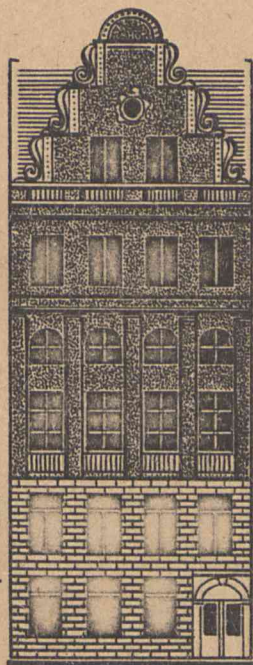

E. O.

JULIUSZ
BERNARD

ROZWÓJ
we Wrocławu

BIBLIOTEKI MIEJSKIEJ
w latach 1945-1954

WROCŁAW 1985

106189

**Prace Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki
Publicznej im. Tadeusza Mikulskiego
we Wrocławiu**

Juliusz Bernard

**ROZWÓJ
BIBLIOTEKI MIEJSKIEJ
WE
WROCŁAWIU
W LATACH
1945-1954**

Wrocław 1985

EGZ. OBOW.

Redaktor :

Elżbieta Niechcąj-Nowicka

Redakcja techniczna :

Elżbieta Wilczkowska

Projekt okładki :

Stefan Szmidt

Opracowanie graficzne :

Maria Szmidt

~~A30 267~~

Składopis :

Teresa Ryteł-Kuc

Dolnośląska Biblioteka Publiczna
we Wrocławiu

14301-100222352

Druk :

Pracownia Małej Poligrafii WIMBP Wrocław:

Stanisław Dyjak

Marek Konieczniak

Z. 29-500-85-R-14.

E. O. 70/85

Spis treści

	<u>Str.</u>
Wstęp	6
Zarys życia społeczno-kulturalnego w odzyskanym Wrocławiu	7
Powstawanie nowego Wrocławia. Zadania Grupy Kulturalno-Naukowej. Losy byłej Biblioteki Miejskiej. Prywatne wypożyczalnie książek. Organizowanie bibliotek. Rodzące się życie kulturalne, naukowe, oświatowe i literackie. Stagnacja życia kulturalnego.	
Organizacja władz administracyjnych we Wrocławiu	13
Pełnomocnicy rządowi dla Wrocławia i okręgu Dolnego Śląska. Władze administracji państwowej zajmujące się sprawami kultury. Powołanie rad narodowych we Wrocławiu. Komisje rad narodowych zajmujące się bibliotekami. Władze miejskie po wydaniu ustawy o terenowych organach jednolitej władzy państwowej. Przekazanie przez resort oświaty nadzoru nad bibliotekami powszechnymi resortowi kultury i sztuki. Rady książki i czytelnictwa.	

Tworzenie i rozwój miejskiej biblioteki we Wrocławiu	17
--	----

Chronologia wydarzeń związanych z otwarciem Biblioteki Miejskiej. Inicjatywy Wydziału Kultury i Sztuki zmierzające do otwarcia biblioteki. Pomoc prasy wrocławskiej w zbieraniu książek i funduszy dla biblioteki. Komitet Tygodnia Książki dla Wrocławia i Ziemi Zachodnich w Krakowie. Oddanie do użytku Biblioteki Miejskiej. Zasady korzystania z biblioteki i jej organizacja. Opieka nad biblioteką ze strony Zarządu Miejskiego. Zainteresowanie MRN biblioteką po ogłoszeniu dekretu o bibliotekach w 1946 r. Rola Komisji Bibliotecznej w organizacji Miejskiej Biblioteki Publicznej. Otwarcie MBP. Rozwój MBP w poszczególnych latach. Decyzja o połączeniu WBP z MBP. Wykaz imienny kierowników MBP.

Kierownicy	46
------------------	----

Zaangażowanie pracowników Wydziału Kultury i Sztuki w tworzenie Biblioteki Miejskiej we Wrocławiu. Pierwsi bibliotekarze i ich praca. Ocena dwuletniej działalności Biblioteki Miejskiej. Udział pracowników MBP w organizowaniu placówki w latach 1947-1948. Praca MBP pod kierownictwem Z. Arcta. Kolejni kierownicy MBP.

Opracowanie zbiorów bibliotecznych	58
--	----

Organizacja opracowania zbiorów MBP. Kierownicy działu gromadzenia i opracowania zbiorów.

	<u>Str.</u>
Działalność oświatowa i propagandowa	60
Działalność wypożyczalni centralnej. Działalność śródo - wiskowa czytelni centralnej. Praca z dziećmi i młodzieżą. Organizowanie wystaw i propagandy wizualnej. Założenia pracy propagandowej i jej efekty.	
Oddziały miejskie	78
Praca większych oddziałów. Bibliotekarze pracujący w od- działach. Stan czytelnictwa w poszczególnych oddziałach w 1954 r. Wykaz oddziałów z nazwiskami kierowników w 1954 r.	
Przypisy	89
Indeks osobowy	100
Ilustracje	108

Wstęp

Czas biegnie szybko, mijają lata, nadchodzi już czterdziestolecie odzyskania Wrocławia. Wydarzenia pierwszych lat odbudowy i organizacji życia we Wrocławiu były bogate i ciekawe. Zbadanie tych sytuacji, zebranie informacji z dokumentów tamtych dni pozwoli zachować w pamięci okoliczności towarzyszące różnym wydarzeniom, utrwali owoce pracy ludzi wówczas działających.

Głównym celem niniejszej pracy jest właściwe przedstawienie okoliczności związanych z tworzeniem biblioteki miejskiej we Wrocławiu.

Do tej pory nie ma opracowania, które by w miarę szczegółowo omawiało rozwój biblioteki i jej działalność.

Rola i znaczenie tej instytucji były niebagatelne w środowisku wrocławskim. Dlatego też zebranie i opracowanie historii tej Biblioteki jest istotne i ważne nie tylko dla tych, którzy związani byli z jej działalnością, lub obecnie pomnażają we Wrocławiu jej dokonania, ale również dla wielu wrocławian, których interesują zagadnienia oświaty, nauki czy kultury.

W opracowaniu starano się zaprezentować ludzi związanych z tworzeniem początków Biblioteki i tych, którzy potem organizowali i rozwijali instytucję w normujących się warunkach organizacyjnych i prawnych.

Część osób, związanych z organizowaniem Biblioteki, już nie żyje. Pamięć o nich, o ich trudzie zaciera się. Zebranie informacji o pracy i działalności pionierów bibliotekarstwa publicznego we Wrocławiu było kolejnym, ważnym celem tej pracy.

J.B.

Zarys tła społeczno-kulturalnego w odzyskanym Wrocławiu

"Patrzyłem na tych kilkanaście osób - pisał Tadeusz Mikulski - które zebrały się w sali, żeby rozpocząć w niej swój żywot studencki. Można było podziwiać ich decyzję: miasto leżało w gruzach, organizowało dopiero życie codzienne. Książka polska należała do prawdziwych rzadkości. Na jeden uniwersytet we Wrocławiu, co prawda od razu budowany w wielkiej skali, przypadało w tym pierwszym roku szkolnym jedno bodaj liceum ogólnokształcące przy ul. Poniatowskiego.

I oto na przekór tym wszystkim okolicznościom w mieście, w którym ruszały nieśmiało pierwsze tramwaje, z entuzjazmem, który jest rysem charakterystycznym naszej historii i twórczości kulturalnej, zebrali się 27 studentów, z różnych stron, z różnych roczników akademickich, żeby sięgnąć jak najszybciej po książkę polską i rozpocząć regularne studium historii literatury".¹⁾

Ten krótki opis profesora Uniwersytetu Wrocławskiego wystarczająco charakteryzuje atmosferę powstawania nowego Wrocławia.

Równocześnie z porządkowaniem i tworzeniem życia w mieście, pracę nad organizacją oświaty, nauki, kultury, życia zawodowego i politycznego rozpoczęły grupy ludzi, które zdecydowały się na przezwycięzenie wielu nieprzewidzianych trudności i niepowodzeń. Znana jest z wielu relacji i opracowań "Grupa Kulturalno-Naukowa" pod przewodnictwem prof. Stanisława Kulczyńskiego, której zadaniem było uratowanie zasobów i urządzeń naukowych oraz zorganizowanie życia naukowego we Wrocławiu. W grupie tej znaleźli się również bibliotekarze: Antoni Knot i Zofia Gostomska. Oni to organizowali i kierowali rewindykacją zbiorów bibliotecznych dla Uniwersytetu Wrocławskiego, oni byli świadkami zniszczeń bogatych zbiorów bibliotecznych, jakie spowodowała wojna i pożary, wybuchające we Wrocławiu tuż po ustaniu działań wojennych.

Z działalnością grupy kulturalno-naukowej łączą się dzieje wrocławskiej biblioteki miejskiej. Przed wyzwoleniem w mieście działały dwie duże, znane biblioteki: Miejska i Uniwersytecka. Przed oblężeniem Wrocławia wywiezione znaczną część zbiorów obu tych bibliotek do różnych schowków, rozmieszczonych głównie na terenie Dolnego Śląska. We Wrocławiu została część zbiorów Biblioteki Miejskiej i około 300 tys. woluminów Biblioteki Uniwersyteckiej. Szalejące w mieście pożary pochłonęły całkowicie w dniach 11 i 12 maja 1945 r. pozostawione zbiory uniwersyteckie. Szczęśliwie uratowały się zbiory Biblioteki Miejskiej wraz z budynkiem przy ul. Szajnochy. Legendą stała się reakcja prezydenta Drobnera, który na wiadomość przyniesioną przez prof. Kulczyńskiego, że Biblioteka Uniwersytecka całkowicie spłonęła, oświadczył uroczystie: "Od dziś dnia Biblioteką Uniwersytecką będzie Biblioteka Miejska. Miasto odda wszystkie rozporządzalne środki, aby umożliwić pracę instytucji, którą uważa za podstawowy element swojej wielkości".²⁾

Podczas Dni Kultury Polskiej, obchodzonych we Wrocławiu w czerwcu 1946 r., uroczystie przekazano Bibliotece Uniwersyteckiej ocalałe zbiory i lokal Biblioteki Miejskiej. Pierwszy przewodniczący Miejskiej Rady Narodowej we Wrocławiu - Edward Paszke tak wspomina ten fakt: "Pragnąc dać wyraz historycznej roli nauki w odrodzonej Polsce Ludowej oraz pragnąc przyczynić się do rozwoju nauki na przastarych ziemiach śląskich, postanowiła Miejska Rada Narodowa przekazać i darować Uniwersytetowi i Politechnice we Wrocławiu księgozbiór, rękopisy, mapy itp. znajdujące się w Bibliotece Miejskiej."³⁾

W ten sposób zaistniała potrzeba zorganizowania we Wrocławiu biblioteki miejskiej od podstaw, biblioteki z polskim księgozbiorem. A potrzeba książek polskich, w pierwszym okresie po wyzwoleniu Wrocławia, była bardzo duża. Świadczą o tym liczne wypowiedzi mieszkańców, którzy piszą o tym w swoich wspomnieniach, świadczą też doniesienia prasowe z tamtych dni, jak również powodzenie prywatnych wypożyczalni książek i księgarni.

Pierwsza wypożyczalnia książek we Wrocławiu - "Oświata" przy ul. Urzulanek 28, jak informował "Pionier" w dniu 16 września 1945 r., założona została przez Zdzisława Białewskiego ze Stryja. Liczyła około tysiąca książek. W "Informatorze miasta Wrocławia" za 1947 rok odnotowano istnienie następujących wypożyczalni książek: "Lektor" - ul. Stalina 28, "Liber" - ul.

Nowowiejska 52, "Książka na Śląsk" - Rynek 50 (wypożyczalnia ta przetrwała do lat siedemdziesiątych, do śmierci właściciela - Sergiusza Kazanowicza), "Odra" - ul. Stalina 166, "Oświata" - ul. Urszulanek 28, "Wrocławska Księgarnia" - pl. Teatralny 1 i wypożyczalnia prowadzona przez Sielerzyńską, ul. Berenta 2. ⁴⁾

Biblioteki zakładano w szkołach, świetlicach, zakładały je również organizacje społeczne i młodzieżowe. Były to bardzo skromne biblioteczki, obejmujące te książki, które osiedleńcy przywozili ze sobą z różnych stron Polski. Podejmowano różne inicjatywy zbierania książek i wzbogacano nimi organizowane biblioteki.

"Napływająca młodzież przynosiła ze sobą swoje książki i podręczniki, którymi dzielili się z kolegami. Książki te krążyły wśród uczniów nieustannie - pisze w swoich wspomnieniach Wacława Konopka - niby jakaś ruchoma biblioteka, której praw nikt nie pisał, a której członkami byli wszyscy uczniowie naszej szkoły. Do pewnego czasu były to jedynie książki w rękach młodzieży". ⁵⁾

Ludzie związani z bibliotekarstwem, z książką, apelowali o tworzenie bibliotek, by zaspokoić potrzeby czytelnicze.

"Biblioteki na Dolnym Śląsku - pisał Antoni Knot. - mają do spełnienia specjalnie doniosłe zadania w akcji repolonizacji, w budowie ośrodków naukowych i badawczych. Rolę bibliotek na tutejszym terenie należy mierzyć skalą interesów państwowych i w hierarchii zadań i potrzeb tej ziemi należy im wyznaczyć jedno z pierwszych miejsc (...)

Biblioteki publiczne, oświatowe, których sieć powinna jak najrychlej pokryć cały Dolny Śląsk muszą być od podstaw budowane i to w tempie szybkim. Głód polskiej książki jest coraz silniejszy". ⁶⁾

Biblioteka Uniwersytecka udostępniła czytelnię w czerwcu 1946 r., zaś zbiory Biblioteki Ossolineum, przywiezione w 1946 i 1947 r. ze Lwowa, już 1 września 1947 r., po ich uporządkowaniu, zostają udostępnione czytelnikom. Biblioteka Ossolineum otwiera początkowo małą czytelnię, by w listopadzie następnego roku uruchomić dużą na 78 miejsc. ⁷⁾

W miarę dalszych potrzeb naukowych utworzono Bibliotekę Lekarską, Bibliotekę Politechniki, uratowano i uporządkowano duże księgozbiory w Archiwum Diecezjalnym i w Bibliotece Kapitulnej. W 1946 r. powstaje Cen-

tralna Biblioteka Pedagogiczna. Pod koniec 1946 r. wszystkie szkoły średnie we Wrocławiu i na Dolnym Śląsku miały już biblioteki.⁸⁾

Od pierwszych miesięcy po wyzwoleniu zaczęła działać, tworzona od podstaw, Biblioteka Miejska, a w 1947 r. organizuje się Wojewódzka Biblioteka Publiczna.

Tworzenie wszystkich tych bibliotek było częścią powstającego w latach czterdziestych we Wrocławiu życia naukowego, oświatowego, literackiego i teatralnego.

Wokół Uniwersytetu i Politechniki organizują się towarzystwa naukowe. W lutym 1946 r. powstało Wrocławskie Towarzystwo Naukowe, dzięki któremu następne lata przyniosły wiele rozpraw i dzieł naukowych. W styczniu 1946 r. powstało Koło Miłośników Literatury i Języka Polskiego pod przewodnictwem Anny Kowalskiej. Koło wydawało przez kilka pierwszych lat "Zeszyty Wrocławskie". Rozpoczęło też działalność popularyzatorską, inaugurując 14 lutego 1946 r. "czwartki literackie", które przetrwały wiele lat.

W maju 1947 r. powstał we Wrocławiu Oddział Związku Zawodowego Literatów Polskich pod przewodnictwem Wojciecha Żukrowskiego.⁹⁾

Równie dynamicznie rozwijało się we Wrocławiu szkolnictwo powszechne i średnie.

Wrocławska sztuka teatralna dała znać o sobie już w pierwszych miesiącach po wyzwoleniu (wrzesień 1945 r.). Rozwijała się Opera i Teatr Miejski, mimo napotykaných trudności w kompletowaniu zespołu aktorskiego. Na początku 1949 r. Wrocław posiadał Teatr Wielki, Teatr Popularny, Teatr Młodego Widza, Teatr "Energetyk" i Fotoplastikon.¹⁰⁾

Miasto oraz działające w nim instytucje i organizacje podejmowały różne inicjatywy upowszechniające kulturę i naukę. Były to inicjatywy na skalę miejską, krajową a nawet międzynarodową.

Pierwszą, większą imprezą kulturalną były zorganizowane w dniach 8 - 11 czerwca 1946 r. "Dni Kultury Polskiej na Ziemiach Zachodnich". Program "Dni" był bardzo bogaty: uroczystości oficjalne, wiece, wystawy, przedstawienia teatralne, koncerty. Do Wrocławia przyjechało wielu uczonych, literatów, ludzi kultury. Byli przedstawiciele najwyższych władz państwowych: premier - Edward Osóbka-Morawski, wicepremier - Władysław Gomułka,

wiceministrowie oświaty, kultury i sztuki - Władysław Bieńkowski i Leon Kruczkowski. Przytaczając za "Pionierem" ważniejsze punkty programu "Dni" trzeba wymienić:

8 czerwca - uroczyste przekazanie Biblioteki Miejskiej Uniwersytetowi Wrocławskiemu oraz otwarcie czytelni i wystawa prac plastyków w Ratuszu.
9 czerwca - nabożeństwo inauguracyjne w kościele uniwersyteckim, uroczystość inauguracyjna Uniwersytetu i Politechniki w Auli Uniwersyteckiej. Przemówienie rektora - Stanisława Kulczyńskiego oraz pierwsze promocje doktorskie we Wrocławiu, uroczyste otwarcie "Dni" w Auli Politechniki.
10 czerwca - "otwarcie" Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego w Auli Politechniki, w Teatrze Miejskim Akademia Literacka pod przewodnictwem Jarosława Iwaszkiewicza, z udziałem poetów i pisarzy polskich.
11 czerwca - wieczór poetycki "Twarzą na zachód".

Wrocławski dziennik "Pionier" z okazji "Dni" wydał 16-stronicowy numer specjalny, w którym drukowano artykuły dra Juliana Krzyżanowskiego, dra Tadeusza Mikulskiego, dra Zenona Klemensiewicza, dra Karola Maleczyńskiego i innych.¹¹⁾

Tadeusz Mikulski napisał potem, że Dni Kultury zamknęły okres pionierstwa w życiu wrocławskim, otwierając rozdział normalnej pracy.¹²⁾

W 1947 r., w dniach 17 - 19 listopada, odbył się we Wrocławiu III Zjazd Związku Zawodowego Literatów Polskich, na który zjechali literaci z całego kraju, by dyskutować nad obliczem literatury w nowej Polsce.¹³⁾

Rok 1948 przyniósł wielkie wydarzenie na skalę międzynarodową: I Światowy Kongres Intelktualistów we Wrocławiu. Kongres obradował w dniach 25 - 28 sierpnia. Jego obrady odbywały się w Auli Politechniki. Był to wielki sejm pisarzy, artystów i uczonych. Kongres zwołano z inicjatywy Komitetu Francusko-Polskiego.

Wrocław, dzięki wybraniu tego miasta na miejsce Kongresu, zyskał bardzo wiele. Odgruzowano otoczenia szeregu gmachów, naprawiono ulice, odremontowano hotele, dworce. Wrocław zyskał jeszcze bardziej na znaczeniu kulturalnym, naukowym czy politycznym i to zarówno w skali całego kraju jak i w skali światowej. Zaprezentował się wielu wybitnym ludziom z całego świata jako miasto polskie, odbudowujące się po strasznych zniszczeniach wojennych.¹⁴⁾

W tym samym roku odbywała się we Wrocławiu Wystawa Ziem Odzyskanych (lipiec - wrzesień).

"Rok 1948 był dla Wrocławia rokiem gorączkowej pracy i dużych osiągnięć organizacyjnych, był przełomowym w rozwoju miasta" - donosi "Słowo Polskie", bilansując wydarzenia roku.¹⁵⁾

Rok 1948 zamykał okres pionierskich wysiłków wrocławian.

Bolesław Iwaszkiewicz, wieloletni przewodniczący MRN we Wrocławiu, następująco scharakteryzował przełom lat czterdziestych i pięćdziesiątych we Wrocławiu:

"Pierwszy okres to lata 1945-48. Okres pierwszego porządkowania miasta, uruchamiania urządzeń, przywracania do użytku tego, co się łatwo dało wyremontować. Pierwszy okres cechuje powojenny entuzjizm odbudowy.

Potem nastąpił etap bardzo trudny w życiu miasta, który trwał do roku 1953. Po ożywieniu spowodowanym Wystawą Ziem Odzyskanych nastąpiła stagnacja".¹⁶⁾

Pierwsza połowa lat pięćdziesiątych nie przyniosła także postępu w życiu kulturalnym Wrocławia. Twórców obowiązywał kierunek realizmu socjalistycznego, traktowany przez władze administracyjne bardzo rygorystycznie.

Andrzej Wróblewski bardzo ostro ocenił w 1956 r. lata centralizmu we Wrocławiu:

"Artysta, pisarz, człowiek teatru jest przez władze miejscowe uważany za uciążliwy dodatek do produkcji. Teatr ze swymi potrzebami jest traktowany po macoszemu. Aktorzy mieszkający kątem w podłych warunkach chętnie uciekają z Wrocławia. Groźne skutki wyjaławiania wszystkiego, co jest poza Warszawą - okazują się w całej pełni. Żywy ośrodek umysłowy, ośrodek artystyczny, kulturalny, twórczy jakim był Wrocław - zamienia się w dużą wieś".¹⁷⁾

Centralistyczne zarządzanie kulturą odbiło się również negatywnie na rozwoju czytelnictwa. Centralny zakup książek, bezsensowna selekcja zbiorów, preferowanie masowych form propagandowych, likwidacja większości wypożyczalni prywatnych, brak poszukiwanych przez czytelników książek zniechęcały do korzystania z biblioteki.

Organizacja władz administracyjnych we Wrocławiu

Całokształt życia gospodarczego, oświatowego, kulturalnego miasta uzależniony był od decyzji i możliwości organizacyjnych i finansowych władz administracyjnych i politycznych miasta.

W okresie wielu zmian i rozwiązań warto przypomnieć, w jaki sposób organizowały się i pracowały władze administracyjne.

Niezwłocznie po objęciu Dolnego Śląska przez administrację polską, na czele poszczególnych związków samorządowych postawiono pełnomocników rządowych z nominacji. We Wrocławiu pierwszym pełnomocnikiem rządu a zarazem prezydentem został Bolesław Drobner, który przybył do miasta z legendarną grupą pionierów 10 maja 1945 r.

Obejmował on to stanowisko z nadzieją, że Wrocław zostanie miastem wydzielonym, podobnie jak Warszawa czy Łódź.

Takie były projekty jeszcze przed wyzwoleniem miasta.

Stało się jednak inaczej. Wrocław został miastem wydzielonym na prawach powiatu a Zarząd Miejski podlegał Urzędowi Wojewódzkiemu. Pierwszym Pełnomocnikiem Rządu na Okręg Administracyjny Dolnego Śląska a jednocześnie wojewodą został Stanisław Piaskowski.

Warto wspomnieć, że w pierwszym okresie organizowania się władzy na Dolnym Śląsku i we Wrocławiu zadanie to powierzono Polskiej Partii Socjalistycznej. Była to "partia rządząca" na tych terenach. Członkami jej byli m.in.: pierwszy wojewoda - Stanisław Piaskowski i pierwszy prezydent Wrocławia - Bolesław Drobner. Mimo organizowania się na tych terenach innych partii, jak: PPR, SL, PSL, SD i innych, PPS decydowała praktycznie zarówno o rozdziale stanowisk jak i o finansach.

"Różne mieli spojrzenia dwaj organizatorzy powrotu na Dolny Śląsk, mimo że obaj reprezentowali tę samą Polską Partię Socjalistyczną. Inaczej w ogóle widzieli swoje zadania. Wydaje się, że Piaskowski

rozumiał je szerzej, dostrzegając konieczność współdziałania wszystkich partii i stronnictw politycznych(...)

Natomiast Drobner zamierzał wziąć wszystko w swoje, niezbyt w administrowaniu doświadczone ręce, ulegając patosowi powrotu, zawierając patriotyzmowi i dobrej woli ludzi(...)

Piaskowski wytrwał do końca pionierskiego okresu i odszedł w 1948r. cicho i jakby nie zauważony, pozostając w cieniu Drobnera, który zrażony trudnościami, nie rozumiejący do końca zadań ustąpił po miesiącu, pozostawiając jednak legendę pierwszego prezydenta, zdobywcy "złotego runa" - jak sam określa".¹⁸⁾

W strukturze organizacji wewnętrznej Urzędu Wojewódzkiego istniały wydziały, m.in. Wydział Kultury i Sztuki, który sprawował opiekę nad całokształtem życia kulturalnego i artystycznego na Dolnym Śląsku. Sprawami oświaty zajmowało się Kuratorium Okręgu Szkolnego.

W Zarządzie Miejskim we Wrocławiu istniał początkowo Wydział Kultury i Sztuki, potem w Wydziale Społecznym powstał oddział oświaty i kultury.¹⁹⁾ Struktura organizacji wewnętrznej Zarządu Miejskiego zmienia się kilkakrotnie, jednak w zakresie oświaty i kultury do 1950 r. istotnych zmian nie było.

Po odejściu Drobnera, wojewoda dolnośląski powołał 13 czerwca 1945r. nowy Zarząd Miejski z prezydentem Aleksandrem Wachniewskim.²⁰⁾

W 1946 r. rozpoczął się okres powoływania rad narodowych na Dolnym Śląsku, poczynając od Dolnośląskiej Wojewódzkiej Rady Narodowej (15 IV 1946r.). 4 maja 1946 r. odbyło się pierwsze posiedzenie Miejskiej Rady Narodowej we Wrocławiu. Przewodniczącym został Edward Paszke (PPS).

Do kompetencji rad narodowych należało przede wszystkim planowanie działalności publicznej, ustalanie budżetu, uprawnienia kontrolne, powoływanie władz samorządowych. Organem wykonawczym Rady Narodowej był Zarząd Miejski z prezydentem na czele. Prezydent służbowo podlegał wojewodzie. Nowo wybrana w 1946 r. MRN zatwierdziła dotychczasowy (działający od 1945 r.) skład Zarządu Miasta we Wrocławiu.

Powołane rady narodowe wybrały komisje zajmujące się określonymi dziedzinami, interesującymi radę. Dolnośląska Wojewódzka Rada Narodowa

wyłosiła m.in. Komisję Oświatowo-Kulturalną, która przy ścisłej współpracy z Kuratorium Okręgu Szkolnego interesowała się również sprawami bibliotek. ²¹⁾ Rada Narodowa we Wrocławiu powołała Komisję Oświaty, której przewodniczył Jan Rozgórski (wiceprzewodniczący MRN) i Komisję Kultury z przewodniczącym - prof. Stanisławem Loria.

W 1947 r. powstaje Komisja Biblioteczna.

Miejska Rada Narodowa we Wrocławiu odegrała w mieście rolę inspi-ratora wielu poczynañ. Kontrolowała działalność Zarządu Miejskiego, okre-ślała kierunki rozwiązań, szczególnie gospodarczych, korygowała poczynania Zarządu Miejskiego, który w wielu dziedzinach popełniał błędy. Doprowadziło to nawet do zmiany prezydenta. Kolejnym prezydentem Wrocławia został w marcu 1947 r. - Bronisław Kupczyński. ²²⁾

W marcu 1950 r. Sejm wydał ustawę o terenowych organach jednolitej władzy państwowej. W czerwcu 1950 r. we Wrocławiu odbyła się sesja Miejskiej Rady Narodowej, kończąca dualizm władzy w mieście. Od tej pory MRN stała się jednolitą władzą, a jej prezydium organem wykonawczym. Przewodniczącym MRN został Józef Barczyk, a po jego ustąpieniu, od grudnia 1952 r., na przewodniczącego Prezydium Miejskiej Rady Na-rodowej wybrany został Marian Dryll.

Po przejęciu przez Prezydium Rady funkcji zarządzania miastem, dokonano zmian w organizacji wewnętrznej aparatu administracyjnego. Powo-łano m.in. odrębny wydział kultury i wydział oświaty. Ten ostatni nadzoro-wał również biblioteki. Ze strony rady miejskiej bibliotekami interesował się komitet biblioteczny.

W październiku 1951 r. władze centralne przekazały nadzór nad bibliote-kami Ministrowi Kultury i Sztuki. ²³⁾ W ślad za tą decyzją, w terenowych radach narodowych sprawy bibliotek przeszły z wydziałów oświaty do wydziałów kultury.

W województwie wrocławskim, dopiero po upływie pół roku, Wojewódzka Rada Narodowa nakazała przekazanie referatów bibliotek z wydziałów oświa-ty do wydziałów kultury. ²⁴⁾

W Miejskiej Radzie Narodowej we Wrocławiu operacji tej dokonano w drugim kwartale 1952 r. W tym również roku przestały działać komitety biblioteczne przy radach narodowych, powołano natomiast, zgodnie z decy-

zją władz centralnych, rady czytelnictwa i książki. Zadaniem tych rad było mobilizowanie do akcji rozpowszechniania książki i czytelnictwa, koordynowanie prac różnych instytucji na rzecz bibliotek i czytelnictwa, popieranie i zlecanie badań w zakresie bibliotek i czytelnictwa oraz stawianie wniosków w dziedzinie wydawniczej i rozpowszechniania książek.²⁵⁾

Rady czytelnictwa i książki miały powstawać przy prezydium wszystkich rad narodowych. We Wrocławiu Miejską Radę Czytelnictwa i Książki powołano w drugim półroczu 1952 r. Przewodniczącym Rady został, zgodnie z wytycznymi, zastępca przewodniczącego Prezydium MRN - Bolesław Zawada.

MIĘDZYGŁÓWA RADA NARODOWA
w WROCŁAWIU
WROCŁAW, STYCHENIOWA 10
KOD - 1

152-1000

Dot. pisma
Leczenie /III-10/10
Otwarcia punktu bi-
bliotecznego.

Do
Prezydium Dolnośląskiej Woj.
Rady Narodowej
W R O C Ł A W I U

Podaję do wiadomości, że Miejska Biblioteka Publiczna ogłasza jest od 20.12. roku ubiegłego i w pierwszym rozdziale wysiłek podjętym został na uprzedniowanie posiadającego księgozbioru oraz na odnowę nowych książek, wobec czego do realizacji Oddziałów i punktów bibliotecznych można być przygotowanym w IV kwartale b.r.

Otwarcie księgozbiórów należy około 14 dni przed tymczasem umiarkowanie uruchamianiem Oddziałów tylko w ograniczonej mierze.

Do chwili obecnej ogłasza są:

- 1) Wydziałowa Centralna
- 2) Oddział Centralny
- 3) Punkt wydawniczy w dzielnicy Książki prowadzony przez Wrocławską Spółdzielnię Książkową oraz przewidzianym Oddział w Łodzi, który zostanie oficjalnie otwarty w dniu 20.12. 1946r.
- 4) Nadto w dniu 19.12.1946r. otwarty zostanie Oddział Miejskiej Biblioteki Publicznej w dzielnicy Fale Pole.

Ogólny plan działalności Biblioteki przewiduje na terenie miasta 15 Oddziałów z czego w przyszłym roku na być realizowanych w/g kolejności:

- 1) Główny
- 2) Kowale
- 3) Tarnobrzeg
- 4) Nowy Świat - Muchobród
- 5) Szpitalne
- 6) Książki

V załącznik sprawozdanie w/g obowiązującego wzoru.

1/6

Pismo MRN we Wrocławiu z 1948 r. w sprawie rozwoju sieci bibliotecznej we Wrocławiu.

Tworzenie i rozwój miejskiej biblioteki we Wrocławiu

"Dnia 18 bm. została oddana do użytku 1-sza Polska Biblioteka Miejska(...)Biblioteka mieści się w gmachu Zarządu Miejskiego, na piątym piętrze w pokoju nr 282/3 i jest czynna od godz. 13-ej do 15-ej". 26)

Tak informował swoich czytelników "Pionier" w dniu 24 października 1945 r. w notatce pt. "Otwarcie Biblioteki Miejskiej".

Na temat otwarcia Biblioteki Miejskiej we Wrocławiu można spotkać w różnych publikowanych materiałach dwie daty: 18 września i 18 października 1945 r. 27)

W świetle dokumentów chronologia wydarzeń związanych z otwarciem Biblioteki Miejskiej przedstawia się następująco: - notatka prasowa z lipca 1945 r. w "Gazecie Dolnośląskiej" -

"Uznając konieczność stworzenia biblioteki polskiej we Wrocławiu Zarząd Miejski zamierza zakupić wartościowe dzieła literatury i prosi o złożenie ofert w Wydziale Kultury i Sztuki na księgozbiory i pojedyncze książki. Równocześnie Zarząd prosi o bezpłatne ofiarowanie dzieł dla biblioteki". 28)

- 1 września 1945 r. - Wydział Kultury i Sztuki Zarządu Miejskiego występuje w sprawie subwencji na Bibliotekę Miejską. Zarząd Miejski odmawia ze względu na brak kredytów. 29)
- 21 września 1945 r. - Ministerstwo Oświaty zawiadamia o wystaniu partii książek dla Biblioteki Miejskiej. 30)
- 30 września 1945 r. - Wydział Kultury i Sztuki Zarządu Miejskiego przedkłada do zatwierdzenia taryfę opłat za korzystanie z biblioteki. Zarząd Miejski zatwierdza ją, stwierdzając, że na razie z biblioteki - ze względu na szczupłość - korzystać mogą jedynie urzędnicy państwowi i samorządowi. 31)

430 267
100222352

- 30 września 1945 r. - notatka prasowa w "Pionierze". "W najbliższych dniach zostanie otwarta we Wrocławiu w gmachu Zarządu Miejskiego pierwsza biblioteka polska. Ze względu na niewielką ilość książek (dotychczas zaledwie 800 sztuk) będą z niej mogli korzystać na razie tylko pracownicy państwowi i miejscy". ³²⁾
- 30 września 1945 r. - Jerzy Bors kwituje pobranie z kasy biblioteki 200,- zł na pieczętki. ³³⁾
- 2 października 1945 r. - od tego dnia kupowane są czasopisma codziennie dla biblioteki. ³⁴⁾
- 8 października 1945 r. - dowód dostawy dla Biblioteki Miejskiej tysiąca sztuk legitymacji z Zakładów Graficznych "Pioniera". ³⁵⁾
- 14 października 1945 r. - notatka prasowa w "Pionierze" o zbiorce książek w Krakowie dla biblioteki we Wrocławiu, m.in. zamieszczone jest zdanie: "Biblioteka wrocławska liczy już około tysiąca książek i rozpoczęła swoją pracę". ³⁶⁾
- 24 października 1945 r. - cytowana notatka prasowa w "Pionierze" o otwarciu Biblioteki w dniu 18 października.

Z przedstawionych faktów można przyjąć następujący tok wydarzeń: Przygotowania do otwarcia biblioteki miejskiej i udostępnienia książek dla mieszkańców Wrocławia, w tym trudnym dla miasta okresie, trwały od pierwszych miesięcy po wyzwoleniu. W momencie wystąpienia z wnioskiem do Zarządu Miejskiego, Wydział Kultury i Sztuki niewątpliwie miał już określone propozycje lokalowe, finansowe i organizacyjne. Zarząd Miejski na posiedzeniu w dniu 1 września 1945 r. rozpatrywał możliwość zorganizowania biblioteki, ale ostatecznie podjęto następującą uchwałę: "Zarząd Miejski jakkolwiek docenia znaczenie i konieczność utworzenia biblioteki, prośbę (Wydziału Kultury i Sztuki) załatwia odmownie ze względu na brak kredytów". ³⁷⁾

Wydział Kultury i Sztuki w dalszym ciągu zabiegał o zgromadzenie książek, by w dogodnym momencie otworzyć bibliotekę. Należy przypuszczać, że Wydział starał się zorganizować bibliotekę na miarę ówczesnych możliwości.

Inicjatywy szły w różnych kierunkach, szczególnie chodziło o zebranie jak największej ilości książek. Dlatego prawdopodobnie wystąpiono do Ministerstwa

Oświaty o przysłanie książek. Efektem tego było wysłanie w dniu 21 września 1945 r. partii książek dla biblioteki we Wrocławiu. Zwrócono się z apelem o zbieranie książek i pieniędzy na książki lub odsprzedaż książek bibliotece miejskiej. Apel ten wspierała prasa wrocławska, a świadczą o tym notatki prasowe :

"Naprzód Dolnośląski" z 5 września 1945 r.:

"[...]Nie ulega wątpliwości, że jest dziś w Polsce wielu posiadaczy książek, którzy bez wielkiej straty dla siebie mogliby oddać niejedną piękną książkę polską dla użytku rodaków na Zachodzie. I do nich zwracamy się z apelem. Nadsyłajcie książki polskie rozmaitej treści, naukowe, beletrystykę, techniczne dla nowotworzącej się biblioteki miejskiej organizowanej przez Miejski Wydział Kultury i Sztuki we Wrocławiu. Każdy nadesłany tom jest cegłą złożoną również do fundamentu pod budowę polskości na Dolnym Śląsku".³⁸⁾

"Pionier" z 30 września 1945 r.:

"Jak informuje Wydział Kultury i Sztuki Zarządu Miejskiego we Wrocławiu apel w sprawie książki znalazł już pewien oddźwięk w społeczeństwie. Jako pierwszych ofiarodawców należy zanotować Ob. Ob. Gryszkiewicza Tadeusza i Jaworskiego Kazimierza, którzy złożyli na rzecz wydziału zł. 4000,- i Hołuszkę Aleksandra, który złożył 2000,- zł. Ten czyn obywatelski zasługuje na specjalne wyróżnienie i powinien znaleźć dalszych licznych naśladowców".

W tym samym numerze "Pioniera" jest również druga notatka:

"Na apel Wydziału Kultury i Sztuki Zarządu Miejskiego we Wrocławiu wpłynęły dalsze datki, a mianowicie: Kaniówna Ewa i Galińska Alfreda złożyły po 20 zł., i wzywają do składki Wichlińską Izabelę oraz Gruszecką Irenę rozpoczynając tym samym "łańcuch ofiar".³⁹⁾

"Pionier" z 9 października 1945 r.:

"W związku z apelem o książkę polską dla Wrocławia złożyli na bibliotekę miejską we Wrocławiu: Wichlińska Izabela 20 zł., Gąsiorowska Genowefa 10 zł., Szyppl Sylwester 5 zł., Michno Stanisław 10 zł., Juszyński 5 zł., Nitecki Roman 20 zł.

Wzywają: Brezę Aleksandra, Chmurę Stanisława, Jezierską Michalinę, Wołtasiewicz Helenę, Gatkowskiego, Obszarnego, Gałka, Racięckiego.

Sekcja kulturalna PPS 1000 zł Bezimiennie 20 zł." 40)

Apel Wydziału Kultury i Sztuki odbił się szerokim echem szczególnie w Krakowie, gdzie powstał Komitet Tygodnia Książki dla Wrocławia i Ziem Zachodnich. W prasie krakowskiej zamieszczono szereg notatek.

"Dziennik Polski" z 8 października 1945 r. informował:

"... Zawiązał się w Krakowie Komitet Tygodnia Książki dla Wrocławia i Ziem Zachodnich(...) zwraca się do społeczeństwa z apelem, by wzięło udział w jego pracach, by zasiliło darami w książkach mające powstać biblioteki wrocławskie: uniwersytecką, miejską i instytutu katolickiego(...)" 41)

Ten sam dziennik w dniu 12 października 1945 r. informował:

"Zarząd główny bibliotek województw: krakowskiego, kieleckiego i rzeszowskiego urzęduje w dniach 14-21 października zbiórkę książek dla Ziem Zachodnich i Wrocławia. Zbiórkę książek przeprowadzą związki i organizacje wśród członków, a młodzież akademicka i harcerska zwróci się o dary do społeczeństwa krakowskiego. Książki i datki na ten cel składać można w księgarniach". 42)

Komitet krakowski apelował również do naukowców:

"Komitet Tygodnia Książki dla Wrocławia i Ziem Zachodnich zwraca się z gorącym apelem do wszystkich profesorów, docentów i asystentów wyższych uczelni o wydzielenie ze swych prywatnych bibliotek dubletów oraz książek, które bez uszczerbku dla całości księgozbiorów mogą być ofiarowane na rzecz Uniwersytetu, Miejskiej Biblioteki Publicznej i Instytutu Katolickiego we Wrocławiu". 43)

Kupowano książki od osób prywatnych, przygotowano niezbędne druki i pieczątki. Pod koniec września 1945 r. biblioteka miała już wyznaczone lokum, opracowane zasady korzystania z biblioteki i szykowano się do jej otwarcia. Zarząd Miejski na swoim posiedzeniu w dniu 30 września 1945 r. zatwierdził wniosek Wydziału Kultury i Sztuki o otwarciu biblioteki oraz zatwierdził taryfę opłat za korzystanie z biblioteki, stwierdzając w postanowieniu: "{...} na razie z biblioteki, ze względu na szczupłość korzystać mogą jedynie urzędnicy państwowi i samorządowi". 44)

Nie miała szczęścia biblioteka w okresie powstawania - brak funduszy, skromny lokal, ograniczenia w działalności. Oddana do użytku 18 paździer-

nika 1945 r. została nazwana: Biblioteka Miejska we Wrocławiu. Mieściła się w budynku Zarządu Miejskiego przy ul. Podwale Świdnickie 2/3.

Jak wynika z powyższego opisu przygotowań do otwarcia biblioteki, nie można twierdzić, że placówka ta została oddana czytelnikom we wrześniu.

Notatki prasowe z 30 września i z 24 października 1945 r. niezbiecnie potwierdzają, że Biblioteka Miejska we Wrocławiu udostępniona została czytelnikom w październiku. Fakt ten potwierdzają również zapisy czytelników do Biblioteki, gdzie spotkać można tylko październik, jako pierwszy miesiąc kiedy zaczęto opłacać tzw. wpisowe. 18 października 1945 r. jest zatem oficjalną datą oddania Biblioteki do użytku.

Jak już wspomniano, Zarząd Miejski na posiedzeniu w dniu 30 września 1945 r. zatwierdził taryfę opłat za korzystanie z Biblioteki oraz określił, że na razie będą korzystać tylko urzędnicy państwowi i samorządowi. Ustalono następujące opłaty za korzystanie z Biblioteki Miejskiej:

- dla pracowników Zarządu Miejskiego 10 zł. wpisowe i 5 zł. opłata miesięczna,
- dla pozostałych pracowników państwowych i samorządowych - 10 zł. wpisowe, 10 zł. opłata miesięczna i 100 zł. kaucja. ⁴⁵⁾

Ta skromna placówka biblioteczna, licząca około tysiąc woluminów, rozpoczęła działalność bardzo ograniczoną warunkami, jakie stworzyły jej władze miasta. Można przypuszczać, że przeznaczenie na Bibliotekę Miejską jednego pokoju, ograniczenie udostępnienia do dwóch godzin dziennie oraz zawężenie jej oddziaływania tylko do społeczności urzędniczej, zatrudnionej w instytucjach państwowych i samorządowych, było istotnie tymczasowym i bardzo koniecznym rozwiązaniem.

Potrzeby czytelnicze w ówczesnym Wrocławiu były niezwykle pilne i duże. Otwarcie nawet tak skromnej biblioteki umożliwiło dotarcie do książki polskiej dość dużej grupie wrocławian. W instytucjach państwowych pracowało wtedy kilkaset osób. O dużym zapotrzebowaniu na usługi biblioteczne świadczy fakt, że do końca 1945 r. zapisało się do Biblioteki ponad 200 osób.

Trudno jednak przeciwstawić się niepochylnym opiniom o braku zainteresowania władz miasta sprawami Biblioteki Miejskiej. Biorąc nawet pod uwa-

gę trudności, z jakimi borykały się władze w zakresie finansowym, lokalowym czy nawet kadrowym, widząc jednocześnie ogromne potrzeby różnych instytucji miejskich, ze smutkiem trzeba stwierdzić, że problem upowszechniania czytelnictwa nie był przez władze właściwie doceniany.

Bezpośrednią opiekę nad Biblioteką Miejską miał Wydział Kultury i Sztuki Zarządu Miejskiego. Troszczył się on o finanse, kadre i nadzorował pracę Biblioteki. Środki na potrzeby biblioteczne, a szczególnie na zakup książek pochodziły głównie z dwóch źródeł: z Ministerstwa Oświaty i z Zarządu Miejskiego. W 1946 r. Biblioteka Miejska otrzymała 100 tys. złotych z Ministerstwa Oświaty. W marcu 1946 r. Wydział Kultury i Sztuki występuje do Zarządu Miejskiego o przekazanie podobnej kwoty na potrzeby biblioteczne. Zarząd Miejski uchwala wypłacić pierwszą ratę w wysokości 10 tys. zł. na zakup książek.⁴⁶⁾

Pieniądze przeznaczone dla Biblioteki Miejskiej przekazywano do Banku Spółdzielczego "Społem" na konto nr 151. Na dysponenta pieniędzy z tego konta wyznaczono wiceprezydenta miasta Wrocławia - Stefana Podgórskiego.⁴⁷⁾

Zarząd Miejski w swoich sprawozdaniach i publikacjach z 1946 r. akcentuje istnienie Biblioteki Miejskiej i jej działalność. W historycznym sprawozdaniu z działalności Zarządu Miejskiego miasta Wrocławia za okres od 10 maja 1945 r. do 31 marca 1946 r. znajduje się następujące zdanie: "Stworzono Bibliotekę Miejską liczącą 1386 tomów, w tym 386 tomów z działu naukowego, 836 z beletrystyki i 164 dla młodzieży".⁴⁸⁾

W wydany z kolei drukiem sprawozdaniu Zarządu Miejskiego z maja 1946 r., w punkcie zatytułowanym "Biblioteki" - czytamy:

"Na terenie miasta istnieją biblioteki - wypożyczalnie prywatne (10) oraz Biblioteka Miejska dla użytku pracowników Zarządu Miejskiego i pracowników państwowych. Na rzecz Biblioteki Miejskiej Referat Bibliotek przejął z dyspozycji Kuratorium Okręgu Szkolnego na zakup książek 100 tys. zł. oraz posiada kredyt w takiej samej wysokości przyznany przez Zarząd Miasta".⁴⁹⁾

Również z okazji Dni Kultury Polskiej na Ziemiach Zachodnich, obchodzonych we Wrocławiu w czerwcu 1946 r., specjalnie wydany "Przewodnik po Wrocławiu" wymienia w wykazie urzędów i instytucji publicznych miasta Wrocławia dwie biblioteki w następującej kolejności:⁵⁰⁾

Biblioteka Miejska, gmach Zarządu Miejskiego, Podwale Świdnicka 2/3

Biblioteka Uniwersytecka, Szajnochy 7/9.

Władze miasta, jak można sądzić na podstawie przedstawionych dokumentów, chciały prezentować pogląd, że we Wrocławiu jest Biblioteka Miejska. Jej stan jednak świadczył o tym, że nie była ona na miarę potrzeb miasta, które było przecież stolicą Dolnego Śląska. Nie była to biblioteka godna miasta, w którym w 1946 r. mieszkało już ponad 50 tys. Polaków. Ludzie, którzy wówczas decydowali o losach biblioteki nie mieli wyobraźni tak potrzebnej przy zakładaniu instytucji, jaką jest biblioteka miejska.

Rok 1946 przyniósł ważne wydarzenia i decyzje w sprawie bibliotek. W kwietniu tego roku Krajowa Rada Narodowa wydaje dekret o bibliotekach i opiece nad zbiorami bibliotecznymi, a w maju powołano we Wrocławiu Miejską Radę Narodową. Oba te wydarzenia miały znaczący wpływ na dalsze losy Biblioteki Miejskiej.

Dekret o bibliotekach określał wymagania organizacyjne dla publicznych bibliotek powszechnych, które miały tworzyć jednolitą sieć w całym kraju oraz zobowiązywał właściwe związki samorządowe do zakładania i utrzymywania tych bibliotek. Dekret powołał również organy doradcze, które miały reprezentować czynnik społeczny, w postaci komitetów bibliotecznych przy odpowiednich terenowych radach narodowych.

Powołane we Wrocławiu rady narodowe, zarówno wojewódzka jak i miejska, w miarę napływania określonych poleceń, wymagań czy potrzeb zaczęły zajmować się sprawami czytelnictwa i organizacją bibliotek.

Niedługo po powołaniu Dolnośląskiej Wojewódzkiej Rady Narodowej, skompletowano przy tej Radzie Komisję Oświatowo-Kulturalną (1 maja 1946 r.), która zaczęła się interesować m.in. sprawami bibliotek. "Przeprowadzała pertraktacje z Zarządem m. Wrocławia w celu należytego zorganizowania i postawienia biblioteki publicznej".⁵¹⁾

Również Miejska Rada Narodowa we Wrocławiu zaczęła domagać się od Zarządu Miejskiego, by Biblioteka Miejska zorganizowana została zgodnie z ustaleniami Dekretu o bibliotekach. W tej sprawie MRN podjęta w listopadzie 1946 r. uchwałę, wzywającą Zarząd Miejski do przekształcenia istniejącej Biblioteki Miejskiej w bibliotekę publiczną, dostępną dla

ogółu mieszkańców. Uchwała ta zobowiązywała Zarząd Miejski do zwiększenia kredytów na zakup książek w 1947 r. Zarząd Miejski w grudniu 1946 r. podjął uchwałę o udostępnieniu zbiorów Biblioteki Miejskiej mieszkańcom Wrocławia oraz o konieczności zmiany lokalu dla Biblioteki.

Kierownik Oddziału Oświaty i Kultury przy Zarządzie Miejskim - A. Kowalski w piśmie z 25 stycznia 1947 r. do Wydziału Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego donosi na temat Biblioteki Miejskiej:

"Wedle uchwały MRN ma być biblioteka przekształcona na bibliotekę publiczną, udostępniona dla szerokiego ogółu, oczywiście po zwiększeniu odpowiednio ilości tomów bibliotecznych.

Na razie zakupiono w grudniu 1946 r. 703 książki, zakupu zwiększonej partii dokona się dopiero z budżetu w 1947 r. Poza tym zajdzie tu potrzeba wyszukania odpowiedniego lokalu na pomieszczenie biblioteki publicznej". 52)

W ciągu 1947 r. było kilka propozycji lokalowych dla Biblioteki Miejskiej, ostatecznie jednak zdecydowano przeznaczyć na lokal biblioteczny pomieszczenia przy ul. Sukiennice 9.

MRN w 1947 r. często zajmowała się sprawami Biblioteki, głównie w trosce o właściwe jej zorganizowanie i udostępnienie mieszkańcom Wrocławia. Pod koniec stycznia 1947 r. MRN powołała (uchwała nr 295) Miejską Komisję Biblioteczną ustalając następujący skład osób, reprezentantów różnych organizacji: przedstawiciel Towarzystwa Uniwersytetów Robotniczych, Towarzystwa Miłośników Literatury i Języka Polskiego, przedstawiciel Biblioteki Miejskiej i Biblioteki Uniwersyteckiej oraz przedstawiciel Okręgowej Komisji Związków Zawodowych i Związku Samopomoc Chłopska. Na przewodniczącego Komisji wyznaczono zastępcę przewodniczącego MRN - Jerzego Marusieńskiego. 53)

Komisja Biblioteczna praktycznie rozpoczęła działalność dopiero od maja 1947 r., ale już pod przewodnictwem nowego przewodniczącego, którym został również zastępca przewodniczącego MRN - Jan Rozgórski (Jerzy Marusieński ustąpił z MRN).

W swoim sprawozdaniu za drugi kwartał 1947 r. Komisja Biblioteczna relacjonowała:

"Komisja postanowiła uznać Bibliotekę Miejską przy Zarządzie Miejskim

za początek Biblioteki Powszechnej we Wrocławiu. Organizacja Biblioteki Powszechnej napotykała na trudności w pierwszym względzie z powodu braku fachowych sił bibliotekarskich.

Komisja stwierdziła, że dotychczasowa Biblioteka Miejska nie była otoczona dostateczną opieką i stąd powstały znaczne braki, które z trudem dadzą się powetować. Wysiłki Komisji idą w kierunku przyspieszenia inwentaryzacji dotychczasowego księgozbioru i jak najrychlejszego otwarcia Biblioteki Powszechnej do użytku publicznego".⁵⁴⁾

Wydział Kultury, Sztuki i Oświaty Zarządu Miejskiego, a dokładnie Oddział Oświaty i Kultury w tym Wydziale, był wykonawcą ustaleń MRN. Prawie przez cały rok pokonywał różne trudności związane z zorganizowaniem biblioteki, zgodnie z wymogami Dekretu o bibliotekach. Tak długi czas przygotowań do otwarcia biblioteki był też być może wynikiem braku doświadczenia organizatorów i małego z ich strony zainteresowania całą sprawą. To przypuszczenie potwierdzają miesięczne sprawozdania Oddziału Oświaty i Kultury. W sprawozdaniu za okres od 16 III do 15 IV 1947 r. czytamy:

"Po ustąpieniu bibliotekarki Ob. Basel, obowiązki bibliotekarza pełni zastępca Ob. Siekierski.

Postanowiono ułożyć regulamin biblioteczny i zorganizować bibliotekę wg wskazówek Kuratorium. Podniesiono kaucje do 250 zł. Wysłano 2-gie pognaglenie o zwrot książek".

Sprawozdanie za okres od 15 V do 16 VI 1947r. informuje: "Biblioteka Miejska w fazie reorganizacji".

Potem w sprawozdaniu za okres od 16 VII do 15 VIII 1947r. pisze się:

"[...] od 1 września zacznie się ostateczna reorganizacja Biblioteki Miejskiej wobec zaangażowania siły fachowej, jako kierownika".

W kolejnym sprawozdaniu za okres od 16 VIII do 15 IX 1947 r. znaleźć można bardziej optymistyczną informację:

"Z dniem 1 października Bibliotekę Miejską obejmie nowy kierownik dr Lucjan André, który ostatecznie i fachowo ma przeprowadzić reorganizację i udostępnić dla szerszego ogółu".

Sprawozdanie od 16 IX do 15 X 1947 r. informuje, że:

"Kierownictwo Biblioteki Miejskiej objął dr L. André, który przystąpił do reorganizacji biblioteki i zakupu nowych książek", a w sprawozdaniu za

okres od 16 X do 15 XI 1947 r. czytamy: "Publiczna Biblioteka Miejska - prace celem uporządkowania i otwarcia w połowie miesiąca grudnia".⁵⁵⁾

Podczas całego okresu przygotowań do zorganizowania biblioteki dostępnej dla wszystkich, Biblioteka Miejska udostępniała swoje zbiory. Nie ulega wątpliwości, że wszystkie prace przygotowawcze utrudniały udostępnianie książek. Według rejestru wpłacanych kaucji, jeszcze w lipcu 1947 r. zapisywali się nowi czytelnicy, a od początku roku do września zapisało się ponad 100 nowych czytelników.⁵⁶⁾

Po objęciu kierownictwa Biblioteki (1 X 1947r.), dr Lucjan André przystąpił do jej reorganizacji i wzbogacania księgozbioru poprzez zakupy w księgarniach. Jedną z pierwszych czynności było zamówienie nowych pieczętek dla Biblioteki, z uwzględnieniem nowej nazwy, wynikającej z ustaleń zawartych w Dekrecie o bibliotekach. Od października 1947 r. Biblioteka nazywa się: Miejska Biblioteka Publiczna we Wrocławiu.

Po dwu latach pracy wrocławskiej Biblioteki Miejskiej, działającej na zasadach ustalonych przez władze miejskie, w bardzo skromnych warunkach lokalowych, zbliżał się termin jej otwarcia w nowym lokalu położonym w centrum miasta.

Miejska Biblioteka Publiczna we Wrocławiu otworzyła swoje pomieszczenia 20 grudnia 1947 r. przy ul. Sukiennice 9. Przydzielony jej w Sukiennicach lokal mimo, że był znacznie większy od poprzedniego, bo składał się z 2 izb o powierzchni ok. 200 m², nie zapewniał jednak właściwych warunków pracy. W jednej izbie urządzono wypożyczalnię, w drugiej mieściła się pracownia biblioteczna, biuro, miejsce dla kierownika i magazyn książek. Na domiar złego, biblioteka nie posiadała urządzeń sanitarnych.

W takich warunkach MBP pracowała do sierpnia 1948 r., kiedy to otrzymała dodatkowe pomieszczenie przy Przejściu Żelazniczym, gdzie przeniesiono wypożyczalnię. W Sukiennicach, na miejscu po wypożyczalni, zorganizowano we wrześniu 1948 r. czytelnię.

W nowej Bibliotece wzrasta księgozbiór, szczególnie wyraźnie następuje to po objęciu kierownictwa MBP w połowie czerwca 1948 r. przez Zbysława Arcta. Księgozbiór, który w czerwcu 1948 r. liczył około 5 tys. tomów, na koniec tego roku wzrósł do 16 tys. Zakupy książek realizowano

w różnych księgarniach na terenie Wrocławia i w większych miastach na terenie kraju. Gromadzono księgozbiór naukowy do nowopowstałej czytelni, kupowano książki popularnonaukowe do wypożyczalni.

Tak intensywny wzrost księgozbioru mógł nastąpić tylko dzięki finansom, które pochodziły głównie z Zarządu Miejskiego. W 1948 r. na zakup książek wydano ponad 4 miliony złotych, a w 1949 r. ponad 5 milionów złotych.⁵⁷⁾

Dużą rolę w staraniach o finanse dla MBP odegrała Miejska Rada Narodowa, a w jej ramach szczególnie Komisja Biblioteczna, która na posiedzeniach plenarnych MRN występowała o dodatkowe środki finansowe dla biblioteki.

Kupowano książki z różnych dziedzin wiedzy, tworząc zbiór typowy dla biblioteki ogólnej.

W pierwszym okresie wzmózonych zakupów, gromadzono szczególnie książki wydane w latach dwudziestych i trzydziestych. Kupowano również wiele dzieł naukowych, wydawanych pod koniec XIX w. i w pierwszych latach XX w. Wśród książek starych przeważały wydawnictwa: Trzaski, Everta i Michalskiego, Gebethnera i Wolfa, Ossolineum. Gromadzono również wydawnictwa klasyków marksizmu-leninizmu, które w 1948 r. wydawało wydawnictwo "Książka", a w 1949 r. "Książka i Wiedza". Kupowano książki w języku francuskim, angielskim, rosyjskim. Gromadzono skrupulatnie książki związane tematycznie z historią, geografią i gospodarką całego Śląska, Dolnego Śląska, wydawnictwa regionalne, m.in. Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. Część książek kupowano w kilku lub kilkunastu egzemplarzach, z myślą o księgozbiorach placówek filialnych.

Książki przejęte z Biblioteki Miejskiej wpisano na nowo do ksiąg inwentarzowych MBP.

W drugiej połowie 1948 r. MBP rozszerza swoje oddziaływanie, zakładając oddziały w odległych osiedlach miasta.

Od 15 sierpnia 1948 r. zorganizowano, przy współudziale Wrocławskiej Spółdzielni Mieszkaniowej, punkt wymienny w osiedlu Ciążyn (obecnie Książę Mały), później przekształcony w oddział. Na początek przekazano tam około 300 książek. 27 listopada 1948 r. zorganizowano oddział MBP w Leśnicy przy ul. Średzkiej 18, również z 300 książkami.

W grudniu tego roku otwarto oddział w osiedlu Pale Pole przy ul. Krzywo-ustego 302, z 500 książkami. Oficjalne otwarcie tej placówki odbyło się 19 grudnia, z okazji Kongresu Zjednoczeniowego PZPR. Wszystkie trzy placówki czynne były 3 razy w tygodniu. ⁵⁸⁾

Na 1949 r. zaplanowano zorganizowanie następnych oddziałów w osiedlach: Nowy Dwór, Kartowice i Krzyki oraz w osiedlu Grabiszyniek i Śródmieściu a pod koniec roku na Tarnogaju, Sępólnie i Kowalach. Plan ten zdołano urzeczywistnić tylko częściowo. Przy organizowaniu oddziałów napotymano na duże trudności w znalezieniu lokali. Uchwalone przez MRN wnioski o przydzielenie przez Zarząd Miejski pomieszczeń dla placówek bibliotecznych nie zawsze były realizowane. Dlatego też kierownictwo MBP organizowało oddziały tylko wtedy, kiedy było to możliwe i tam, gdzie znaleziono znośny lokal. W rezultacie zorganizowano kolejno 4 nowe oddziały: W marcu 1949 r. uruchomiono oddział na Krzykach - przy ul. Wawrznianka 2, chociaż oficjalne otwarcie nastąpiło dopiero 10 maja (pewnie z okazji przypadającego Tygodnia Oświaty, Kultury i Prasy). Oddział otrzymał 1061 książek. ⁵⁹⁾ 18 czerwca osiedla: Zacisze i Zalesie otrzymały oddział MBP przy ul. Szymanowskiego 6 z 685 książkami. Przy organizowaniu tego oddziału dużo inicjatywy wykazał Komitet Blokowy nr 349 na Zaciszu. Zebrano część książek od mieszkańców oraz z miejscowego koła Stron - nictwa Demokratycznego. ⁶⁰⁾

W dniu 27 lipca 1949 r. otwarto oddział w osiedlu Nowy Dwór przy ul. Nowodworskiej 53, przekazując tam 690 książek. W gęsto zaludnionym rejonie śródmieścia Wrocławia, przy placu Staszica 15, powstał kolejny oddział. Otrzymał on pomieszczenie po kawiarni "Turystyczna". Otwarcie nastąpiło 20 grudnia. Oddział rozpoczął pracę mając 1113 książek.

Poza oddziałami MBP, zorganizowano w 1949 r. punkty wymienne, prowadzone przez pracowników danego zakładu. Zorganizowano 8 punktów wymiennych zlokalizowanych w: Zarządzie Miejskim, Komitecie Miejskim PZPR, Kuratorium Okręgu Szkolnego, Dyrekcji Hoteli, Rzeźni Miejskiej, Centrali Handlowej Przemysłu Drzewnego, Szpitalu Psychiatrycznym i w osiedlu Starchocin. W październiku i listopadzie zorganizowano jeszcze punkty sezonowe w osiedlu Świniary i przy ul. Łęczyckiej. ⁶²⁾

Rok 1949 był dla Biblioteki okresem bardzo wyťažonej pracy organizacyjnej. Osiągnięte przez Bibliotekę efekty tego roku zawdzięczać trzeba Miejskiej Radzie Narodowej, a szczególnie Komisji Bibliotecznej, która na bieżąco czuwała nad sprawami bibliotecznymi.

Bezpośrednimi realizatorami poszczególnych dokonań byli pracownicy Biblioteki, którzy nie szczędząc czasu, sił i zdrowia, organizowali poszczególne agendy MBP i oddziały na terenie miasta.

Sama Biblioteka centralna, w trakcie 1949 r., przeżywała aż dwie przeprowadzki. Najpierw w maju Biblioteka zajęła pomieszczenia po Muzeum Wojskowym, które mieściło się na I piętrze w Sukiennicach 9, a następnie we wrześniu nastąpiła przeprowadzka do przydzielonych pomieszczeń w budynku - Rynek 58. MBP otrzymała w tym budynku początkowo pomieszczenia na pierwszym i drugim piętrze, zajmowane przedtem przez Izbę Przemysłowo-Handlową na "Dom Wzorów". Decyzja o przyznaniu tego lokalu Bibliotece była dość nagła, gdyż wcześniej inne budynki miały być przeznaczone dla MBP. Wyznaczono Bibliotece 3 dni na przeprowadzkę. Pośpiech taki był podyktowany obawą, by ktoś inny nie zajął tych pomieszczeń. Pracownicy MBP tak się sytuacją przejęli, że zasadniczą przeprowadzkę wykonali w ciągu dwóch dni. Otrzymane pomieszczenia były obszerne, bo obejmowały ponad 800 m², ale нефunkcjonalne. Były to po prostu duże pokoje bez żadnych ścian działowych. Pomieszczenia wymagały adaptacji dla Biblioteki, gdyż zastany stan techniczny właściwie uniemożliwiał normalną pracę. Lokal przez długi czas pozbawiony był urządzeń sanitarnych, centralne ogrzewanie uszkodzone, posadzki betonowe powybijane. Jednak otrzymanie tak dużego pomieszczenia w samym centrum miasta było wówczas sukcesem.

Kamienica, w której ulokowano MBP znajduje się w północnej pierzei rynku i określana jest historycznie nazwą "Pod Złotą Palmą." Jej kształt architektoniczny pochodzi z pierwszych lat naszego stulecia, kiedy to w 1905 r. zburzono istniejący obiekt z XVI w. i wzniesiono pięciokondygnacyjny budynek o kamiennej, szczytowej fasadzie, utrzymanej w formie secesyjno-manierystycznej.

"Słowo Polskie" tak opisywało urządzenie się MBP w nowym pomieszczeniu:

"Wśród stert książek kręcą się ludzie w długich kitlach, z miotkiem w rękach. To bibliotekarze. Obecnie "bawią się" w monterów i ślusarzy, montując metalowe regały na książki. Osiem najlepszych regatów udało się "wyszabrować" z Miejskich Zakładów Kąpielowych, gdzie stały bezużytecznie".⁶³⁾

W nowym lokalu na pierwszym piętrze zorganizowano wypożyczalnię i czytelnię, zaś na drugim piętrze - pracownię biblioteczne i inne pomieszczenia, niezbędne do pracy bibliotekarzy. Urządzenie pomieszczeń, ich wyposażenie było bardzo nietypowe. Prace te wykonano tak, jak w owym czasie można było to zrobić najlepiej. Poszczególne pomieszczenia oddzielono regałami, szafami lub prowizorycznymi ściankami z dykty. Oczywiście, takie rozwiązania nie stwarzały dobrych warunków pracy. Hałas przechodzących czytelników i odgłosy rozmów przeszkadzały korzystającym z czytelni. Zabezpieczenie magazynu książek było bardzo niewystarczające.

Miejska Rada Narodowa, w trosce o wyposażenie Biblioteki, postanowiła zaciągnąć kredyt inwestycyjny w Komunalnym Banku Kredytowym w kwocie 600 tys. złotych i zwiększenie budżetu MBP o 124 tys. zł. m.in. na koszty przeprowadzki.⁶⁴⁾

Ulokowanie MBP w Rynku miało być tymczasowe (na kilka lat), do czasu, aż zostanie wybudowany, zaplanowany w planie sześcioletnim, specjalny gmach dla tej placówki i dla Biblioteki Wojewódzkiej. Rozpoczęcie budowy planowano w 1953 r. przy ul. Nowy Targ lub na placu Grunwaldzkim. Na ten cel Ministerstwo Oświaty wstępnie rezerwowało 60 milionów złotych.⁶⁵⁾

Na razie Biblioteka miała nowe lokum, z perspektywą powiększenia o pomieszczenia na parterze, gdzie znajdowała się kawiarenka "SIM" i księgarnia - antykwariat Romany Jasielskiej. Pomieszczenia po kawiarni Biblioteka przejęła jeszcze późną jesienią 1949 r., a na początku 1951 r. przejęła również pomieszczenia po księgarni. Trzecie i czwarte piętro zajmowała Spółdzielnia Pracy "Kobieta".

Po przeprowadzce do budynku - Rynek 58 szybko udostępniono Bibliotekę czytelnikom. Uroczyste jej otwarcie, z udziałem władz miasta,

nastąpiło 20 września 1949 r. Uroczystość ta miała następujący przebieg: otworzył ją wiceprezydent miasta Wrocławia - Władysław Horwath, następnie przemówienie wygłosił wiceprzewodniczący Miejskiej Rady Narodowej i jednocześnie przewodniczący Komisji Bibliotecznej - Jan Rozgórski. W imieniu pracowników Biblioteki przemówiła najmłodsza bibliotekarka - Maria Gulewicz a symbolicznego przecięcia wstęgi dokonał przewodniczący MRN - Edward Paszke. 66)

Przeglądając po latach dokumentację pracy i zdarzeń, jakie towarzyszyły Miejskiej Bibliotece Publicznej, trzeba stwierdzić, że 1949 r. był okresem największych dokonań w pierwszym pięcioleciu istnienia Biblioteki we Wrocławiu.

Rok 1950 przyniósł dalszy rozwój sieci bibliotecznej w mieście. W pierwszym kwartale tego roku zorganizowano oddziały w dzielnicach: Tarnogaj przy ul. Gazowej i Kowale przy ul. Kowalskiej 79.

Od 1 kwietnia 1950 r. zaczął działać przy ul. Włodkowica 9 oddział im. Lechaka Lejby Pereca. Oddział ten powstał w wyniku przejęcia przez MBP biblioteki Żydowskiego Towarzystwa Kultury. Księgozbiór ten liczył około 5 tys. książek w języku polskim, hebrajskim i w języku jidysz. Przekazanie tej biblioteki nastąpiło na skutek decyzji Ministerstwa Oświaty, ponieważ wcześniej ŻTK powierzyło utrzymanie swojej biblioteki państwu. 67)

W czerwcu zorganizowano oddział MBP na Terenach Wystawowych, w pawilonie po Wystawie Ziem Odzyskanych. Dyrekcja Terenów Wystawowych zapewniła tej placówce lokal i utrzymanie, a MBP przekazała księgozbiór i pracownika. Placówka działała tylko w lecie, gdyż pawilon, w którym była zlokalizowana, nie miał ogrzewania. W pierwszym półroczu zorganizowano oddział MBP na Biskupinie, przy ul. Olszewskiego 75. Powstał on w wyniku wykupienia prywatnej wypożyczalni Hanny Wolszczanowej. Ostatni oddział zorganizowano w 1950 r. przy ul. Orzeszkowej 66. Oficjalne jego otwarcie odbyło się 15 sierpnia 1950r.

Zorganizowanie tylu oddziałów w jednym tylko roku było możliwe dzięki dużej ilości książek przekazanych MBP i uzyskaniu lokali. Lokale oddziałów były w większości nieodpowiednie dla celów bibliotecznych, ale ze względu na trudności w znalezieniu lepszych pomieszczeń oraz z braku wystarczających środków pieniężnych w kasie miejskiej, organizowano je wszędzie

tam, gdzie tylko zaistniały ku temu możliwości.

Organizowano nowe punkty wymienne w Spółdzielni Ogrodniczej, Ubezpieczalni Społecznej, Zakładzie *Kalek na Poświętnem, Akademii Medycznej i w Bursie "Archimedes". 68)

Jednocześnie likwidacji uległ punkt w Zarządzie Miejskim, gdzie organizacja ZMP postanowiła sama prowadzić upowszechnianie czytelnictwa.

W 1950 r. działało 14 punktów wymiennych.

Wraz z rozwojem MBP, od 1948 r. zaczęto tworzyć organizację wewnętrzną placówki. Początkowo wydzielono następujące jednostki organizacyjne:

Wypożyczalnia centralna

Czytelnia centralna

Oddziały na terenie miasta.

Kierownik MBP, poza nadzorem nad całością prac, zajmował się gromadzeniem zbiorów i sprawami administracyjnymi, mając do pomocy maszynistkę.⁶⁹⁾

W 1949 r., w związku ze zwiększeniem się liczby pracowników i poszerzeniem lokalu bardziej rozbudowano organizację wewnętrzną MBP. Istniały następujące jednostki organizacyjne:

1. Kierownik Biblioteki
2. Zastępca kierownika
3. Wydział biblioteczny, prowadzący pracownię biblioteczną, zajmującą się gromadzeniem i opracowaniem zbiorów
4. Referat bibliologiczny, prowadzący prace związane z katalogami zagadnieniowymi (specjalnymi) oraz gromadzący księgozbiór biblioteczny, bibliotekarski i wycinki prasowe.

Referat bibliologiczny rozpoczął pracę w lipcu 1949 r.

5. Czytelnia centralna
6. Wypożyczalnia centralna
7. Wydział terenowy, zajmujący się oddziałami i punktami wymiennymi
8. Wydział administracyjny
9. Oddziały na terenie miasta.⁷⁰⁾

W 1950 r. nie zaszyły zasadnicze zmiany, poza nazewnictwem poszczególnych jednostek organizacyjnych:

1. Kierownik Biblioteki
2. Zastępca kierownika

3. Pracownia - prowadząca gromadzenie i opracowanie zbiorów
4. Dział organizacji czytelnictwa, przekształcony z referatu bibliologicznego, będący praktycznie w 1949 r. w stadium organizacji (rozpoczął stałą pracę od maja 1950 r.)
5. Dział terenowy
6. Wypożyczalnia centralna
7. Czytelnia centralna
8. Dział administracyjny - prawdopodobnie istniał, ale w sprawozdaniach nie wymieniany, brak było kierownika
9. Oddziały na terenie miasta. ⁷¹⁾

Zmienność organizacji wewnętrznej MBP oraz różne nazewnictwo poszczególnych jednostek organizacyjnych wynikały z praktycznego podejścia do zadań, jakie Biblioteka miała do spełnienia w owym czasie. Nie bez znaczenia w tym względzie była zbyt skromna ilość przyznanых etatów, jak również brak doświadczenia organizacyjnego. Najważniejszą jednak sprawą był brak statutu Miejskiej Biblioteki.

Omawiając organizację MBP, trzeba również przedstawić organizację sieci miejskiej. Jak wynika z wcześniejszych relacji na temat tworzenia oddziałów i punktów wymiennych, już w 1948 r. powstały takie jednostki organizacyjne.

Tworzenie oddziałów, w zamiarach kierownictwa MBP, jak i we wnioskach Miejskiej Rady Narodowej, miało na celu zabezpieczenie usług bibliotecznych w najbardziej potrzebujących skupiskach mieszkańców. Niestety, realizacja tych planów była podporządkowana możliwościom lokalowym. Planowanych oddziałów, np. w osiedlu Grabiszyniek, Kartowice, w rejonie Dworca Głównego PKP, nie można było zorganizować do końca 1950 r.

Poza tym potrzeby finansowe Zarządu Miejskiego w innych dziedzinach życia i na odbudowywanie miasta były ogromne. Działała tu "zasada krótkiej kłody". Wymownym tego przykładem może być wniosek Komisji Finansowo-Budżetowej MRN w sprawie budżetu dla Biblioteki na 1950 r. Proponowano zrobić oszczędności w budżecie drogą zmniejszenia zatrudnienia w MBP poprzez połączenie funkcji zastępcy kierownika z funkcją księgowego oraz zamianą etatów w niektórych oddziałach na "połówki". Proponowano również zmniejszenie kwot na oprawę książek, zalecając Zarządowi

Miejskiemu założenie własnej introligatorni dla MBP. 72)

Pod koniec 1950 r. na terenie miasta było 13 oddziałów. Dla odróżnienia oznaczono je cyframi rzymskimi:

- I oddział przy pl. Staszica 15
- II oddział Wypożyczalnia centralna MBP - Rynek 58 (praktycznie oddział ten był integralną częścią placówki centralnej)
- III oddział w Leśnicy przy ul. Średzkiej 18
- IV " na Psim Polu przy ul. Bolesława Krzywoustego 302
- V " na Nowym Dworze przy ul. Nowodworskiej 53
- VI " na Biskupinie przy ul. Olszewskiego 75
- VII " planowany, ale do końca 1950 r. nie został otwarty
- VIII " na Krzykach przy ul. Wawrzyniaka 2
- IX " planowany przy ul. Traugutta, do końca 1950 r. nie został otwarty
- X " na Zalesiu przy ul. Szymanowskiego 6
- XI " na Ciężynie przy ul. Chorzowskiej 2
- XII " na Tarnogaju przy ul. Gazowej
- XIII " na Kowalach przy ul. Kowalskiej 79
- XIV " przy ul. Orzeszkowej 66
- XV " im. I.L.Pereca przy ul. Włodkowica 9
- XVI " na Terenach Wystawowych, w pawilonie nr 39. 73)

Rok 1950 nie był pomyślny dla Miejskiej Biblioteki.

Zaczynały dawać znać o sobie zarówno centralne decyzje jak i centralne kierowanie całokształtem życia społecznego i gospodarczego. W pracę Biblioteki, zgodnie z ówczesnymi zwyczajami, zaczęto ingerować od strony politycznej i administracyjnej. Ministerstwo Oświaty wprowadziło dla wszystkich bibliotek publicznych centralne zaopatrywanie w książki. W związku z tym do Biblioteki przybywało mniej nowych książek. Dość duży wzrost statystyczny księgozbioru, jaki odnotowano w 1950 r., nastąpił głównie na skutek przejęcia księgozbiorów z innych bibliotek i instytucji: z przejętej biblioteki ŻTK, z Muzeum Historycznego, Wydziału Gospodarczego Zarządu Miejskiego i z dyrekcji Hoteli Miejskich. Razem było około 20 tys. woluminów.

Kierownictwo MBP oraz sami pracownicy wysyłali do Ministerstwa

Oświaty memoriały i specjalne pisma, popierane przez Miejską Radę Narodową, celem uzyskania możliwości samodzielnego zakupu książek i zwiększenia kredytów na zakup książek. ⁷⁴⁾

W piśmie Prezydium MRN z lipca 1950 r., skierowanym do Ministerstwa Oświaty czytamy m.in.:

"Prez. MRN zwraca się do Ministerstwa Oświaty z prośbą o odblokowanie kredytów na zakup dla Miejskiej Biblioteki Publicznej. Pozbawienie MBP możliwości dysponowania całym kredytem na zakup książek przez zablokowanie większej jego części jest przyczyną poważnych niedociągnięć gdyż:

1. Ilości nie są dostosowane do potrzeb Biblioteki
2. Książki dostarczane są ze znacznym opóźnieniem.

Miejska Biblioteka Publiczna jest w stadium rozwoju i musi nadrabiać zaniebdania lat ubiegłych. Założona dopiero w końcu roku 1947 otrzymywała od Ministerstwa dotacje nie stojące w żadnym stosunku do potrzeb czytelniczych miasta. Łącznie w latach 1948 i 1949 otrzymała z Ministerstwa Oświaty na zakup książek zaledwie ponad 1 milion zł. W roku 1950 sytuacja uległa pewnej, lecz niedostatecznej poprawie, wyrażającej się kwotą ok. 3 milionów 200 tysięcy zł kredytu zablokowanego. W tej sytuacji każda książka jest pozycją nader cenną i zakup jej powinien być dobrze przemyślany, tymczasem MBP otrzymuje przydziały wg schematycznego rozdzielnika nie uwzględniającego ani istniejącej sieci, ani różnorodności zainteresowań czytelniczych w mieście, posiadającym różne ośrodki i skupiska, jakdzielnice robotnicze, chłopskie, akademickie itp... Książki z przydziału przychodzą z kilkumiesięcznym opóźnieniem.

Jeszcze gorzej przedstawia się sprawa dostawy książek okolicznościowych i społeczno-politycznych (...) Materiały 1-majowe otrzymano w lipcu. MBP zakupuje we własnym zakresie wszystkie nowości społeczno-polityczne natychmiast po ukazaniu się na rynku księgarskim i rozprządza w ciągu 3-4 dni(...) ⁷⁵⁾

Księgozbiór gromadzony dla MBP w latach 1948-50 był dobierany bardzo starannie, z dużą znajomością. Przyczynił się do tego głównie dobry znawca wielu wydawnictw, kierownik MBP - Zbysław Arct.

Statystyczny wzrost księgozbiorów w pierwszym pięcioleciu istnienia Biblioteki przedstawiał się następująco: ⁷⁶⁾

R o k	1945	1946	1947	1948	1949	1950
Ilość woluminów	1.300	2.200	4.000	16.021	52.394	77.736

Wśród zakupionych w tym okresie książek znalazło się wiele poszukiwanych wydawnictw m.in.: Encyklopedia powszechna Orgelbranda w 18 tomach, Wielka ilustrowana encyklopedia powszechna Wydawnictwa "Guttenberga" w 22 tomach, wydawnictwo encyklopedyczne "Świat i Życie" oraz "Bibliografia polska" Korola Estreichera. Zakupiono wiele dzieł naukowych, kompendiów i słowników, szczególnie potrzebnych w czytelni.

W 1950 r. zatroszczono się o najmłodszych czytelników, organizując w grudniu przy MBP czytelnię dla dzieci. Zlokalizowana początkowo na parterze budynku, zaczęła pracę z 500 książkami. W następnym roku zorganizowano wypożyczalnię dla dzieci, początkowo działającą osobno. W 1952 r. połączono czytelnię i wypożyczalnię dla dzieci przeznaczając na ten cel dość duży, jasny pokój na I piętrze budynku. Placówka ta do 1953 r. była jedyną biblioteką dla dzieci we Wrocławiu. ⁷⁷⁾

Rok 1950 zapisał się w historii Miejskiej Biblioteki Publicznej ważnymi dla tej placówki faktami. We wrześniu odszedł z pracy kierownik - Zbysław Arct, do grudnia obowiązki kierownika pełnił Mieczysław Mazurkiewicz, zastępca kierownika. W grudniu Wydział Kadr MRN skierował na stanowisko kierownika Łucję Jakubowicz. Jak się okazało, wybór nie był zbyt dobry. W 1951 r. Biblioteka odnotowała szereg niepowodzeń i niefortunnych decyzji organizacyjnych i kadrowych.

Ważnym dla MBP wydarzeniem w 1951 r. była wizytacja przeprowadzona w lipcu przez: kierownika referatu bibliotek z Wydziału Oświaty WRN, instruktora Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i członka Wojewódzkiego Komitetu Bibliotecznego. Celem wizytacji było "postawienie działalności MBP na poziomie dużego miasta wojewódzkiego". Wizytacja wypadła bardzo niekorzystnie dla Biblioteki. Stwierdzono złą organizację pracy, brak kwalifikacji kierownika Biblioteki, wiele nieprawidłowości w organizacji

księgozbioru, złą pracę w stosunku do oddziałów miejskich i szereg niedociągnięć w biurowości. 78)

Znaczną część "wytkniętych mankamentów" w pracy MBP należy przyjąć bez zastrzeżeń, szczególnie w zakresie jej organizacji i planowania. Natomiast wszystkie niekorzystne uwagi związane z kwalifikacjami pracowników należy odnieść do Wydziału Kadr MRN, który decydował o zatrudnieniu pracowników, nie przejawiając troski o właściwy dobór kadr. Ówczesny kierownik Wydziału Kadr - Samuel Goldfarb zatrudniał znajome jemu osoby na stanowiska kierownicze w MBP. Negatywne uwagi odnoszące się do organizacji sieci bibliotecznej we Wrocławiu są również co najmniej dyskusyjne. Czy słuszne było na przykład zalecanie likwidacji oddziałów miejskich w osiedlach Ciężyn i Tarnogaj tylko dlatego, że placówki te prowadzili pracownicy Wrocławskiej Spółdzielni Mieszkaniowej na Ciężynie i pracownik Gazowni na Tarnogaju? Oddziały te w rezultacie zlikwidowano, zamieniając je na punkty biblioteczne. Nie wydawało się również konieczne likwidowanie oddziału na Kowalach i to tylko dlatego, że w bliskiej odległości od tej placówki była biblioteka związkowa Fabryki Sztucznego Jedwabiu.

Niezbyt słusznie obciążano MBP winą za wadliwą organizację księgozbioru, a przecież ponosiła ją w części Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Referat Bibliotek przy WRN. Gdyby przedstawiciele tych instytucji częściej niż raz na 4 lata odwiedzali MBP i udzielali fachowych wskazówek, to nie byłoby z pewnością tylu błędnych rozwiązań. Poza tym trzeba pamiętać, że lata, w których tworzyła się Miejska Biblioteka Publiczna, nie były łatwe. Wiele decyzji, jakie wówczas podejmowano, nawet jeśli były błędne, trzeba usprawiedliwić. Ciągły brak wystarczającej liczby pracowników, przeprowadzki jakie przeżyła Biblioteka, wreszcie pośpiech w pracy wynikały z chęci najszybszego spełnienia oczekiwań czytelników, musiały doprowadzić do rozwiązań tymczasowych, niewystarczających na dłuższą metę, do zaległości w opracowaniu zbiorów.

Wizytacja miała również skutki pozytywne. Zatrószczono się o lepsze kierownictwo Biblioteki, zmobilizowano pracowników do poprawienia błędów zapisanych w protokole, częściowo uporządkowano sprawy organizacyjne.

W pierwszej połowie 1951 r. zorganizowano oddział VII w Osiedlu

Żerniki przy ul. Żernickiej 144 oraz oddział IX przy ul. Traugutta 82. W wyniku przejęcia biblioteki gminnej od Prezydium PRN we Wrocławiu powstał również oddział XVII na Brochowie przy ul. Kolejowej 1. Zlikwidowano działalność oddziału XVI w pawilonie na Terenach Wystawowych. Powstały również kłopoty w prowadzeniu normalnej działalności oddziału X na Zalesiu, gdzie do lokalu biblioteki wprowadzono Dzielnicowy Komitet PZPR. Praktycznie od sierpnia 1951 r. placówka biblioteczna nie pracowała. Mimo różnych zabiegów, sytuacja nie zmieniła się do końca roku.

Biblioteka prowadziła w dalszym ciągu punkty biblioteczne, w 1951 r. było ich 15.

Zgodnie z zaleceniami, po przeprowadzonej wizytacji uporządkowano księgozbiór Biblioteki od strony ilościowej. Przeprowadzono, w ramach prac porządkowych, selekcję książek przyjętych z innych instytucji, za-inwentaryzowano książki wpływające z zakupu centralnego i inne, które nie były wpisane do ksiąg inwentarzowych. W wyniku tych prac, na koniec 1951 r. MBP miała 78.596 książek, z tego ponad 62 tys. woluminów było skatalogowanych. Porównując stan końcowy ilości książek w 1950 r. - 77.736 woluminów z ilością na koniec 1951 r. - 78.596 woluminów, wydawać by się mogło, że w 1951 r. przybyło bardzo mało nowych książek. Tak, na szczęście nie było, bo w 1951 r. przybyło ponad 10 tys. woluminów. Przeprowadzona selekcja książek przyjętych z innych instytucji spowodowała wprawdzie wycofanie pewnej ilości książek, ale mimo tego na jakości księgozbiór zyskał, gdyż pozbyto się mało przydatnych książek w języku niemieckim.⁷⁹⁾

We wrześniu 1951 r. Biblioteka otrzymała własną introligatornię, zlokalizowaną przy pl. Solnym 16. Introlgatorem został Jan Choma. Pracownia introligatorska umożliwiła systematyczną konserwację książek wszystkim placówkom MBP.⁸⁰⁾

Od początku 1952 r. w MBP zabrano się dynamicznie do pracy pod okiem nowego kierownictwa. Stanowisko to objęła w grudniu 1951 r. Czesława Pytaszowa.

Wydaje się, że powodzenia MBP odniesione w 1952 r. zależały głównie od dobrej organizacji pracy. Systematycznie wytyczano plany działania

na okres kwartału i konsekwentnie dążono do ich realizacji.

Główne osiągnięcia tego roku to przede wszystkim powiększenie liczby oddziałów miejskich i punktów bibliotecznych, a co za tym idzie, wzrost czytelnictwa w mieście oraz systematyczna, dość bogata, praca oświatowa i popularyzatorska. Dużo pracy i wysiłku włożono w remonty lokali, szczególnie w remont biblioteki centralnej w Rynku, jak również w zdobywanie podstawowych mebli bibliotecznych dla placówek całej sieci miejskiej.

Rok 1951 zamknął się liczbą 12 oddziałów miejskich, w tym jeden nieczynny na Zalesiu. W pierwszej połowie 1952 r. zorganizowano 3 oddziały: przy ul. Szymanowskiego 34 (przeniesiono tam placówkę z lokalu zajmowanego wspólnie z Komitetem Dzielnicowym PZPR), na Karłowicach przy Al. Kasprowicza 99 i na Oporowie przy ul. Wiejskiej 2.

W drugiej połowie roku reaktywowano oddział na Ciężynie, mieszczący się w lokalu Wrocławskiej Spółdzielni Mieszkaniowej.

Przeniesiono oddział im. I.L.Pereca z ulicy Włodkowica 9, gdzie zorganizowany był ośrodek Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego Żydów, na ulicę Dubois'a 13/15.

Na koniec roku, na terenie miasta, było 15 oddziałów MBP.

Znacznie powiększyła się ilość punktów bibliotecznych - do 28, w tym również na osiedlach wówczas jeszcze wiejskich, gdzie istniały rolnicze spółdzielnie produkcyjne m.in. na: Ołtaszynie, Wojszycach, Kozanowie, Ratajach.

W maju, na terenie Parku Kultury w pawilonie nr 22 zorganizowano czytelnię czynną tylko w okresie letnim.

Znacznie, bo o 21.099 woluminów wzrósł księgozbiór MBP, osiągając wielkość 99.695 woluminów. Niestety, wzrost księgozbioru prawie w całości uzależniony był od zakupu centralnego i od tzw. akcji "SP-Bibl". Z innych źródeł wpłynęło do Biblioteki około 600 książek.

Akcja "SP-Bibl" prowadzona w 1952 r. przez Centralny Zarząd Bibliotek polegała na rozsyłaniu do bibliotek większej ilości książek, zakupionych ze specjalnych kredytów Rządu. Była to inicjatywa bardzo nieprze-mysłana. Bibliotekarze uważali, że jest to likwidowanie nieprzydatnych zapasów książkowych z Domu Książki. Wśród nadesłanych książek znalazło się wiele tytułów słabych pod względem artystycznym i tzw. "produkcyjnia-

ków", a przeważała literatura społeczno-polityczna.

W MBP struktura nabytków z centralnego zakupu kształtowała się następująco: 43% stanowiła literatura społeczno-polityczna, 34% - literatura piękna dla dorosłych, 11,7% - literatura dla dzieci i 11,3% - inne dziedziny.⁸²⁾

W 1952 r. ukształtowano strukturę organizacyjną MBP, chociaż statutu ciągle nie było. Zalecenia po pamiętnej wizytacji przeprowadzonej w 1951 r. dotyczyły również struktury organizacji wewnętrznej MBP. Zalecano następujący schemat organizacyjny:⁸³⁾

1. Dział administracyjno-organizacyjny
2. Dział instrukcyjno-szkoleniowy
3. Dział uzupełniania, konserwacji i opracowania zbiorów
4. Dział udostępniania i propagandy
5. Dział sieci terenowej
6. Dział zbiorów specjalnych.

Propozycje te odbiegały od ówczesnej organizacji MBP i zbliżone były do struktur wprowadzanych w większych bibliotekach publicznych. Ostatecznie organizacja wewnętrzna MBP w 1952 r. przedstawiała się następująco:

1. Kierownik MBP	-	Czesława Pytaszowa
2. Zastępca kierownika	-	Leon Kuciel
3. Dział opracowania księgozbioru	-	kier. Melania Cukierman
4. Dział udostępniania zbiorów	-	kier. Amelia Łuniewska
5. Dział zbiorów specjalnych	-	kier. Magdalena Hirszowicz
6. Dział sieci terenowej	-	kier. Irena Sobieniecka

Nie było oddzielnego działu instrukcyjno-szkoleniowego, gdyż sprawy te prowadził częściowo zastępca kierownika, częściowo zaś dział sieci terenowej i dział udostępniania zbiorów. Nie było również samodzielnego działu administracyjno-organizacyjnego. Zatrudniono tylko referenta gospodarczego i księgowego.

W obrębie działu udostępniania zbiorów była: czytelnia centralna - kierowana przez Marię Błaszczuk, czytelnia dla dzieci - kierowana przez Marię Przeorską i wypożyczalnia młodzieżowa - kierowana przez Helenę Wielgośińską.

Dział sieci terenowej zajmował się oddziałami miejskimi, głównie organizacją księgozbiorów i organizacją punktów bibliotecznych. Stan oddziałów miejskich był następujący:

Oddział I plac Staszica 15 - kier. Maria Górska

Oddział III Leśnica ul. Średzka 18 - kier. Helena Gałązka

Oddział IV Paie Pole ul. B.Krzywoustego 302 - kier. Paulina Polańska

Oddział V Nowy Dwór ul. Nowodworska 53 - kier. Feliks Cichon

Oddział VI Biskupin ul. Olszewskiego 75 - kier. Władysław Garnczarek

Oddział VII Żemłki ul. Żernicka 144 - kier. Stefania Jaszczuk

Oddział VIII Krzyki ul. Wawrzyniaka 2 - kier. Leokadia Zielińska

Oddział IX ul. Traugutta 82 - kier. Janina Lisowska

Oddział X Zalesie ul. Szymanowskiego 34 - kier. Maria Malawska

Oddział XI Oporów ul. Wiejska 2 - kier. Kazimiera Polanowska

Oddział XII Ciążyn ul. Chorzowska 2 - kier. Tadeusz Kołacz

Oddział XIII Karłowice al. Kasprowicza 99 - kier. Anna Świerczyńska

Oddział XIV ul. Orzeszkowej 66 - kier. Danuta Dmitriew

Oddział XV ul. Dubois 13/15 - kier. Toba Wulfowicz

Oddział XVII Brochów ul. Kolejowa 1 - kier. Halina Grygiel

Poza tymi oddziałami była jeszcze Wypożyczalnia Centralna MBP, którą określano oddziałem II (Rynek 58), gdzie kierownikiem była Stanisława Zajko.⁸⁴⁾

Na koniec 1952 r. MBP zatrudniała 54 pracowników na pełnych etatach, w tym: 48 pracowników działalności podstawowej, 2 pracowników administracyjno-biurowych oraz 4 pracowników gospodarczych i obsługi.

Poza tym zatrudniano 12 pracowników na pół etatu (6 - działalności państwowej i 6 - obsługi).⁸⁵⁾

Sieć placówek bibliotecznych w mieście rozszerzała się z roku na rok. W latach 1953 i 1954 szczególnie zabiegano o założenie oddziałów miejskich Biblioteki w osiedlach peryferyjnych, posiadających charakter wiejski. Powstały również dla studentów pierwsze oddziały w domach akademickich.

Prowadzono w dalszym ciągu punkty biblioteczne w zakładach pracy, chociaż ich liczba systematycznie malała. Niektóre zakłady organizowały własne biblioteki związkowe i tam likwidowano punkty MBP. Natomiast znaczną liczbę nowych punktów zorganizowano w osiedlach peryferyjnych,

w spółdzielniach produkcyjnych i PGR-ach. Na koniec 1954 r. ogólna liczba punktów bibliotecznych wynosiła 38.⁸⁶⁾

Od 1953 r. zaczęto organizować punkty biblioteczne w mieszkaniach prywatnych. Była to nowa forma rozszerzania czytelnictwa. W 1953 r. zorganizowano 7 takich punktów, a w r. 1954 zwiększono ich liczbę do 22. Wypożyczanie książek - w tych najmniejszych ogniwach biblioteki - polegało na przekazywaniu chętnym osobom kilkudziesięciu książek, które oni z kolei udostępniali najbliższym swoim sąsiadom lub sąsiadom z okolicznych domów. Punkty takie nazwano "bibliotekami sąsiedzkimi".

Organizowanie oddziałów miejskich, podobnie jak w latach czterdziestych, natrafiało na różne trudności. Najbardziej uciążliwe były problemy lokalowe. Efekty pracy na końcu roku okazywały się zupełnie inne, niż założenia planów opracowywane na początku roku. W 1953 r. planowano na przykład zorganizowanie 7 oddziałów na osiedlach: Pilczyce, Klecina, Tarnogaj, Osobowice, Sołtysowice, przy placu Grunwaldzkim oraz oddział dla dzieci w Leśnicy, a z zaplanowanych zdołano założyć tylko jeden w Sołtysowicach. Zorganizowano je natomiast w tych osiedlach, gdzie nie były planowane (Muchobór Wielki, Swojec, na Terenach Wystawowych w Hali Ludowej i w Gabinetce Radnego przy Miejskiej Radzie Narodowej).⁸⁷⁾

Przypadkowość w lokalizowaniu oddziałów miejskich wynikała m.in. ze słabej troski o sprawy biblioteczne samego Wydziału Kultury MRN. Lokale przeznaczane na placówki biblioteczne były małe, źle wyposażone, w większości nieodpowiednie dla tego typu działalności.

Czytając różne sprawozdania MBP za lata 1953-54 można przypuszczać, że usiłowano sztucznie powiększyć liczbę placówek bibliotecznych we Wrocławiu. Na koniec 1953 r. było faktycznie 20 oddziałów miejskich, w sprawozdaniach zaś podawano liczbę 25 oddziałów. Liczono jako osobne placówki: wypożyczalnię centralną, czytelnię centralną, czytelnię dla dzieci, wypożyczalnię dla dzieci, będące przecież integralnymi jednostkami organizacyjnymi biblioteki głównej w Rynku 58. Na tej samej zasadzie doliczano czytelnię dla dzieci, zorganizowaną w maju 1953 r. w ramach oddziału przy ul. Traugutta 82.

W 1954 r. wykazywano istnienie 29 oddziałów miejskich, a faktycznie było ich tylko 24. W ciągu 1954 r. zorganizowano cztery oddziały: dwa w "do-

mach akademickich - przy ul. Tramwajowej 2^b i przy ul. Kotsisa 17, dwa następne w osiedlach Klecina i Wojszyce.⁸⁸⁾

W tym też roku dokonano trzech przeprowadzek oddziałów miejskich: z powodu remontu zabrano zbiory z Hali Ludowej, placówkę z Kartowic przeniesiono na pl. Gotwalda 1, a oddział przy ul. Orzeszkowej, początkowo uszczuplono, zostawiając mu małe pomieszczenie kuchenne, następnie zaś przeniesiono na ul. Żeromskiego 27.

Ostatecznie stan sieci planówek Miejskiej Biblioteki Publicznej na koniec 1954 r. przedstawiał się następująco:

1. Biblioteka centralna - Rynek 58 - posiadała wypożyczalnię centralną, czytelnię centralną, czytelnię i wypożyczalnię dla dzieci.

2. Oddziały miejskie:

- I - plac Staszica 15
- III - Leśnica ul. Średzka 16
- IV - Psie Pole ul. Bolesława Krzywoustego 302
- V - Nowy Dwór ul. Chociborska 2/4
- VI - Biskupin ul. Rodakowskiego 1
- VII - Żerniki ul. Żernicka 144
- VIII - Krzyki ul. Wawrzyniaka 2
- IX - ul. Traugutta 82, z czytelnią dla dzieci
- X - Zalesie ul. Szymanowskiego 34
- XI - Oporów ul. Wiejska 2
- XII - Księżę Małe (Ciężyn) ul. Chorzowska 38
- XIII - Kartowice plac Gotwalda 1
- XIV - ul. Żeromskiego 27
- XV - ul. Dubois 13/15
- XVI - Hala Ludowa (oddział nieczynny)
- XVII - Brochów ul. Kolejowa 1
- XIX - Muchobór Wielki ul. Mickiewicza 25
- XXIII - Swojec
- XXIV - Sottysowice
- XXV - Gabinet Radnego przy MRN
- XXVI - ul. Tramwajowa 2^b (dom akademicki)
- XXVII - Wojszyce ul. Lipowa 1

XXVIII - Klecina, ul. Świdnicka 49

XXIX - ul. Kotsisa 17 (dom akademicki).

Nie otwarto do końca 1954 r., planowanych w latach pięćdziesiątych, oddziałów miejskich w osiedlach: Pilczyce, Tamogaj, Osobowice, w rejonie placu Grunwaldzkiego i Dworca Głównego PKP.

W ostatnich dwu latach tj. 1953-1954 zorganizowano 9 oddziałów. Był to duży wysiłek dla Biblioteki centralnej i dlatego nie wszystkie one zostały właściwie urządzone. Brak było wystarczającej liczby pracowników. Zabezpieczenie w księgozbiór było również niewystarczające. Stan taki można by określić stwierdzeniem, że bardziej zabiegano o ilość placówek niż o ich jakość.

Kłopoty pogłębiły się jeszcze bardziej w 1953 r., kiedy załamała się sprawa zakupu zbiorów.

Księgozbiór MBP wzrósł tylko o 4.731 woluminów, a z tego wynika, że każda placówka biblioteczna otrzymała mniej niż 200 książek w ciągu roku. Tak niski stan zakupów książek w 1953 r. spowodowany został ograniczeniami w centralnym zakupie, w którym planowano nabyć tylko 2.300 woluminów.

Od 1954 r. Ministerstwo Kultury i Sztuki zdecydowało przekazać fundusze na zakup książek wydziałom kultury WRN. Bibliotekom miejskim w dużych miastach przekazano fundusze w 100 procentach, natomiast biblioteki powiatowe i placówki w mniejszych miastach otrzymały fundusze tylko częściowo. Powrót do samodzielnego zakupu książek przez MBP był bardzo korzystnym zjawiskiem, chociaż w dalszym ciągu były pewne ograniczenia w dokonywaniu samodzielnego wyboru kupowanych książek. Ograniczenia te polegały na dzieleniu rocznego funduszu co kwartał przez Wydział Kultury WRN oraz na zobowiązaniu bibliotek do utrzymania określonej struktury treściowej zakupowanych książek.

Stan księgozbioru MBP w latach 1951-54 przedstawiał się następująco:⁸⁹⁾

L a t a	1951	1952	1953	1954
Ilość woluminów	78.596	99.695	104.426	119.468

Na koniec 1954 r. z ogólnej ilości książek, w oddziałach było 92.009 woluminów, a w placówce centralnej 27.459 woluminów.⁹⁰⁾

Rok 1954 stał się dla MBP rokiem przełomowym w jej systemie organizacyjnym. Ministerstwo Kultury i Sztuki zaleciło władzom wszystkich województw, aby biblioteki miejskie, w miastach powiatowych połączyć z bibliotekami powiatowymi, a w miastach wojewódzkich z bibliotekami wojewódzkimi.

W ślad za ustaleniami Ministerstwa, Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej we Wrocławiu podjęło w dniu 12 października 1954 r. uchwałę o połączeniu wrocławskiej Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej z Miejską Biblioteką Publiczną.

Ustalono, że uchwała ta zostanie zrealizowana do końca grudnia 1954 r. Nastąpiły niezbędne przygotowania organizacyjne i personalne. Zdecydowano, że kierownictwo Biblioteki Wojewódzkiej przejmie wszystkie agendy MBP.

Od 1 stycznia 1955 r. rozpoczęła pracę "połączona" biblioteka, którą nazwano: Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna we Wrocławiu.

Kierownicy Miejskiej Biblioteki Publicznej we Wrocławiu:

1. Lucjan André X 1947 - XII 1947
2. Zbysław Arct VI 1948 - IX 1950
3. Łucja Jakubowicz XII 1950 - XI 1951
4. Czesława Pytaszowa XII 1951 - III 1954
5. Leon Krzemieniecki IV 1954 - XII 1954

Zastępcy kierowników Miejskiej Biblioteki Publicznej we Wrocławiu:

1. Jan Goliński X 1947 - XI 1949
2. Olga Laskowska XII 1949 - V 1950
3. Mieczysław Mazurkiewicz IX 1950 - I 1952
4. Leon Kuciel II 1952 - III 1954.

Kierownicy

Znaczenie społeczne każdego przedsięwzięcia, efekty działalności, rezultat końcowy rozpoczętej pracy zależy zawsze od ludzi, którzy swoją wyobraźnią, pracą czy choćby trafną decyzją przyczyniają się do określonych dokonań. W taki właśnie sposób należy widzieć (analizując dokumenty archiwalne i inne informacje) pracę tych, którzy w poszczególnych okresach związani byli z tworzeniem, organizowaniem i działalnością Biblioteki dla potrzeb społeczności wrocławskiej.

W 1945 r. Wrocław leżał w gruzach. Tworzenie każdej instytucji wymagało zarówno wielu wysiłków organizacyjnych jak i wielu środków finansowych. Biblioteka, jak wiele innych tego typu instytucji, należy do tych, które są tworzone i utrzymywane z funduszy miejskich. Dlatego też stan organizacyjny Biblioteki, jej wyposażenie, wielkość zbiorów w dużej mierze zależały od ludzi pracujących w aparacie zarządzającym miastem.

W 1945 r. organizowaniem Biblioteki Miejskiej we Wrocławiu zajęli się pracownicy Wydziału Kultury i Sztuki Zarządu Miejskiego. Szczególnie zaangażowana w akcję zbierania książek i w sprawę otwarcia Biblioteki była naczelnik Wydziału - Marta Andrejewicz.⁹¹⁾ Przygotowania do otwarcia Biblioteki trwały trzy miesiące. Napotykając na różne trudności w samym Zarządzie Miejskim i mając na uwadze sytuację, jaka istniała wówczas we Wrocławiu, Marta Andrejewicz doprowadziła przy pomocy innych bibliotekarzy do otwarcia Biblioteki Miejskiej. Placówka była skromna pod każdym względem, ale mimo to zaczęła pracę ku zadowoleniu wielu wrocławian.

Pierwszym pracownikiem Biblioteki Miejskiej został Jerzy Bors, młody, 19-letni wówczas mieszkaniec Wrocławia. Pracę w Bibliotece rozpoczął 25 września 1945 r., skierowany przez działaczy Zarządu Wojewódzkiego Organizacji Młodzieży Towarzystw Uniwersytetu Robotniczego.

1 października 1945 r. formalnie zatrudniony został jako "bibliotekarz".⁹²⁾ Jego "kwalifikacje" do pracy w bibliotece to: zamiłowanie do czytania książek, które wyniósł od najmłodszych lat, częste przebywanie w bibliotece na Solcu w Warszawie i podpatrywanie pracy tamtejszej bibliotekarki oraz

niepełna szkoła średnia i szczerą chęć do pracy. Poza tym praca w bibliotece odpowiadała mu ze względu na możliwość kontaktu z książką (chciał dalej uczyć się), jak również ze względu na stan zdrowia, wymagający jeszcze leczenia nogi po kontuzji, odniesionej w Powstaniu Warszawskim.

Pierwszy bibliotekarz Biblioteki Miejskiej we Wrocławiu stanął przed trudnym zadaniem. Gdy rozpoczynał pracę, Biblioteka nie była przygotowana do otwarcia. W pokoju, przeznaczonym na bibliotekę, stały puste jeszcze regały, a wszystkie zgromadzone książki leżały zapakowane w paczki i czekały na uporządkowanie i przystosowanie do udostępnienia.⁹³⁾ Z tego trudnego zadania Jerzy Bors wywiązał się znakomicie, gdyż w ciągu trzech tygodni przygotował do udostępniania ok. 900 książek. Załatwił też szereg spraw administracyjnych, takich jak zamówienie pieczętek dla Biblioteki, legitymacji dla czytelników, zaprenumerował czasopisma od początku października, itp.

Udostępnienie tej Biblioteki umożliwiło dotarcie do książki polskiej dość dużej grupie czytelników. O dużym zapotrzebowaniu na usługi biblioteczne świadczy fakt, że do końca 1945 r. zapisało się do Biblioteki około 220 osób. Radość z otwarcia Biblioteki była duża. Jak wspomina Jerzy Bors, zapisujący się czytelnicy stwierdzali, że otwarcie biblioteki z polskimi książkami jest dla nich szczególnym wydarzeniem, stwarza możliwość czytania ciekawych książek i ułatwia otrzymywanie i poznawanie lektury, potrzebnej uczącym się.

Brak jest dokumentów stwierdzających, ile książek wypożyczono do końca roku, ale można przyjąć liczbę około 700-800 książek. Wiekłość czytelników, jak wspomina Jerzy Bors, terminowo zwracała książki. Byli jednak tacy, którzy w ogóle nie zwracali wypożyczonych książek, mimo wysyłanych upomnień. Częstym powodem tego była migracja ludzi.

Na początku 1946 r. w Bibliotece Miejskiej nastąpiła zmiana bibliotekarza. Jerzy Bors, chcąc uczyć się dalej, zwolnił się z końcem stycznia, a na jego miejsce od lutego została zatrudniona Maria Basel, dwudziestokilkuletnia osoba, której wykształcenie byłoby bardziej przydatne do pracy w handlu, niż w bibliotece. W swojej pracy, podobnie jak jej poprzednik, musiała samodzielnie rozwiązywać różne problemy. Prowadziła bibliotekę tak, jak potrafiła najlepiej.⁹⁴⁾

Ze sprawozdania za 1946 r. wynika, że działalność Biblioteki rozwijała się coraz lepiej, zwiększał się ruch czytelników. Przeciętnie w ciągu miesiąca Bibliotekę odwiedzało 450 osób. W ciągu roku zapisało się 392 nowych czytelników, powiększając liczbę korzystających z Biblioteki do przeszło 600 osób. W przybliżeniu można przyjąć, że w 1946 r. wypożyczono około 5 tys. - 6 tys. książek. Zwiększono liczbę prenumerowanych czasopism z 8 tytułów w 1945 r. do 14 tytułów w 1946 r.⁹⁵⁾

Rok, w którym pracowała Maria Basel, był najbardziej owocny dla Biblioteki Miejskiej, chociaż jej zwierzchnicy z Wydziału Kultury i Sztuki nie najlepiej tę pracę oceniali. Kierownik Oddziału Oświaty i Kultury - Stefan Łoś, stwierdza w sprawozdaniu: "(...)zarządzono ujawnienie zauważonych braków powstałych w okresie urzędowania Ob. Basel".⁹⁶⁾

Maria Basel zwołniała się z pracy w lutym 1947 r., być może na skutek krytycznej oceny jej pracy.

Trudno przeciwstawić się niepochlebnym opiniom o braku zainteresowania sprawami Biblioteki Miejskiej ze strony władz miasta. Przykładowo Komisja Biblioteczna przy Miejskiej Radzie Narodowej we Wrocławiu w swoim sprawozdaniu za drugi kwartał 1947 r. stwierdza: "(...)dotychczasowa Biblioteka Miejska nie była otoczona dostateczną opieką i stąd powstały znaczne braki, które z trudem dadzą się powetować".⁹⁷⁾ Odnosi się wrażenie, że dla ojców miasta biblioteka nie była jedną z najważniejszych instytucji kultury. Andrzej Jochelson, naczelnik Wydziału Kultury i Sztuki w okresie od 1 listopada 1945 r. do 30 czerwca 1946 r., tak pisał po 20 latach o kulturze Wrocławia pierwszych lat po jego wyzwoleniu:

"[...] Idea, która przyświecała władzom miejskim w osobie inż. Podgórskiego i mojej skromnej osobie, była chęć postawienia kultury na możliwie wysokim poziomie. (...) Nie obeszło się bez pewnych klęsk. Największą klęską była sprawa Wielkiej Orkiestry Polskiego Radia z Witoldem Rowickim. Drugą klęską to nie odbudowanie sali Teatru Polskiego, co wówczas można było zrobić tanim kosztem. Trzecią klęską było nie odbudowanie muzeum, które również można było małym kosztem odremontować. Oczywiście te klęski nie mogą przesłaniać reszty obrazu, którego wyniki dały podstawy do rozbudzenia w przyszłości polskiego życia kulturalnego".⁹⁸⁾

Można dodać do tych "klęsk" jeszcze jedną: nie zorganizowanie bi-

bioteki dla mieszkańców Wrocławia na miarę potrzeb miasta.

Działalność Biblioteki w 1947 r. przebiegała pod znakiem reorganizacji i przygotowań do stworzenia placówki powszechnie dostępnej.

Po odejściu z pracy Marii Basel, obowiązki bibliotekarza przejął na krótko W. Siekierski, a następnie w Bibliotece zatrudniono Marię Jaraczewską, przenosząc ją z Oddziału Mieszkaniowego w Zarządzie Miejskim.

Maria Jaraczewska, osoba po pięćdziesiątce, znalazła się we Wrocławiu po Powstaniu Warszawskim, schorowana i zrujnowana materialnie. Nie miała żadnego przygotowania do pracy w bibliotece. Przed wojną pracowała jako rachmistrz.⁹⁹⁾ Zatrudniono ją zapewne dlatego, aby prawidłowo prowadziła rozliczenia z czytelnikami przy wypłacaniu kaucji w okresie likwidowania placówki.

Przez cały 1947 r. Biblioteka Miejska przygotowywana była do reorganizacji. Mimo tej sytuacji czytelnicy jeszcze wypożyczali książki. W tym okresie zapisało się aż 100 nowych czytelników.¹⁰⁰⁾ We wrześniu za - przestano udostępniać zbiory.

Trudno stwierdzić, dlaczego przygotowania do zorganizowania biblioteki dostępnej dla wszystkich trwały tak długo. Być może powodem był brak umiejętności organizacyjnych, a może po prostu brak zainteresowania sprawą biblioteki ze strony ludzi, którzy zobowiązani zostali do zrealizowania tego zadania. Niewątpliwie również trudności w znalezieniu odpowiednich ludzi do pracy w bibliotece mogły przedłużać okres przygotowań do jej otwarcia.

Chcąc ocenić dwuletni okres pracy Biblioteki Miejskiej, trzeba obiektywnie stwierdzić, że mimo trudności, na jakie napotykała, odegrała ona ważną rolę w upowszechnianiu czytelnictwa w mieście. Był to okres, kiedy książka napisana w języku polskim była bardzo poszukiwana. W tym czasie zapisało się do Biblioteki ponad 680 czytelników. Zgromadzono księgozbiór liczący około 4 tys. woluminów, udostępniano czasopisma bieżące. Zakres oddziaływania Biblioteki nie ograniczał się tylko do kręgu pracowników Zarządu Miejskiego. Dlatego też nie można zgodzić się z krzywdzącymi opiniami, zawartymi w dotychczas opublikowanych opracowaniach, jakoby Bibliotekę Miejską zorganizowano dla Zarządu Miejskiego. Większość autorów tych opracowań zawężyła pracę Biblioteki właśnie do tego kręgu społeczności pracowniczej. Przypomnieć jeszcze raz trzeba, że Bi-

blioteka Miejska, zgodnie z postanowieniem Zarządu Miejskiego, udostępniała swoje zbiory pracownikom instytucji państwowych i samorządowych. Nie można wobec tego ograniczać grona potencjalnych użytkowników Biblioteki jedynie do pracowników Zarządu Miejskiego.

Październik 1947 r. kończył działalność wrocławskiej Biblioteki Miejskiej i rozpoczynał okres intensywnych prac nad zorganizowaniem biblioteki publicznej.

Od 1 października zatrudniono 3 nowych pracowników: Lucjana André, Jana Golińskiego i Marię Gulewicz. Trójka ta, wraz z pracującą od kwietnia Marią Jaraczewską, przygotowywała księgozbiór, lokal i inne niezbędne urządzenia do otwarcia Miejskiej Biblioteki Publicznej.

Lucjan André, mężczyzna prawie pięćdziesięcioletni, doktor nauk filozoficznych, literat, przed wojną redaktor działu naukowo-literackiego i zastępca Boya-Żeleńskiego w dziale krytyki teatralnej w "Kurierze Porannym", został kierownikiem Biblioteki. Miał za sobą również staż bibliotekarski w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie i w MBP w Częstochowie, gdzie był po wojnie również organizatorem tej placówki. W Bibliotece we Wrocławiu pracował bardzo krótko. Zwolniony został 14 XII 1947r. ¹⁰¹⁾

Najwięcej pracy w przygotowanie Biblioteki do otwarcia włożył Jan Goliński, magister filologii klasycznej, przedwojenny nauczyciel szkoły średniej w Krakowie. Był to człowiek skrupulatny, pracowity i dość zaradny. ¹⁰²⁾

Załatwianie w tym czasie wielu spraw nie ograniczało się tylko do czynności organizatorskich, trzeba było nie raz zakasać rękawy i samemu wykonywać pracę fizyczną. Takie sytuacje nie były obce wielu bibliotekarzom również i w latach następnych.

Maria Gulewicz (obecnie Maria Przeorska), młoda wówczas, bo 20-letnia absolwentka liceum ogólnokształcącego, tak opisuje przygotowania do otwarcia Biblioteki: "... nie raz zwoziliśmy wózkami książki. Jeździliśmy aż na plac Grunwaldzki do Kuratorium, by stamtąd odebrać przydziały książek. Ładowało się książki do worków i na wózek. Magister Goliński ciągnął, ja popychałam i w ten sposób załatwialiśmy transport. Zaczęliśmy przygotowywać księgozbiór i czasopisma do przeprowadzki. Ponieważ pani Maria Jaraczewska była osobą starszą, nie nadającą się do ciężkich prac, które trzeba było w tym czasie wykonać, dyrektor zaangażował nową pracownicę Aleksandrę Gacową. Obydwie miałyśmy zapakować cały księgo -

zbiór i czasopiśma, przygotować wszystko do przeprowadzki oraz dopilnować przeprowadzki. Ciężko wówczas napracowałam się. Ja jako osoba wówczas młodzieńka kursowałam po drabinie i ściagałam spod sufitu dobytek biblioteki, koleżanka odbierała, robiliśmy paczki no i potem przeprowadzka do Sukiennic." ¹⁰³⁾

Przeprowadzka nastąpiła w pierwszej połowie grudnia 1947 r. Pracownicy śpieszyli się, by Bibliotekę otworzyć jak najprędzej, bo zamknięcie jej na kilka miesięcy powodowało różne interwencje ze strony oczekujących czytelników. 17 grudnia 1947 r. Biblioteka w zasadzie mogła już przyjąć pierwszych czytelników.

Wprawdzie wiele jeszcze prac nie ukończono; księgozbiór zainwentaryzowano tylko częściowo (550 woluminów), również tylko część książek była skatalogowana, a wobec tego prace nad katalogiem były dopiero w załączku. Zatrudniony personel nie miał czasu na wykonanie tego typu prac, a poza tym brak mu było fachowego przygotowania bibliotekarskiego. Dla przyspieszenia tych prac, zatrudniono na kilka godzin dziennie pracownika Kuratorium - dra Władysława Kuźniara, który pomagał w inwentaryzowaniu i katalogowaniu książek.

Otwarcie MBP wyznaczono na sobotę 20 grudnia 1947 r. Zaproszono gości, przedstawicieli prasy wrocławskiej, a bibliotekarze przygotowali placówkę do jej obejrzenia. Dziennikarz "Wrocławskiego Kuriera Ilustrowanego" tak opisuje wydarzenia w Bibliotece w dniu jej otwarcia:

"Na dzień 20 b.m. zapowiedziane zostało na godz. 12 otwarcie Biblioteki Miejskiej w Sukiennicach 9. W oznaczonej godzinie zebrało się grono zaproszonych osób, by wziąć udział w tym akcie. Niestety po dwóch godzinach czekania wszyscy obecni się rozeszli, ponieważ nikt "z czynników oficjalnych" nie zjawił się, by dokonać "symbolicznego przecięcia wstęgi". Nie możemy wobec tego poinformować naszych czytelników, czy Biblioteka jest już czynna, czy też nie." ¹⁰⁴⁾

Również "Trybuna Dolnośląska" donosiła o tym fakcie w notatce pod tytułem: "Otwarcie, którego nie było". ¹⁰⁵⁾ Jedynie dziennikarz "Słowa Polskiego", swoją relację rozpoczął słowami: "Wczoraj odbyło się uroczyste otwarcie MBP ..." ¹⁰⁶⁾

Dla pracowników Biblioteki był to radosny dzień, w którym m.in. podsumowano wysiłek organizacyjny i zwrócono uwagę na ciężką pracę, ja-

ką włożyli wszyscy bibliotekarze przygotowując placówkę do przyjęcia nowych czytelników.

Zorganizowana Biblioteka, zlokalizowana przy ul. Sukienicy 9 zaczęła swoją działalność od początku. Księgozbiór Biblioteki Miejskiej wpisano na nowo do inwentarza Miejskiej Biblioteki Publicznej, opracowywano katalog, od nowa zaczęto zapisywać czytelników. Biblioteka rozpoczęła więc nowy etap swojej działalności. Od samego początku działalności placówki pracy było dużo a personel nieliczny. Obowiązki kierownika Biblioteki przejął Jan Goliński, który miał dużo pracy związanej z kupowaniem i zamawianiem książek, gdyż w tym czasie Biblioteka dostała poważny "zastrzyk" finansowy. Poza tym kierownik zajmował się wszystkimi sprawami gospodarczymi, których wówczas było bardzo wiele, a które też należały do obowiązków kierownika. Opracowaniem książek zajmował się głównie Władysław Kuźniar, przychodząc do pracy tylko na kilka godzin. Pracę w wypożyczalni prowadziły natomiast: Aleksandra Gacowa i Maria Gulewicz. Z początkiem 1948 r. odeszła z pracy Maria Jaraczewska. Kierowniczką wypożyczalni - Aleksandra Gacowa - była wówczas najbardziej doświadczoną bibliotekarką w MBP. Miała za sobą 6-letnią pracę bibliotekarki (jeszcze przed wojną) w szkole lotniczej w Dęblinie oraz kurs i praktykę w Powiatowej Bibliotece Publicznej we Wrocławiu. Maria Gulewicz natomiast wykonywała różne prace, m.in. potrafiła pisać na maszynie - więc była maszynistką, a będąc najmłodszą w gronie pracowników, wykonywała wiele pilnych prac bieżących. Praca w wypożyczalni była wyczerpująca: 3 godziny przed południem i po 2 godzinach przerwy, 3 godziny po południu. Czytelników było wielu a ruch w ciągu dnia był duży.

Poza tym dokumentacja wypożyczeń była na tyle skomplikowana, że wiązała się ze zbieraniem opłat od czytelników. Cennik był następujący: młodzież płaciła 20 zł miesięcznie, członkowie związków zawodowych 40 zł, a nie zrzeszeni 80 zł. Prowadzenie takiej dokumentacji wymagało wypełniania określonych druków finansowych i rozliczeń. Wykonywanie wyżej wymienionych prac w Bibliotece przy 3-osobowym zatrudnieniu i jednej osobie dochodzącej nie należało do lekkich. Toteż często pracownicy zostawali po godzinach pracy, aby nie powstawały zaległości. Najwięcej kłopotów sprawiało pracownikom inwentaryzowanie i katalogowanie

książek. Znacznych wpływów książek do biblioteki, przy nielicznym zatrudnieniu, nie można było szybko i na bieżąco opracowywać.

Od 15 czerwca 1948 r. kierownictwo MBP objął Zbysław Arct, człowiek z doświadczeniem księgarskim, wywodzący się ze znanej w Polsce rodziny Arctów, księgarzy i wydawców. Zbysław Arct początkowo współuczestniczył w prowadzeniu we Wrocławiu księgarni i wydawnictwa, następnie przeszedł do pracy w Bibliotece. Był aktywnym członkiem Stronnictwa Demokratycznego. W 1948 r. piastował mandat radnego Miejskiego Komitetu Stronnictwa Demokratycznego w Miejskiej Radzie Narodowej we Wrocławiu.

Z energią przystąpił do pracy nad stworzeniem dużej, liczącej się we Wrocławiu i zasobnej w książki placówki. Skutecznie zabiegał o poprawę warunków lokalowych MBP. W 1948 r. uzyskał najpierw dodatkowy lokal przy Przejściu Żelaznym, a w 1949 r. - duże pomieszczenie w Rynku 58.

Dzięki jego inicjatywie wzrosła liczba pracowników MBP. W 1948 r. nastąpił wzrost liczby zatrudnionych bibliotekarzy z 3 w pierwszym półroczu do 8 na koniec roku. Na początku 1950 r. było już 26 pracowników.

Wykaz zatrudnionych na dzień 31 grudnia 1948 r. obejmuje następujące osoby:

Imię i nazwisko	Funkcja	Wykształcenie
Zbysław Arct	kierownik biblioteki	Wyższa Szkoła Handlowa
Jan Goliński	z-ca kierownika	mgr filozofii
Maria Gulewicz	bibliotekarka	liceum ogólnokształc.
Helena Medyńska	kier. czytelni	seminarium nauczycielskie
Maria Trump	p.o. kierownika pracowni bibliotecz.	6 klas gimnazjum
Aleksandra Gacowa	kier. wypożyczalni	średnie
Janina Twardowska	akcesja czasopism	6 klas gimnazjum

Imię i nazwisko	Funkcja	Wykształcenie
Mieczysław Mazurkiewicz	magazyńier	średnie
Stanisław Uszyński	woźny	szkoła powszechna

Zbysław Arct zabiegał o uznanie Miejskiej Biblioteki Publicznej za placówkę naukową, chcąc w ten sposób podnieść jej rangę i włączyć do grupy bibliotek wielkomiejskich, posiadających status biblioteki naukowej. Upoważniały do tego zbiory oraz kierunki jej rozwoju.

W latach, kiedy biblioteką kierował Zbysław Arct, duże zainteresowanie placówką przejawiał przewodniczący MRN - Edward Paszke i wiceprzewodniczący - Jan Rozgórski, który był przewodniczącym Komitetu Bibliotecznego powołanego przez Miejską Radę Narodową. Radni również interesowali się pracą i rozwojem Biblioteki. Między innymi radny Tadeusz Tułasiewicz występował na posiedzeniu MRN w sprawie przeniesienia MBP do bardziej odpowiedniego lokalu oraz przyznania pomieszczenia dla zorganizowania oddziału miejskiego na Karłowicach.¹⁰⁷⁾ Prasa lokalna kilkakrotnie donosiła o zainteresowaniu kierownictwa MRN sprawami bibliotek. Z okazji otrzymania przez Bibliotekę lokalu w Rynku 58 "Słowo Polskie" pisało:

"Tak się składało, że Biblioteka była dotychczas traktowana po macoszemu i gnieździła się po kątach. Dopiero interwencja przewodniczącego MRN Ob. Paszkego oraz szczere zainteresowanie się Biblioteką przewodniczącego Komitetu Bibliotecznego, Ob. Rozgórskiego poskutkowało: Biblioteka znalazła się we własnym obszernym gmachu".¹⁰⁸⁾

Ze sprawami MBP związani byli nie tylko oficjalni przedstawiciele władzy. Spotyka się na przykład nazwisko Wojciecha Dzieduszyckiego, postaci znanej we Wrocławiu z różnych inicjatyw kulturalnych, który uczestniczył też w Komisji Doboru Książek dla MBP.¹⁰⁹⁾ O rozwój biblioteki zabiegali na początku lat pięćdziesiątych członkowie Komitetu Bibliotecznego, m. in. p. Stypowa - kierowniczka biblioteki KW PZPR i Józef Twerdochleb, dyrektor Biblioteki Politechniki Wrocławskiej.¹¹⁰⁾

Rzecznikiem spraw bibliotecznych w Prezydium MRN był również Tadeusz Tułasiewicz, który w latach 1950-1951, do czasu istnienia Komitetu Bibliotecznego, był jego przewodniczącym.¹¹¹⁾ Przykłady te świadczą o tym, że Miejska Biblioteka Publiczna w pierwszych latach swojej działalności była w centrum zainteresowań zarówno władz miejskich, jak i wielu działaczy wrocławskich. Widocznymi efektami tych zainteresowań były stały, dynamiczny wzrost liczby księgozbioru, wzrastające zainteresowanie czytelników oraz znaczny, jak na ówczesne możliwości, rozwój sieci bibliotecznej w mieście.

Zbysław Arct w sprawozdaniu napisanym na zakończenie swojej pracy w Bibliotece odnotowuje, że przeciętna liczba odwiedzin w ciągu miesiąca w wypożyczalni centralnej wzrosła z 5466 w 1948 r., 6595 w 1949 r. do 9497 w połowie 1950 r. Wzrosły również odwiedziny w ciągu miesiąca w czytelni centralnej; z 575 w 1948 r. do 855 w 1950 r.¹¹²⁾

Po odejściu z Biblioteki Z. Arcta, na stanowisko kierownika MBP Komitet Miejski PZPR we Wrocławiu skierował Łucję Jakubowicz, która w czasie swojego rocznego pobytu w Bibliotece nie osiągnęła pozytywnych wyników. Łucja Jakubowicz, osoba czterdziestokilkuletnia, nie posiadała odpowiedniego przygotowania do pracy w bibliotece. Miała ukończoną szkołę średnią i kurs przygotowujący ją do pracy w księgowości. Przed wojną zatrudniona była w kilku fabrykach, a w czasie wojny pracowała w ZSRR w charakterze księgowego. W 1946 r. po przyjeździe do Wrocławia, pracowała początkowo w Fabryce Beczek jako księgowa, następnie od grudnia 1950 r. skierowana została do pracy w MBP. Była aktywistką PPR a później PZPR. Jak się później okazało, nie potrafiła prawidłowo pokierować instytucją, zatrudniającą większą liczbę osób. W okresie sprawowania przez nią funkcji kierownika współtęczył w kolektywie i współpraca między poszczególnymi agendami w Bibliotece nie układały się najlepiej.

Łucja Jakubowicz dość szybko zorientowała się, że nie może podjąć obowiązków kierownika i już w marcu 1951 r. zwróciła się z prośbą o zwolnienie jej z pracy w Bibliotece. Władze miejskie zwlekały jednak z decyzją zwolnienia i dopiero w listopadzie zgodziły się na jej odejście z pracy.¹¹³⁾ Decyzję tę przyśpieszyły z pewnością zarówno krytyczne informacje prasowe, jak i negatywna ocena zawarta w protokole pokon-

trolnym (omawianym wcześniej).

Niepowodzenia organizacyjne 1951 r.-za kierownictwa Łucji Jakubowicz - odbiły się również na efektach pracy. Frekwencja czytelników w wypożyczalni centralnej spadała średnio do 8114 odwiedzin w miesiącu. Kolejna kierownicza Biblioteki - Czesława Pytaszowa - w sprawozdaniu za 1951 r. pisze następujące o zaniedbaniach powstałych za czasów jej poprzedniczki:

"Miejska Biblioteka Publiczna pracy swej nie opierała na planowości, co powodowało niedociągnięcia w pracy (...) Brak systematycznej sprawozdawczości spowodował brak pełnego obrazu działalności MBP. Kierownictwo MBP nie umiało rozwiązać trudności lokalowych poszczególnych oddziałów, co w konsekwencji hamowało rozwój tych placówek (...) Nie rozprowadzano systematycznie książek do oddziałów i punktów wymiennych (...) Zaniedbanie kontroli punktów wymiennych spowodowało, że niektóre z nich stały się martwe, a odpowiedziałni za te punkty nie kontaktowali się z biblioteką. Brak indeksu wycofanych książek spowodował niedociągnięcia na tym odcinku. Brak współpracy z organizacjami masowymi (ORZZ, ZMP, ZNP)(...) Płynność kadr w MBP była stosunkowo duża, co odbijało się na całokształcie pracy". 114)

Czesława Pytaszowa, trzydziestoletnia, energiczna osoba, mimo braku przygotowania do pracy w bibliotece (miała ukończoną tylko szkołę średnią) zapisała się pozytywnie w historii MBP. Dała się poznać jako dobry organizator. Mając za sobą kilkuletnią pracę w Zarządzie Miejskim we Wrocławiu, a później w Miejskiej Radzie Narodowej, znała mechanizmy działające we władzach miejskich. Pracowała od 1948 r. w Wydziale Oświaty, Kultury i Sztuki, a tuż przed przyjściem do Biblioteki jako kierownik oddziału oświaty.

Kierownictwo Biblioteki objęła w grudniu 1951 r., zabierając się od razu do uporządkowania spraw organizacyjnych, związanych z funkcjonowaniem Biblioteki i uporządkowaniem księgozbioru. Była jednocześnie aktywnie działającą członkinią PZPR, stale współpracującą z Komitetem Miejskim. Czesława Pytaszowa w czasie trzyletniego kierowania MBP potrafiła, mimo małego zainteresowania ze strony Wydziału Kultury, wytworzyć wokół Biblioteki dobrą atmosferę i osiągnąć niezłe wyniki pracy.

Jej aktywność w pracy zawodowej i politycznej przypuszczalnie były powodem przejścia do pracy w Wydziale Propagandy Komitetu Miejskiego PZPR we Wrocławiu. Formalnie odeszła z Biblioteki 31 marca 1954 r., chociaż już od początku roku często ją tam zatrudniano.¹¹⁵⁾

Do pomocy w kierowaniu Biblioteką skierowany został nakazem pracy, rówieśnik C. Pytaszowej, bardzo aktywny Leon Kuciel, absolwent polonistyki wrocławskiej. Leon Kuciel rozpoczął pracę w MBP w lutym 1952 r., obejmując funkcję zastępcy kierownika; po zwolnieniu tego stanowiska przez Mieczysława Mazurkiewicza. Nie była to jego pierwsza praca, gdyż w czasie studiów pracował najpierw jako dziennikarz w redakcji "Słowa Polskiego", a potem jako korektor w drukarni.

Głównym jego zadaniem w Bibliotece było podniesienie stanu czytelnictwa, propagandy i działalności oświatowej. Swoją pracę w Bibliotece Leon Kuciel zainicjował szereg nowych form działalności. Preferował działalność "imprezową" w placówkach bibliotecznych, zaniedbując przy tym systematyczną pracę z indywidualnymi czytelnikami. Taki kierunek pracy nie przyniósł, niestety, zwiększonego zainteresowania ze strony czytelników, a był jednym z powodów spadku czytelnictwa we Wrocławiu.

Po odejściu z Biblioteki Czesławy Pytaszowej, Leon Kuciel został od kwietnia 1954 r. p.o. kierownikiem (w tym też miesiącu zmienił nazwisko na - Krzemieniecki). Od listopada tego roku został kierownikiem MBP.¹¹⁶⁾ Biblioteka pod kierownictwem Leona Krzemienieckiego weszła w okres reorganizacji. W rezultacie nastąpiło połączenie MBP z Wojewódzką Biblioteką Publiczną.

Opracowanie zbiorów bibliotecznych

Bardzo ważną rolę w bibliotece pełnią ludzie zajmujący się gromadzeniem i opracowywaniem zbiorów. W MBP na początku jej organizowania doceniano tego typu pracę. Nieopracowane zbiory są przecież bezużyteczne dla czytelników. Kłopoty z nienadążaniem opracowywania zbiorów zaczęły się od początku powstania i organizowania MBP.

Wydzielona komórka organizacyjna, zajmująca się inwentaryzowaniem i katalogowaniem, powstała pod koniec 1948 r., a kierowała nią Maria Trump. Lata 1949 i 1950 przyniosły zwiększenie liczby pracowników w dziale, ale ciągle ilość ich nie była wystarczająca, by na bieżąco opracowywać napływające w tym czasie książki. Powstały zaległości w katalogowaniu i inwentaryzowaniu książek. Brak wystarczającej liczby pracowników w udostępnieniu powodował częste przenoszenie osób pracujących w dziale gromadzenia i opracowania właśnie do udostępnienia w celu uzupełniania tam "luk" kadrowych. Poza tym brak było bibliotekarzy przygotowanych do prac przy opracowywaniu zbiorów. W tej sytuacji dział gromadzenia i opracowania nigdy nie mógł nadążyć z bieżącym opracowywaniem książek dla placówek MBP.

Od kwietnia 1950 r., po odejściu z Biblioteki Marii Trump, działem gromadzenia i opracowania kierowała Aleksandra Gacowa. Przez dział ten przewinęło się wiele osób, część z nich pracowała tylko kilka miesięcy i przechodziła do innych działów. Dla takich osób praca w tej komórce była tylko praktyką biblioteczną.

W dziale opracowywano książki dla całej sieci miejskiej. Jak wynika ze sprawozdania za 1950 r., w bibliotece centralnej prowadzono następujące katalogi: w wypożyczalni centralnej - katalog działowy, uwzględniający dział literatury społeczno-politycznej, literatury naukowej, literatury pięknej dla dorosłych i dla młodzieży; w czytelni centralnej prowadzono katalog alfabetyczny i systematyczny-oparty na klasyfikacji dziesiętnej. Podobnie było w dziale sieci terenowej. Były to tzw. katalogi kłamrowe. We wszystkich oddziałach istniały katalogi alfabetyczne, kłamrowe - w większych placówkach i plakatowe - w mniejszych. W placówce

centralnej powoli wprowadzano katalog kartkowy.

Księgi inwentarzowe księgozbioru były prowadzone centralnie dla całego miasta. Podzielono je na cztery działy:

- I - obejmował beletrystykę od nr 1 - 50.000
- II - obejmował literaturę młodzieżową od nr 50.001 - 200.000
- III - obejmował literaturę bibliologiczną od nr 200.001 - 250.000
- IV - obejmował literaturę naukową od 250.001 - wzwyż.

Podział taki okazał się mało praktyczny, gdyż nie wszystkie działy powiększały się równomiernie. Po kilku latach dział I przerósł zaplanowaną ilość numerów i dalsze nabytki były inwentaryzowane w pozostałych działach.

Od listopada 1950 r. kierowniczą działu gromadzenia i opracowania została "nowoprzyjęta" - Melania Cukierman, osoba w średnim wieku, bez potrzebnego przygotowania bibliotekarskiego. Zatrudnienie jej nastąpiło na zasadzie skierowania przez kierownika Wydziału Kadr MRN, gdyż była ona jego znajomą. Nowa kierowniczka, osoba energiczna, starała się sprostać wymaganiom, jakie dyktowała praca w tym dziale. Niestety, jej umiejętności nie wyszły poza podstawowe wymagania w zakresie katalogowania i klasyfikacji zbiorów. Stąd zrodziło się wiele zastrzeżeń do pracy tego działu, mimo że pracowano tam bardzo solidnie.

Zaległości, jakie powstały w pierwszych latach działalności Biblioteki, odrabiano jeszcze w 1953 r. Stan katalogów, zarówno od strony informacyjnej jak i wyglądu zewnętrznego, pozostawiał wiele do życzenia. W oddziałach, ze względu na brak skrzynek katalogowych, karty katalogowe przechowywano w zwykłych, tekturowych pudełkach. Poza pracami związanymi z inwentaryzowaniem, katalogowaniem i klasyfikowaniem, dział gromadzenia i opracowania przeprowadzał scontrum i selekcję zbiorów. Jak wynika z dokumentów, selekcja prowadzona była bez właściwego uzasadnienia. Często subiektywna ocena pracowników decydowała o usunięciu książek z Biblioteki.

Mimo dużego wkładu pracy pracowników tego działu i ważnej funkcji, jaką miał do spełnienia, nie był on właściwie doceniany przez kierownictwo Biblioteki, zwłaszcza w okresie preferowania propagandowych form pracy.

Działalność oświatowa i propagandowa

Miejska Biblioteka Publiczna we Wrocławiu od początku swojej działalności prowadziła różne formy pracy, zarówno z indywidualnymi czytelnikami, jak i z grupami osób, które zainteresowane były np. określonymi dziedzinami wiedzy, czy choćby książkami. Już w 1948 r. zaczęto propagować działalność Biblioteki, starając się zachęcić mieszkańców Wrocławia do korzystania z jej zbiorów. W okresie od września do grudnia 1948 r. w prasie wrocławskiej ukazały się 22 wzmianki i dłuższe artykuły związane z działalnością Biblioteki. Przeprowadzono wśród czytelników "referendum" w sprawie godzin otwarcia Biblioteki. W wyniku tego ustalono takie godziny pracy wypożyczalni i czytelní, które były najdogodniejsze zdaniem czytelników. Ustalono premie - w postaci książek - dla każdej 50.000 osoby, która odwiedzi Bibliotekę. W grudniu 1948 r. ogłoszono dla czytelników konkurs, który polegał na odpowiednim dobraniu 12 autorów książek do 12 tytułów ich dzieł, następnie przyporządkowanie tym książkom ich bohaterów i nazw geograficznych, wymienionych w utworach. Wśród czytelników, którzy trafnie rozwiązali ten konkurs rozlosowano nagrody książkowe. Dla jak najszerszego rozpropagowania konkursu wydrukowano 3.500 formularzy z nazwiskami autorów.¹¹⁷⁾ Pracownicy wypożyczalni centralnej, przy współudziale innych działów, organizowali zarówno ten konkurs jak i wiele jeszcze innych form pracy oświatowej, popularyzującej czytelnictwo.

Wypożyczalnia od początku istnienia Biblioteki była największą jednostką organizacyjną. Przewijało się przez nią kilkaset czytelników dziennie. Wypożyczając książki do domu, realizowano tu najważniejsze zasady działalności biblioteki, tzn. upowszechnianie czytelnictwa, kształtowanie gustów czytelniczych, zaspokajanie potrzeb w dziedzinie oświaty, doskonalenia zawodowego oraz dostarczanie wrażeń estetycznych tysiącom czytelników. Właśnie poprzez udostępnianie książek przekazywano i popularyzowano wśród czytelników nowe idee, nowe zasady życia w kształtującym się społeczeństwie Wrocławia. Wszystkie inne formy działalności biblioteki mogły być tylko pomocne w udostępnianiu zbiorów Biblioteki

mieszkańcom Wrocławia. W pierwszych latach istnienia Biblioteki pracownicy wypożyczalni centralnej, pracując w nienajlepszych warunkach lokalnych, spełniali pierwszoplanową rolę w Bibliotece. Wypożyczalnia centralna, będąc największą tego typu placówką w mieście, miała również najwięcej czytelników. Początkowo była jedyną placówką MBP, wypożyczającą książki dla wrocławian. Później, gdy zaczęły powstawać oddziały miejskie, część czytelników korzystała z tamtejszych księgozbiorów, ale mimo to wypożyczalnia centralna służyła nadal czytelnikom całego miasta.

Pierwszą kierowniczką wypożyczalni centralnej była Aleksandra Gacowa. Od 1949 r. kierowniczką została Stanisława Zajko, osoba młoda, w przeciwieństwie do poprzedniczki bez praktyki zawodowej. Należy nadmienić, że w latach pięćdziesiątych, kiedy trudno było o wykwalifikowanych pracowników, w wypożyczalni pracowały osoby młode, które nie zawsze miały ukończoną szkołę średnią. Niskie płace powodowały częste zmiany wśród pracowników wypożyczalni. Duża frekwencja czytelników i jednocześnie brak wystarczającej liczby pracowników stwarzały potrzebę przenoszenia na pewien czas do wypożyczalni osób z innych działów, najczęściej z działu gromadzenia i opracowania zbiorów. Z roku na rok liczba pracowników wypożyczalni zwiększała się, np. z 2 osób w 1947 r. do 7 w latach 1953-1954. Od czerwca 1954 r. kierowniczką wypożyczalni centralnej została Janina Woźna, absolwentka historii Uniwersytetu Wrocławskiego, mająca również przygotowanie bibliotekarskie, zdobyte w czasie studiów.

Stosunkowo wcześnie rozwinęto w Bibliotece działalność oświatową i popularyzatorską. Od 1950 r. odnotować można organizowanie wieczorów dyskusji nad książkami. Pierwszą tego typu imprezą była dyskusja nad książką Kazimierza Brandysa "Miasto niepokonane". Spotkanie wszystkich zainteresowanych odbyło się 18 lutego 1950 r.¹¹⁸⁾

W pamięci bibliotekarsy tamtych lat zachowała się zorganizowana 21 marca 1950 r. udana impreza w formie dyskusji nad książką Maksyma Gorkiego "Matka". Imprezę tę przygotowywały wszystkie biblioteki na terenie miasta. Wydrukowano kilka tysięcy specjalnych zaproszeń dla czytelników. Zalecano, aby każdy, kto przyjdzie znał treść książki i wziął udział w dyskusji na jej temat. Impreza odbyła się w czytelni centralnej.

Prelekcję wprowadzającą do dyskusji wygłosił Stanisław Kolbuszewski, profesor Uniwersytetu Wrocławskiego. ¹¹⁹⁾

Od pierwszych lat działalności Biblioteki organizowano w niej spotkania autorskie. Dużym wydarzeniem dla Biblioteki i czytelników było spotkanie autorskie z Arkadym Fiedlerem, zorganizowane 7 grudnia 1951 r. w sali MRN w Ratuszu. ¹²⁰⁾ W 1952 r. odbyło się więcej spotkań autorskich w porównaniu z rokiem 1951, zarówno w placówce centralnej jak i w oddziałach. Spotkania z czytelnikami odbyli: Lucjan Rudnicki, Anna Kowalska, Stefan Łoś, Arkady Fiedler, Julian Strykowski. ¹²¹⁾ Szczególnie dużo spotkań autorskich było w latach 1953 - 1954 i większość z nich organizowano na terenie miasta. W 1953 r. spotkali się z czytelnikami: Julian Strykowski, Albin Bobruk, Władysław Broniewski, Igor Newerly, Marian Brandys, Binem Heller, Gustaw Morcinek. Organizowano dla czytelników zbiorowe takie spotkania z młodymi literatami wrocławskimi: Adamem Baronem, Jerzym Kwapiszem, Czesławem Białowąsem, Tadeuszem Mikołajkiem, Ursulą Koziół. ¹²²⁾ W 1954 r. gośćmi bibliotek wrocławskich byli: Gustaw Morcinek, Czesław Centkiewicz oraz wrocławscy literaci: Romuald Cabał, Tymoteusz Karpowicz, Tadeusz Zalenay, Kamil Głazycki, Kazimierz Koszutski. ¹²³⁾ Od 1953 r. spotkaniom z czytelnikami nadano nową formę i nazwano je "wieczorami literacko-artystycznymi". W imprezie takiej brali udział aktorzy scen wrocławskich, studenci Wyższej Szkoły Muzycznej i studenci Uniwersytetu Wrocławskiego, oraz czytelnicy. Wieczory literacko-artystyczne zainaugurowano 19 stycznia 1953 r. imprezą poświęconą Stanisławowi Staszicowi. Podobną imprezę, poświęconą życiu Wł. I. Lenina, zorganizowano 26 stycznia 1953 r. ¹²⁴⁾ Imprezy te odbywały się w świetlicy Spółdzielni "Kobieta" na parterze w budynku, w którym mieściła się również Biblioteka. W 1954 r. zorganizowano w szpitalu dziecięcym im. Korczaka wieczór literacko-artystyczny przy cholinie, gdzie prezentowano różne utwory literackie, pieśni i tańce dla dzieci. ¹²⁵⁾

Pracownicy wypożyczalni współuczestniczyli również w innego typu akcjach, popularyzujących książki. Mianowicie odwiedzano radiowęzły zakładów pracy i nadawano przez nie dla załogi przygotowany montaż literacki. "Słowo Polskie" opisywało następująco realizację tej nowej formy pracy:

"Kilkuosobowa ekipa biblioteki odwiedziła 19 marca 1953 r. Zakłady Przemysłu Odzieżowego im. 1 Maja, gdzie nadała przez tamtejszy radiowęzeł montaż literacki, składający się z odpowiednio dobranych fragmentów takich książek jak: "Marta" - Orzeszkowej, "Pamiętnik z Cieluży" L. Newiego i innych. Zakłaga tego zakładu wysłuchała 45 minutowej audycji nie przerywając pracy." ¹²⁶⁾

Biblioteka objęła tą formą pracy 4 inne radiowęzły: w Fabryce Wodociągów, Wrocławskich Zakładach Przemysłu Odzieżowego - dla 2 zmian, w Spółdzielni Pracy "Kobieta", poza tym w 2 jednostkach wojskowych. ¹²⁷⁾

Nasilenie pracy propagandowej i zbiorowej (np. różnego typu imprezy) z czytelnikami, w latach 1953 i 1954 oraz mniejszy dopływ do Biblioteki książek poszukiwanych przez czytelników, a szczególnie "załamane się" zakupu książek w 1953 r., niewątpliwie miały niekorzystny wpływ na stan czytelnictwa w wypożyczalni. Poza tym przekonanie o wyższości pracy "imprezowej" nad pracą z czytelnikiem indywidualnym oraz zachęcanie do lektury, głównie książek z literatury społeczno-politycznej, spowodowały spadek czytelnictwa w wypożyczalni. Świadczą o tym liczby osób odwiedzających wypożyczalnię i liczby wypożyczonych książek. ¹²⁸⁾

L a t a	1950	1951	1952	1953	1954
Liczba odwiedzin w m-cu	10.501	8.114	6.874	6.495	4.800
Liczba wypożyczonych książek w m-cu	10.567	8.195	8.207	7.660	5.558

Stan ilościowy czytelników zapisanych do wypożyczalni odzwierciedla okresy nienormalnej pracy Biblioteki. Istniejący do 1953 r. system rejestracji czytelników wymagał odnotowania tych czytelników, którzy zapisali lub wypisali się z Biblioteki. Nie informował on dokładnie o faktycznej liczbie czytelników wypożyczających książki w danym roku. Od 1954 r. wprowadzono więc nowe zasady rejestracji czytelników, które polegały na rejestracji czytelników w każdym roku od nowa. Zasady te spowodowały uporządkowanie ewidencji czytelników, choć w wielu placówkach bibliotecznych musiał w związku z tym nastąpić znaczny spadek ilościowy

czytelników. Nie wliczono do ewidencji tych czytelników, którzy nie zgłosili się do Biblioteki zaraz po nowym roku. Podobne zjawisko wystąpiło również w wypożyczalni centralnej, chociaż tam nie był to jedyny powód spadku liczby czytelników w 1954 r. O zaistniałej sytuacji świadczą wyżej przedstawione liczby odwiedzin i wypożyczeń. Liczby czytelników w wypożyczalni centralnej w poszczególnych latach działalności MBP przedstawia poniższa tabela.¹²⁹⁾

L a t a	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954
Liczba czytelników wypożyczalni centralnej	3.007	3.228	5.362	4.364	5.682	6.780	3.800

Ważną rolę w oddziaływaniu na środowisko odgrywała czytelnia MBP. O jej zbiory i znaczenie dbał w pierwszych latach działalności Biblioteki jej kierownik - Z. Arct. Zabiegał on o właściwy dobór księgozbioru podręcznego i duży wybór czasopism. W krótkim czasie czytelnia stała się znaczącą placówką we Wrocławiu, odwiedzana głównie przez uczniów i studentów. Szczególnie rozwinęła ona swoją działalność po przeniesieniu Biblioteki do lokalu w Rynku 58. O popularności czytelnii świadczą liczby odwiedzin czytelników.¹³⁰⁾

L a t a	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954
Liczba odwiedzin	2.413	11.500	10.764	27.820	26.498	13.033	17.836

Z powodu braku innych pomieszczeń czytelnię wykorzystywano również do zbiorowych form pracy z czytelnikiem, szczególnie do organizowanych dyskusji nad książkami i do spotkań autorskich. Pierwszą kierowniczą czytelnii była Helena Medyńska, z zawodu nauczycielka. W latach 1949-50 pracę czytelnii centralnej kierował dwudziestokilkuletni student polonistyki Mieczysław Masurkiewicz, który dzięki swojemu zaangażowaniu i dobrej pracy, od września 1950 r., po odejściu Z. Arcta, został zastępcą kierownika MBP i przez kilka miesięcy pełnił obowiązki kierownika.

W latach 1953-1954 czytelnia centralna MBP, najpierw pod kierownic-

twem Stefanii Bednarskiej a od maja 1954 r. - Danuty Hannytkiewicz, podjęła współpracę z Kołem Naukowym Polonistów przy Uniwersytecie Wrocławskim. Plonem współpracy była nowa, oryginalna forma popularyzacji wybitnych postaci świata literackiego i artystycznego. Tę nową formę pracy nazwano "kwadransami literackimi", gdyż była to krótka, kilkunastominutowa pogadanka, opracowana i wyłaszczana przez studentów polonistyki wrocławskiej. Ze strony katedry polonistyki, inicjatywie patronował profesor Tadeusz Mikulski, który w swoich publikacjach wspominał również o "kwadransach literackich". Pisał:

"Koło Polonistów we Wrocławiu podjęło np. z powodzeniem cykl "kwadransów literackich" w Publicznej Bibliotece Miejskiej i prowadził tę pracę do dziś systematycznie i konsekwentnie. W pracy Koła spotkało się zatem zainteresowanie współczesnością naukową i literacką (bo "kwadransy literackie" omawiają z reguły współczesną produkcję wydawniczą) z bardzo pożądaną próbą wyjęcia poza uczelnię, na spotkanie kulturalnego aktywu miasta".¹³¹⁾

"Kwadransy literackie", zainaugurowane 27 stycznia 1953 r. pogadanką o Stanisławie Wyspiańskim, były dumą Biblioteki. Odbytywały się one w każdy wtorek o godz. 18 w czytelni, w której na 15 minut przerywano normalną, cichą pracę czytelników. Nie wszyscy oni byli zadowoleni z takiego rozwiązania, ale byli również i tacy słuchacze, którzy przychodzili specjalnie na te 15-minutowe pogadanki. O "kwadransach literackich" informowała prasa, podając tematykę zaplanowaną na poszczególne wtorki miesiąca. Na przykład "Słowo Polackie" podało na pierwszy kwartał 1953 r. następujący plan pogadanek: St. Wyspiański, L. Krasicki, M. Rej, A. Puszczyński, S. Żeromski, Walter, T. Szewczenko, J.W. Goethe, M. Gorki.¹³²⁾ W 1953 i 1954 r. odbyło się 50 "kwadransów literackich". Czytelnia centralna MBP, zwana też czasami "czytelnia naukową" była wizytówką działalności naukowej MBP. Z małej czytelni, zajmującej lokal w Sukienicach, w kilka lat po przeprowadzeniu remontu i wyposażeniu w nowy sprzęt, stała się placówką, do której gromadzi się studenci, uczniowie szkół średnich i wielu pracowników nauki z Uniwersytetu i z Wyższej Szkoły Ekonomicznej we Wrocławiu.

Systematyczną i urozmaiconą pracę z dziećmi prowadziła od początku istnienia czytelnia dziecięca. Główne kierunki jej działalności skupiały się

na przysposobieniu dzieci do korzystania z biblioteki i nauczaniu ich posługiwania się książką, encyklopedią, czasopiśmem. Organizowano też wiele imprez zabawowych dla dzieci. Niestrudzoną, bardzo zaangażowaną w tego rodzaju działalność była Maria Gulewicz. Po odbyciu w 1951 r. kursu specjalistycznego w tym zakresie, przekazywała swoje umiejętności innym bibliotekarzom. Jej formy pracy prowadzone w czytelni dla dzieci wykorzystywano w Bibliotece przez następne lata. Frekwencja w czytelni dziecięcej była duża. Odwiedzało ją codziennie kilkadziesiąt dzieci. Do 1953 r. czytelnia dla dzieci przy MBP była jedyną tego typu placówką wśród bibliotek publicznych we Wrocławiu. Przychodzili tutaj nie tylko czytelnicy mieszkający w pobliżu, ale również z dalekich osiedli, takich jak: Pilczyce, Karłowice, Krzyki a nawet z Leśnicy. Dzieci bardzo lubiły bibliotekę i panią bibliotekarkę, czytelnię nazywały swoim drugim domem. 133)

W 1951 r. zorganizowano wypożyczalnię młodzieżową, wydzielając w tym celu książki z księgozbioru wypożyczalni centralnej. Kierowniczą tej placówki została Helena Wielgoszńska, osoba mająca krótką praktykę w Powiatowej Bibliotece Publicznej w Końskich oraz ukończona 6 klas gimnazjum. Obie jednostki: czytelnia dla dzieci i wypożyczalnia młodzieżowa, początkowo zlokalizowane były osobno, na parterze budynku Rynek 58, a od 1952 r. zostały przeniesione do jednego większego pomieszczenia na I piętrze. Mimo wspólnego lokum, organizacyjnie traktowane były odrębnie. Od połowy 1952 r. wypożyczalnię młodzieżową prowadziła Marcjanna Kaniak. Pracownicy czytelni, poza udostępnianiem swoich zbiorów na miejscu, prowadzili różne inne formy pracy z grupami młodych czytelników. Praca z czytelnikami prowadzona była systematycznie i według zasad przyjętych dla tego rodzaju placówek. Najczęściej stosowanymi formami pracy było: opowiadanie bajek i głośne czytanie tekstów literackich. Bajki w określonym dniu tygodnia opowiadała bibliotekarka. Często opowiadanie bajek kończyło się rysowaniem przez dzieci ilustracji do usłyszonej bajki. Głośne czytanie tekstów, głównie przez samą bibliotekarkę, angażowało do czytania również dzieci, które starały się czytać same, organizując np. konkurs na ładne czytanie. Wymyślano też różne formy zabaw i gier literackich, organizowano imprezy, najczęściej z okazji Dnia Dziecka, Dnia Matki, zabawy choinkowe. Tego typu formy pracy

były bardzo urozmaicone, łączono tam recytację i piękne czytanie z inscenizacjami, tańcami czy śpiewem.

Inną formą pracy, wymagającą od dzieci skupienia i aktywnego udziału były tzw. lekcje biblioteczne, organizowane dla szkół lub dla innych grup dzieci. Czytelnia dziecięca systematycznie współpracowała ze Szkołą Podstawową nr 46 i nr 49 we Wrocławiu. Opracowane zostały specjalne lekcje biblioteczne dla dzieci, w zależności od wieku. Dzieciom z klasy drugiej omawiano regulamin czytelní, prezentowano ładnie ilustrowane książki, objaśniano jak trzeba szanować książkę a na zakończenie opowiadano bajkę "O zaczarowanym flecie". Dzieci z klasy trzeciej również poznawały dokładnie regulamin czytelní, poszczególne elementy karty tytułowej/autor, tytuł, wydawnictwo/. Uczyły się wyszukiwać w spisie rzeczy określonych utworów. Na zakończenie odbywało się głośne czytanie noweli M. Konopnickiej pt. "Franek". Uczniom klas czwartych przekazywano informacje o regulaminie czytelní i wypożyczalni oraz podstawowe wiadomości o książce dawnej i współczesnej (od tabliczek glinianych, wynalazku druku do współczesnego sposobu powstawania książki). Uczniowie klasy piątej poznawali zasady korzystania z czytelní i wypożyczalni, uczyli się posługiwać katalogiem oraz poznawali wewnętrzną budowę książki. Uczniom klasy szóstej przekazywano informacje o różnych typach bibliotek, mówiono o podziale książek na poszczególne działy i o budowie katalogu. Uczono korzystania z encyklopedii, przekazywano podstawowe zasady pracy umysłowej. Natomiast najstarszym uczniom szkoły podstawowej (z klasy siódmej) przedstawiano wewnętrzną organizację biblioteki oraz szerzej informowano o podziale książek w bibliotece, o budowie katalogów i o ich rodzajach. Uczono też jak zakładać bibliotekę domową.¹³⁴⁾

Popularną i często stosowaną formą pracy w czytelní dla dzieci były organizowane konkursy czytelnicze. W ciągu roku zwykle przeprowadzano kilka takich konkursów. W 1953 r. na przykład zorganizowano cztery konkursy dla dzieci:

- na najlepiej napisaną recenzję o książce Czesława Centkiewicza "Anaruk chłopiec z Grenlandii"
- konkurs recytatorski
- konkurs pięknego czytania utworów Hanny Januszewskiej
- konkurs pt. "Ptaki zimujące w Polsce".¹³⁵⁾

Wypożyczalnia młodzieżowa odegrała mniejszą rolę niż czytelnia dla dzieci. Podczas, gdy czytelnia odwiedzana była licznie przez czytelników w ciągu całego dnia, to wypożyczalnia ciągle cierpiała na brak czytelników. Powodów takiego stanu rzeczy było kilka :

- możliwość korzystania przez starsze dzieci zarówno z wypożyczalni centralnej jak i wypożyczalni młodzieżowej
- mniejszy wybór książek niż w wypożyczalni centralnej
- w latach 1953-1954 niewielki dopływ nowości książkowych i brak interesujących młodzież tytułów.

Zestawienie ilustrujące stan odwiedzin w ciągu miesiąca w czytelnia dla dzieci i wypożyczalni młodzieżowej: ¹³⁶⁾

L a t a	1951	1952	1953	1954
Czytelnia dla dzieci	1.274	1.251	1.208	1.103
Wypożyczalnia młodzieżowa	1.290	1.072	925	570

Od pierwszych lat swojej działalności Miejska Biblioteka Publiczna organizowała wiele wystaw. Pierwszą i od razu dużą wystawę książek zorganizowano w maju 1949 r. Była to "Wystawa Książki Polskiej", zorganizowana w Ratuszu, z okazji Tygodnia Oświaty, Książki i Prasy. Inicjatorem urządzenia wystawy był Miejski Komitet "Tygodnia" z Edwardem Paszke na czele. Na wystawie pokazano około 5 tys. książek. ¹³⁷⁾

Po 25 latach Maria Przeorska napisze:

"W 1949 r. Biblioteka odniosła dwa wielkie sukcesy. Pierwszym było zorganizowanie dużej i pięknej wystawy książki z imponującą oprawą plastyczną w sali posiedzeń MRN (...). Wystawę zwiedziło wtedy 9 tysięcy osób. Mieliśmy po tym sporo kłopotów, bo zginęło nam trochę książek wypożyczonych z księgarni. Drugi sukces to uzyskanie przydziału do naszego obecnego gmachu przy Rynku 58". ¹³⁸⁾

W latach następnych organizowano jeszcze więcej wystaw, ale nie były one już tak duże. W 1950 r. zorganizowano 2 wystawy, m.in. wystawę pt. "Sztuka w służbie mas" z okazji święta 22 lipca. W 1951 r. przygotowano 4 okolicznościowe wystawy: na Dzień Kobiet, z okazji Miesiąca Przyjaźni Polsko-Radzieckiej, w rocznicę urodzin Adama Mickiewicza i

z okazji rocznicy urodzin Józefa Stalina. Poza tym MBP uczestniczyła w organizowaniu na terenach Parku Kultury ogólnomiejskiej wystawy pt. "Wrocław w planie 6-letnim".

W 1952 r. poza zorganizowaniem we wszystkich placówkach 29 wystaw, poszczególne oddziały wykonywały gazetki ściennie, fotomontaże, plakaty. Nasilenie propagandy wizualnej wyraźnie wzrosło począwszy od września 1952 r., czyli od rozpoczęcia kampanii przedwyborczej do sejmu oraz w związku z ogłoszeniem ogólnopolskiego konkursu na najlepszą bibliotekę. W drugim półroczu tego roku biblioteki wykonały 119 różnych gazetek ściennych, fotomontaży, plakatów, itp.¹³⁹⁾ Z wystaw organizowanych w 1952 r. odnotowania wymaga wystawa zorganizowana z okazji Miesiąca Pogłębiania Przyjaźni Polsko-Radzieckiej pt. "Literatura radziecka służy sprawie człowieka i prowadzi do komunizmu" oraz wystawa z okazji 5-lecia działalności Miejskiej Biblioteki Publicznej.

Od 1950 r. sprawami informacji i propagandy w MBP zajmowała się Amelia Luniewska, osoba pięćdziesięcioparoletnia, wyjątkowo uczynna, pracowita, o dużym zasobie wiedzy. Do Wrocławia przyjechała z Górnośląska, gdzie po powstaniu warszawskim, w latach 1946-48 prowadziła kursy repolonizacyjne. Od 1952 r. była kierowniczą działu udostępniania zbiorów, prowadząc służbę informacyjną i działalność propagandową.¹⁴⁰⁾

Rok 1953 był również okresem intensywnej pracy propagandowej. We wszystkich placówkach zorganizowano 34 wystawy, z tego 8 w bibliotece centralnej. Do ważniejszych wystaw zaliczyć trzeba wystawę pt. "Lenin jako organizator partii i narodu radzieckiego", wystawę z okazji Dni Oświaty, Książki i Prasy pt. "Postępowe tradycje nauki i kultury polskiej" oraz wystawę pt. "Życie i działalność Bolesława Bieruta". Ta ostatnia ekspozycja była anonsowana od 10 kwietnia do połowy maja w "Słowie Polskim" w rubryce "Widowiska i imprezy".

Duże wystawy w MBP organizowane były w holu na I piętrze. Oprawa plastyczna wystaw była charakterystyczna dla tamtych lat, tzn. dużo tzw. papieroplastyki, fotografii, haseł i odpowiednio dobranych książek.

Poza wystawami bibliotekarki wykonały 70 gazetek ściennych, 24 fotomontaże, 56 plakatów bibliotecznych i 73 afisze.¹⁴¹⁾

Rok 1954 był rekordowy pod względem ilości różnych form propagan-

dy wizualnej. Inspiracją do tego był przede wszystkim II Zjazd PZPR, który odbył się w marcu tego roku. Zorganizowano 96 wystaw, w tym 7 dużych w placówce centralnej, 85 gazetek ściennych, 145 plakatów, fotomontaże, itp.

Przy organizowaniu wystaw w placówce centralnej nawiązano współpracę z Muzeum Śląskim, które wypożyczało reprodukcje malarzy, nawiązujące do tematu wystawy. Zorganizowano w ten sposób wystawę o życiu Mikołaja Kopernika, wystawę pt. "Człowiek pracy w Polsce Ludowej", "Dziecko w malarstwie rosyjskim i radzieckim", "Malarstwo Leona Wyczółkowskiego".

Gazetki ścienne i fotomontaże nawiązywały do wydarzeń i rocznic w kraju i za granicą, np. 30-lecie śmierci Lenina, realizujemy tezy IX Plenum, 36-lecie Armii Czerwonej, 62 rocznica urodzin Bolesława Bieruła, powstanie w Getcie Warszawskim, Kongres Pokoju w Pradze, "Nasi kandydaci do rad narodowych", itp.¹⁴²⁾ Główny ciężar i odpowiedzialność za wykonanie różnych form propagandy wizualnej spoczywały na bibliotekarzach. Od ich pomysłowości zależało wiele. W 1952 r. powstał specjalny referat propagandy czytelnictwa, w którym pracowały 3 osoby: Elżbieta Jankowska - bibliotekarka; Helena Marzec - absolwentka Państwowego Instytutu Sztuk Plastycznych w Krakowie i Mieczysław Brzeziński - dekorator. Ich zadaniem było przygotowywanie, szczególnie dla placówki centralnej, propagandy wizualnej oraz zorganizowanie i prowadzenie różnych imprez w Bibliotece.

W latach 1950-1954 wystąpiły niepowodzenia w zakresie dalszego rozwoju czytelnictwa we Wrocławiu. Miały one swoje źródło wcale nie w złej organizacji Biblioteki czy nieudolności bibliotekarzy. Z informacji przedstawionych wcześniej wynika, że Biblioteka stale się rozwijała, zwiększała się sieć placówek na terenie miasta, wzrastała liczba pracowników, przychodzili do pracy ludzie z wyższym wykształceniem, z kwalifikacjami bibliotekarskimi. Główną przyczyną zastoju czytelnictwa we Wrocławiu była przede wszystkim zmiana charakteru pracy Biblioteki. Zaczęła przeważać w pracy tej placówki propaganda i pogoń za głośnymi efektami działalności. Inna przyczyna takiej sytuacji tkwiła również w charakterze napływającej do Biblioteki literatury, która stawała się coraz mniej interesu-

jąca. Brak zainteresowania problemami bibliotek ze strony władz miasta przyczyniał się również do powstawania wielu trudności w pracy Bi - blioteki.

Kierownik MBP - Czesława Pytaszowa tak pisała w 1953 r. :

"Miejska Biblioteka Publiczna w swej pracy jest zupełnie osamotnio - ną, zarówno Wydział Kultury Prezydium MRN jak i samo Prezydium nie interesuje się jej pracą. Kierownictwo MBP nie bierze udziału w odprawach organizowanych dla kierowników wydziałów i jednostek podległych Prezydium, co wpływa ujemnie na całokształt pracy."¹⁴³⁾

Powołana w 1952 r. Miejska Rada Czytelnictwa i Książki przy Prezy - dium MRN we Wrocławiu mało interesowała się kłopotami Biblioteki. Zaj - mowała się głównie organizowaniem Dni Oświaty, Książki i Prasy i in - nymi tego typu akcjami.

Wydział Kultury MRN napotykał w swojej pracy na trudności. Sam kierownik Wydziału - Henryk Sikora tak oceniał pracę tego Wydziału:

"(...) powodem dotychczasowego stylu pracy Wydziału jest słaba operatywność pracowników, którzy nie potrafili wiązać bieżących za - gadnień z pracą w terenie, zbyt mało przejawiają pomysłowości oraz pracy koncepcyjnej, przez co niedostatecznie są zorientowani w ca - łokształcie spraw związanych z odcinkiem pracy k-o."¹⁴⁴⁾

Krytyczną ocenę pracy Wydziału Kultury w 1953 r. wyrażała rów - nież Komisja Kultury MRN. Jej przewodniczący - Samuel Lent stwier - dził: "Wydział Kultury bardzo często zajmuje się tym, czym nie powinien się zajmować, natomiast sama praca Wydziału cierpni na tym".¹⁴⁵⁾

Spadek zaangażowania społecznego, a nawet zastój zaznaczył się również w innych dziedzinach życia społecznego. O sytuacji w kulturze pisano :

"Okres następny, do r. 1956 przyniósł wyraźny spadek tętna życia kulturalnego w naszym mieście (nie tylko zresztą kulturalnego). Cen - tralizacja gospodarcza i kulturalna spowodowała zlikwidowanie lokal - nych czasopism, nawet "Słowo Polskie" było mutacją warszawskiej gazety".¹⁴⁶⁾

"Pierwsza połowa lat pięćdziesiątych określana jest, gdy mówimy o życiu literackim we Wrocławiu, jako "okres zastoju". Najbardziej ude - rzające zjawisko to gwałtowne zubożenie osobowe środowiska literac -

kiego. W r. 1950 wyjeżdża Dygał, w 1951 Wojciech Żukrowski. W dwa lata potem Anna Kowalska. Tadeusz Mikułski po likwidacji "Zeszytów Wrocławskich" (...) poświęca się głównie pracy naukowej. Zlikwidowano również firmy wydawnicze. Osaolineum nie wydawało wcale pięknej literatury współczesnej. W dodatku władze miasta nie sprzyjały wów - czas literatom i niczego nie robiły, by ułatwić im warunki egzystencji".¹⁴⁷⁾

Na takim gruncie również w Bibliotece "kwitła praktyka efekciarstwa", skierowana głównie na zdobycie uznania u osób kierujących sprawami kultury, zarówno w Warszawie jak i we Wrocławiu. Szczególne zaangażowanie pracowników w "nowe" formy działania bibliotek nasiliło się po Ogólnopolskiej Naradzie Bibliotekarzy, w maju 1952. Przemawiający tam członek Biura Politycznego, sekretarz KC PZPR - Edward Ochab rzucił hasło: "Bibliotekarz żołnierzem rewolucji kulturalnej", a wiceminister Kultury i Sztuki - Włodzimierz Sokorski w wygłoszonym referacie stwierdził:

"(...) na pracy naszej ciągle jeszcze tu i ówdzie ciąży błędne mniemanie, wyniesione z okresu Polski kapitalistycznej - że zadaniem biblioteki i bibliotekarza jest udostępnić zbiory biblioteczne, a nie czynienie o nie walczyć (...). Trzeba jednak do końca przezwyciężyć błędną, idealistyczną postawę bibliotekarza, pracującego w przekonaniu, że biblioteka jest apolityczną, "obiektywną", "świątynią" wiedzy i kultury, stojącą "ponad" wszelkimi sprawami aktualnie bieżącego życia. Że nie on do czytelnika, a czytelnik do niego przyjść powinien (...) I jeżeli dzisiejszy Zjazd winien posiadać znaczenie przełomowe dla naszej dalszej pracy, musi stać się Zjazdem walki o pozycję bibliotekarza i walki o jego pracę z czytelnikiem".¹⁴⁸⁾

Kierownictwo MBP rzetelnie realizowało ustalenia i wytyczne napływające z Warszawy. Czestawa Pytaszowa, kierowniczką Biblioteki, w sprawozdaniu za 1952 r., z satysfakcją odnotowuje:

"W drugiej połowie 1952 r. MBP dokonała zasadniczego przesunięcia linii swojej działalności z samej techniki wypożyczania w kierunku pracy masowej z czytelnikiem. Akcja ta rozpoczęła się od miesiąca września tzn. kampanii wyborczej i trwa bez przerwy".¹⁴⁹⁾

Duszą tej nowej "linii działania" był zastępca kierownika Biblioteki - Leon Kuciel. Dawał temu wyraz w swoich licznych sprawozdaniach

oraz na łamach "Bibliotekarza" :

"W dotychczasowej, bez mała siedmioletniej działalności Miejskiej Biblioteki Publicznej we Wrocławiu - pisał L. Kuciel - należy wyróżnić 3 zasadnicze etapy. Pierwszy etap, w którym bibliotekarze kontynuowali raczej dawne tradycje bibliotekarstwa, ograniczającego się do samej techniki wypożyczania, został zakończony włączeniem się w akcję masowo-polityczną, związaną z dyskusją nad projektem Konstytucji PRL. Ten pierwszy etap nie ma na swym koncie zakrojonych na szeroką skalę imprez czytelniczych (...)

Etap drugi był znacznie krótszy, bo granice jego wyznaczyło wielkie wydarzenie w życiu politycznym i gospodarczym, IX Plenum KC PZPR i dyskusja ogólnonarodowa nad тезami, postawionymi na II Zjeździe. Etap ten przyniósł związanie się bibliotekarzy z zakładami pracy /pogadanki przez radiowęzły zakładowe/, dał stadium początkowe akty - wów czytelniczych, które dają bibliotekarzom znaczną pomoc w organizowaniu imprez czytelniczych, przyniósł powiązanie ze szkołami. Jak wzrosła liczba organizowanych przez Miejską Bibliotekę i jej biblioteki dzielnicowe imprez czytelniczych w porównaniu z etapem pierwszym, niech posłużą dane statystyczne za rok 1953. W ciągu tego roku odbyło się: 80 spotkań z czytelnikami, na których dyskutowano nad książką i omawiano problemy wychowania czytelnika, 63 wieczory głośnego czytania, 12 wieczorów autorskich (Bobruk, Strykowski, M. Brandys, Broniewski, Heller, Turkowa oraz młodzi literaci Wrocławia), 26 kwadransów literackich w Czytelni, 181 pogadanek wygłoszonych w zakładzie pracy i współdzielnich produkcyjnych, 19 wieczorów artystyczno-literackich, 61 wieczorów bajek dla dzieci, zorganizowano 58 wystaw i wystawek okolicznościowych, wykonano 72 hasła, 58 afiszy propagandowych oraz 105 gazetek ściennych. Cyfry te potwierdzają bezsporny fakt wzrostu upolitycznienia działalności wrocławskich bibliotekarzy na polu walki o nową, socjalistyczną kulturę.

Trzeci etap, rozpoczęty akcją masowo-polityczną, w związku z IX Plenum poprzez akcję przed- i pozjazdową trwa nadal. Prowadzone w tym czasie szkolenie, narady zawodowe i odprawy, poświęcone za-

gadnieniom II Zjazdu daty w wyniku mobilizację bibliotekarzy do podejmowania cennych zobowiązań, a przede wszystkim wpoity w nich głęboką treść polityczną nowego etapu budownictwa. Miejska Biblioteka włączyła w tym trzecim etapie w orbitę swojej działalności peryferyjne pogranicza miasta Wrocławia o charakterze rolniczym (...) Organizacja bibliotek (na peryferiach) została podbudowana akcją imprezowo-czytelniczą". 150)

Zacytowany wyżej fragment artykułu świadczy zarówno o braku wiedzy na temat pracy w bibliotece, jak i o bezkrytycznym stosowaniu w tej pracy różnych form propagandy. Nie można przecież twierdzić, że "bibliotekarze kontynuowali raczej dawne tradycje bibliotekarstwa, ograniczającego się do samej techniki wypożyczania", skoro tradycją stało się, że bibliotekarze w bibliotekach powszechnych na terenie całej Polski zawsze zaangażowani byli w pracy dla środowiska. W warunkach polskich praca bibliotekarzy wiązała się zawsze z demokratyzacją życia społecznego i wysiłkami w celu ratowania samodzielności politycznej. Pracownicy bibliotek prowadzili zawsze intensywną pracę oświatową, opierając ją na treściach zawartych w posiadanych książkach i czasopiśmie. Działo się tak od czasu, kiedy Komisja Edukacji Narodowej zajęła się sprawą bibliotek, poprzez okres niewoli, w czasie którego również biblioteki "walczyły" o zachowanie języka polskiego, tradycji narodowych i polskiej oświaty a kończąc choćby na działaniach bibliotek powszechnych w tym zakresie przed drugą wojną światową.

Pracownicy MBP we Wrocławiu, od początku jej działalności w odzyskanym mieście, prowadzili prace oświatowe i popularyzatorskie na miarę swoich możliwości: personalnych, lokalowych i organizacyjnych. Prace te były zwykle przemyślane i dobrze przygotowane. Takie formy pracy jak głośne czytanie, opowiadanie bajek, spotkania z autorami książek, dyskusje nad książkami i wystawy były od początku działalności MBP realizowane z powodzeniem.

Odnosi się wrażenie, że w latach 1952-1954 kierownictwo MBP chciało zaimponować różnorodnością i ilością form pracy, ilością uczestników i teatralnością różnego rodzaju spotkań organizowanych dla mieszkańców miasta.

Efekty tej bardzo rozwiniętej pracy propagandowo-politycznej były niestety minimalne, by nie stwierdzić-negatywne. Świadczy o tym głównie zmniejszająca się liczba czytelników i wypożyczeń. Dla poparcia takiego stwierdzenia niech posłużą informacje zawarte w protokołach z narad pracowniczych w MBP. Przykładowo: w Spółdzielni Pracy "Kobieta", mieszczącej się w tym samym budynku co Biblioteka, wygłaszano kilka razy w miesiącu pogadanki przez radiowęzeł, a z wypożyczalni centralnej korzystała tylko jedna osoba. W Państwowym Gospodarstwie Rolnym czytanie książek odbywało się w okresie żniw, w czasie przerw w pracy. Żniwiarze jednak nie słuchali czytanych fragmentów, gdyż byli zmęczeni pracą przy zbiorach zbóż.¹⁵¹⁾

Oddziały miejskie posiadały małe lokale i praktycznie nie można było tam prowadzić zbiorowych form pracy z czytelnikiem. Organizowano wobec tego imprezy w szkołach, klubach, świetlicach, gdzie frekwencja była duża, choć słuchacze przypadkowi, zapraszani przez kierownictwo szkoły lub zakład pracy. Za tego typu wysiłek organizacyjny bibliotekarzy oraz za pracę polityczną Biblioteka zdobyła pierwsze miejsce w okręgu we współzawodnictwie ogłoszonym przez Ministerstwo Kultury i Sztuki. Wyróżnienie to niewątpliwie podbudowało kierownictwo Biblioteki i zachęciło do dalszego, intensywnego wdrażania przyjętego stylu pracy. Niestety, mimo wielu pochwał, Biblioteka i wyróżniający się pracownicy nie otrzymali obiecanych nagród, które miała im przyznać Miejska Rada Narodowa.¹⁵²⁾

O wzmószonym wysiłku bibliotekarzy w 1954 r. przy organizowaniu różnych form pracy propagandowej świadczą następujące liczby: wykonano 85 gazetek ściennych, 33 fotomontaże, 145 plakatów, 96 wystaw i wystawek, zorganizowano 33 zebrania czytelników, 95 wieczorów głośnego czytania, 15 dyskusji nad książkami, 14 spotkań z autorami, 24 "kwadransy literackie", 239 pogadek nadanych przez radiowęzeł, 99 wieczorów z opowiadaniem bajek, 16 wieczorów artystyczno-literackich.¹⁵³⁾

Omawiając działalność propagandowo-polityczną MBP, wspomnieć należy o fakcie zorganizowania od kwietnia 1952 r., przy działach zbiorów specjalnych, Informatorium marksistowskiego. Informatorium to prowadziła kierowniczka tego działu - Magdalena Hirszowicz, osoba bez przygotowa-

nia bibliotekarskiego, a przy tym bez wykształcenia średniego. Poza brakami w przygotowaniu zawodowym, robiła dużo błędów w mowie i w piśmie. Powodem tego było, być może, pochodzenie żydowskie i wieloletni pobyt w Czechosłowacji. Nieprzemyślana wydaje się decyzja powierzenia obowiązków kierownika tak trudnego działu (praca nad zagadnieniami i problemami marksizmu) osobie z tak dużymi brakami wiedzy. Informatorium zlokalizowane w czytelni centralnej, czynne było kilka razy w tygodniu, a praca w nim polegała głównie na udzielaniu informacji katalogowych w zakresie literatury marksistowskiej i udostępnianiu książek z tej dziedziny. Magdalena Hirszowicz poza tym udzielała wskazówek i kontrolowała bibliotekarzy z oddziałów miejskich w zakresie popularyzowania literatury marksistowskiej.

Pierwsza połowa lat pięćdziesiątych charakteryzowała się w bibliotekach wzmoczoną działalnością propagandową, głównie o charakterze politycznym. Taki właśnie kierunek oddziaływania na społeczeństwo zalecało Ministerstwo Kultury i Sztuki, jak również władze lokalne. Nie byłoby w tym nic dziwnego, gdyby nie fakt, że zatracono proporcje pomiędzy propagandą a bezpośrednim oddziaływaniem Biblioteki na czytelnika. Zamiast popularyzować poprzez słowo drukowane nowe idee socjalistyczne, realizowano różne formy żywego słowa, które nie zawsze trafiały do właściwego odbiorcy. Poza tym prowadzone były nieatrakcyjnie i nie dawały oczekiwanych efektów. W sprawozdaniach Miejskiej Biblioteki podkreślano doniosłość stosowania takich form działalności i eksponowano ilość zorganizowanych tego typu imprez. Rzeczywistość takiego upowszechniania czytelnictwa była niestety mało budująca. Mieszkańcy Wrocławia niechętnie uczestniczyli w imprezach "żywego słowa", a głównymi odbiorcami była młodzież szkolna, specjalnie organizowana na takie imprezy. Nowych książek przybywało do bibliotek niewiele, a znaczny procent utworów posiadał niski poziom artystyczny i poznawczy. Bibliotekarze, zajęci organizowaniem imprez i propagandą wizualną, mniej uwagi przywiązywali do bezpośredniego poradnictwa. Dowodem na to stwierdzenie niech będą liczby, obrazujące stan czytelnictwa we Wrocławiu. W roku 1953 z MBP i z placówek na terenie miasta korzystało 25.100 czytelników, którzy wypożyczyli 524.200 książek, natomiast w 1954 r. było 20.626 czytelników i 429.771 wypożyczeń. Największy spadek czytelnictwa wystąpił przede

wszystkim w placówce centralnej.

L a t a	Liczby w MBP		Liczby w oddziałach	
	czytelników	wypożyczeń	czytelników	wypożyczeń
1953	7.300	135.804	17.800	388.396
1954	4.258	75.866	16.368	353.905

Tak znaczny spadek liczby czytelników i wypożyczeń w ciągu jednego tylko roku nie był zjawiskiem normalnym. Nie ulega wątpliwości, że przyczyny tkwiły w zbytym zaabsorbowaniu działalnością propagandową i w braku książek poszukiwanych przez czytelników.

Oceniając pracę Miejskiej Biblioteki w ostatnich trzech latach jej działalności, trzeba stwierdzić, że kierownictwo Biblioteki włożyło wiele wysiłku, by wrocławska placówka odgrywała znaczącą rolę kulturalno-oświatową w mieście. Chcąc zdobyć popularność u władz, wybrano w zasadzie najłatwiejszą drogę, ze szkoda, niestety, dla rozwoju czytelnictwa.

Złe warunki lokalowe w większości placówek bibliotecznych, brak wyposażenia w podstawowe meble biblioteczne, pogorszenie się sytuacji w doptywie nowości książkowych, wszystko to nie stwarzało odpowiednich warunków do prowadzenia intensywnej pracy oświatowo-kulturalnej. Organizowanie wielu imprez w lokalach innych instytucji nie było właściwą formą popularyzacji bibliotek. Do tego typu trudności dochodziły kłopoty kadrowe. Pracowników było po prostu za mało a w 11 placówkach na terenie miasta bibliotekarze pracowali w niepełnym wymiarze godzin. Poza tym wykształcenie i kwalifikacje pracowników odbiegały od wymagań, jakie były konieczne do prowadzenia intensywnej pracy popularyzatorskiej i oświatowej. Dlatego też wysiłek organizacyjny wkładany przez nieliczną grupę pracowników placówki centralnej nie przynosił takich efektów, jakich się spodziewano.

Oddziały miejskie

Dużą rolę w rozwoju czytelnictwa na terenie Wrocławia odegrały oddziały miejskie. Stały ich wzrost ułatwiał mieszkańcom poszczególnych osiedli korzystanie ze zbiorów Biblioteki. Ze warunki lokalowe większości oddziałów nie pozwalały w pełni rozwijać się jakiegokolwiek działalności Biblioteki.

Wśród oddziałów miejskich MBP było kilka oddziałów, które wyróżniały się dużą liczbą korzystających czytelników, przekraczającą miesięcznie tysiąc osób. Największy ruch panował w I oddziale przy pl. Staszica 15. Poniższe zestawienie przedstawia liczbę odwiedzin czytelników i wypożyczeń w ciągu miesiąca.

L a t a	1950	1951	1952	1953	1954
Liczba odwiedzin	2.551	2.661	3.426	3.752	3.709
Liczba wypożyczeń	2.945	2.841	4.658	5.364	4.793

Była to placówka posiadająca największy lokal, składający się z 4 izb, o powierzchni ponad 90 m². Pierwszą kierowniczą oddziału I została Maria Dobrucka, pracująca tam początkowo w niepełnym wymiarze godzin. Placówkę tę prowadziła do końca września 1951 r. Następnie oddziałem kierowała Maria Górską, nauczycielka z zawodu, która należała do wyróżniających się bibliotekarek MBP. Bardzo taktowna wobec czytelników, cieszyła się wśród nich dużym autorytetem. Kierownictwo MBP oceniło ją jako najlepszą kierowniczkę oddziału. Do wyróżniających się należał również III oddział MBP w Leśnicy, będący jedną z trzech najstarszych placówek powstałych w 1948 r. W pierwszym okresie oddział ten prowadził Józef Pawłowski, przedwojenny urzędnik, w starszym wieku, który nie bardzo radził sobie z pracą. Pomagał mu początkowo społecznie, a od lutego 1950 r. już jako pracownik etatowy, jego dwudziestokilkuletni syn - Witold Pawłowski, który nie posiadał wykształcenia średniego. Od września

1950 r. kierowniczką oddziału została Helena Gałązkowa, osoba pięćdziesięcioletnia, nauczycielka z zawodu. Za jej kierownictwa biblioteka w Leśnicy rozwijała swoją działalność bardzo dobrze. Świadczą o tym liczby odwiedzin i wypożyczeń:

L a t a	1950	1951	1952	1953	1954
Liczba odwiedzin	2.198	2.715	2.701	3.006	3.075
Liczba wypożyczeń w miesiącu	2.412	2.925	2.935	3.253	3.514

Oddział ten mieścił się w Domu Kultury przy ul. Średzkiej 16 i obejmował 3 pomieszczenia o powierzchni 67 m². Helena Gałązkowa aktywnie współpracowała ze środowiskiem, prowadząc w okolicznych osiedlach biblioteki sąsiedzkie. W uznaniu za dobre wyniki pracy tej biblioteki, Miejska Rada Narodowa we Wrocławiu uchwaliła nadanie placówce w 1954 r. imienia Zofii Nałkowskiej.

Bardzo ciężkie warunki pracy miał XIV oddział MBP przy ul. Orzeszkowej 66, ale mimo tego efekty pracy były duże. Lokal tej placówki obejmował 2 pomieszczenia mieszkalne, tj. pokój i kuchnię. W 1953 r. ten skromny i tak lokal uszczuplono o zajmowany pokój.

"Oddział XIV przy ul. Orzeszkowej - czytamy w sprawozdaniu MBP za 1954 r. - pracuje w warunkach niżej krytyki. Po zabraniu jednej izby przez Administrację cały księgozbiór mieści się w jednej ciasnej kuchence, co uniemożliwia należyłą pracę koł. Dmitriew, która musi borykać się, zarówno z trudnym dostępem do książek (trzy czwarte na podłodze w kolumnach), jak i z niezadowoleniem czytelników stojących w długich kolejkach przedłużających się aż na ulicę".¹⁵⁴⁾

Danuła Dmitriew - kierowniczka oddziału - była bibliotekarką całkowicie oddaną sprawie upowszechniania czytelnictwa. Zatrudniona w maju 1950 r., od początku prowadziła oddział przy ul. Orzeszkowej. Miała za sobą dość długi okres praktyki bibliotekarskiej w Wilnie (1925-1937), gdzie prowadziła wypożyczalnię miejską w Domu Ludowym, mieszczącym się na peryferiach miasta, w dzielnicy Nowy Świat. Posiadała ukończone 6 klas gimnazjum i kilka kursów bibliotekarskich w Wilnie, Jarocinie i Wrocławiu.¹⁵⁵⁾

Zaliczana była do przodujących bibliotekarek wrocławskich. Z oddziału, prowadzonego przez nią, korzystało wielu czytelników. Miesięczną frekwencję przedstawia poniższe zestawienie.

L a t a	1950	1951	1952	1953	1954
Liczba odwiedzin	650	2.476	2.594	2.649	2.705
Liczba wypożyczeń	748	2.661	2.962	3.053	2.944

Pod koniec 1954 r. oddział otrzymał nieco lepszy lokal przy ul. Żeromskiego 27.

Liczącymi się w upowszechnianiu czytelnictwa były również oddziały MBP na Psim Polu, Biskupinie, Krzykach, przy ul. Traugutta i ul. Dubois.

Należący do najstarszych - IV Oddział MBP na Psim Polu (podobnie jak oddział w Leśnicy) obsługiwał odległe osiedle miasta. Pierwszym pracownikiem oddziału była Maria Maj. Od lutego 1949 r. dorywczo, a od 1950 r. etatowo zatrudniono Paulinę Polańską. Podobnie jak D. Dmitriew, przybyła ona do Wrocławia z Wilna, gdzie od 1930 r. pracowała w bibliotece Klubu Urzędniczego. Osoba po 6 klasach gimnazjum, solidna, prowadziła w środowisku różne formy pracy z czytelnikiem, szczególnie z dziećmi. Lokal zajmowany przez IV Oddział MBP posiadał 63 m² i składał się z dwóch izb. W jednej z nich zorganizowano skromną czytelnię, ale zle ogrzewanie na szereg miesięcy uniemożliwiło korzystanie z niej.

Utworzony na Biskupinie VI Oddział MBP przy ul. Olszewskiego był niewystarczający dla potrzeb tego osiedla. Zajmował jedynie małą izbę, nie posiadającą urządzeń sanitarnych. Kierowniczką tego oddziału została Władysława Garnczarek. Oddział, ze względu na szczupłość lokalu, ograniczał się tylko do prowadzenia wypożyczalni, chociaż - z uwagi na dużą liczbę dzieci w tej dzielnicy - wskazane było rozszerzenie działalności tego oddziału o pracę z dziećmi. W 1954 r. w oddziale wystąpiły kłopoty kadrowe. Władysława Garnczarek chorowała a bibliotekarka, pomagająca w pracy kierownikowi, miała również często zwolnienia lekarskie.

Kierowniczkę zastępowała więc Maria Malawska, osoba bez dostatecznego wykształcenia, która w 1951 r. ze sprzątaczkii awansowała na bibliotekarkę. Była bibliotekarką bardzo pracowitą, wykazującą wiele chęci w kierunku sprostania wymaganiom stawianym bibliotekarzowi.

Trudności kadrowe występujące w tym oddziale były charakterystyczne dla całej MBP. Bardzo często brakowało pracowników z odpowiednim wykształceniem i przygotowaniem do pracy w bibliotece. Do prac bibliotekarskich z konieczności wykorzystywano sprzątaczkii i woźnych. W oddziale na Biskupinie od 1951 r. w wypożyczaniu książek pomagał woźny Maksymilian Orłowski, emeryt kolejowy, liczący ponad 70 lat, z zawodu ślusarz. Był pracownikiem bardzo solidnym. Od 1953 r. pracował jako szatniarz w bibliotece centralnej, będąc bardzo lubianym przez czytelników.

Mimo trudności kadrowych i lokalowych oddział na Biskupienie miał wielu czytelników. Obrazuje to poniższe zestawienie:

L a t a	1951	1952	1953	1954
Liczba odwiedzin w miesiącu	1.700	1.928	2.304	2.975
Liczba wypożyczeń w miesiącu	1.791	2.088	2.616	3.179

VIII oddział MBP na Krzykach przy ul. Wawrzyniaka 2 od początku swojego istnienia posiadał złe warunki lokalowe, jedną małą izbę, w złym stanie technicznym, bez urządzeń sanitarnych.

"Lokal w wielkim stanie zaniedbania i walący się. Sufit podpierany belkami, brudny nie bielony. Ogrzewanie trudne i niebezpieczne - piecyk żelazny" - pisał w sprawozdaniu w 1954 r. Władysław Romanowski. 156)

Od początku 1950 r. do końca 1951 r. kierowniczką była Jadwiga Libura, pracująca początkowo na pół etatu, później od 1951 r. zatrudniona na pełnym etacie. W następnych dwóch latach oddziałem kierowała początkowo Maria Augustyńska, osoba młoda, a następnie Leokadia Zielińska, nauczycielka z zawodu, osoba sześćdziesięciokilkuletnia. W 1954 r. kierownictwo objęła, pracująca już wcześniej w tym oddziale, absolwentka śred-

niej szkoły plastycznej - Olga Pleśniak.

Oddział na Krzykach, ze względu na trudne warunki lokalowe, prowadził tylko wypożyczalnię, udostępniając książki znacznej liczbie mieszkańców tego osiedla. Potwierdza to poniższe zestawienie:

L a t a	1950	1951	1952	1953	1954
Liczba odwiedzin miesięcznie	1.016	1.403	1.037	1.379	1.517
Liczba wypożyczeń miesięcznie	1.016	1.469	1.123	1.528	2.016

IX oddział MBP przy ul. Traugutta 82 posiadał względnie dobre warunki lokalowe. Pierwszą kierowniczą została Teofila Topolińska, która zwolniła się pod koniec 1951 r. Następnie oddziałem kierowała Janina Lisowska, dwudziestokilkuletnia osoba, z niepełnym wykształceniem gimnazjalnym. Praca w bibliotece była jej pierwszą pracą, którą polubiła i wykonywała bardzo solidnie. Od 1953 r. przy oddziale zorganizowano czytelnię dla dzieci, formalnie uznawaną za oddzielny oddział nr XXII. Była to druga - na terenie miasta - placówka dla dzieci. Czytelnię prowadziła Zofia Pawłowska, przeniesiona w 1954 r. do oddziału przy ul. Wawrzyniaka na Krzykach. W oddziale prowadzono skromną działalność oświatową i propagandową, a w czytelni dla dzieci - pracę z dziećmi, która nie wybiegała poza podstawowe formy pracy, takie jak głośne czytanie, opowiadanie bajek, itp. Wypożyczalnia cieszyła się znacznym powodzeniem u czytelników, co potwierdzają liczby.

L a t a	1951	1952	1953	1954
Liczba odwiedzin w miesiącu	1.199	931	1.940	2.575
Liczba wypożyczeń w miesiącu	1.204	999	2.281	3.181

Dzieje oddziału XV im. Icchaka Lejby Pereca są nietypowe. Powstał on z przejęcia przez MBP wcześniej już istniejącej biblioteki przy Żydowskim Towarzystwie Kultury. Początkowo oddział zlokalizowany był przy

ul. Włodkowica 9, a następnie przeniesiony wraz z ośrodkiem kultury Żydów na ul. Dubois 13/15. Kierowniczką tego oddziału została Rachela Rotblit, osoba prowadząca tę bibliotekę w ŻTK. Zwolniła się ona w październiku 1951 r., a funkcję kierownika powierzono pracującej tam Tobie Wulfowicz. Obie bibliotekarki były narodowości żydowskiej. Fakt ten był o tyle istotny, że w bibliotece znajdował się księgozbiór w języku żydowskim, a znaczną część czytelników stanowili Żydzi. W oddziale tym prowadzono ożywioną działalność oświatowo-kulturalną, szczególnie po przeprowadzce na ul. Dubois. Prowadzenie zbiorowych form pracy było tam w dużym stopniu ułatwione ze względu na możliwość wykorzystywania innych pomieszczeń klubowych, jak również ze względu na możliwość łatwego zebrania szerszego grona osób. Organizowano tam spotkania z autorami i działaczami Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego Żydów (TSKŻ), prowadzono dyskusje o książkach i organizowano różne wystawy, najczęściej o tematyce politycznej. Poza książkami w językach obcych, oddział posiadał również książki polskie, wypożyczane głównie przez czytelników. Książki żydowskie były mniej "chodliwe", gdyż niewielu było czytelników umiających czytać w języku żydowskim. Oddział ten miał spore efekty w dziedzinie upowszechniania czytelnictwa, czego dowodem jest poniższe zestawienie.

L a t a	1950	1951	1952	1953	1954
Liczba odwiedzin w miesiącu	465	1.110	1.875	2.111	2.116
Liczba wypożyczeń w miesiącu	696	1.494	2.189	2.805	2.403

Dzięki prawidłowym rozwiązaniom organizacyjnym, zapewniono możliwość korzystania z biblioteki mieszkańcom Ciężyna, tworząc oddział przy współudziale Wrocławskiej Spółdzielni Mieszkaniowej. Oddział ten jako pierwszy na terenie miasta, utrzymywany był zarówno przez MBP, jak i przez Spółdzielnię Mieszkaniową. MBP dostarczała placówce książek i czuwała nad stroną merytoryczną, Spółdzielnia zaś zapewniała lokal i pieniądze na opłacenie pracownika. Bibliotekarką została początkowo Anna Wójcik. Od 1952 r. bibliotekę prowadził Tadeusz Kołacz, student historii.

Pracujący tam bibliotekarze zatrudnieni byli w niepełnym wymiarze godzin. Placówka ta, ze względu na specyficzną sytuację, w jakiej się znalazła (pomoc lokalowa i finansowa ze strony Spółdzielni Mieszkaniowej) otrzymała odmienny status organizacyjny. W 1951 r. przemieniono oddział na punkt biblioteczny, ale mimo tej zmiany, placówka zawsze była w kręgu zainteresowania biblioteki centralnej. Obsługiwała ona miesięcznie kilkuset czytelników.

Do wyróżniających się mniejszych oddziałów peryferyjnych należały placówki w Brochowie i na Oporowie. XVII Oddział w Brochowie powstał z gminnej biblioteki, przejętej od Prezydium Powiatowej Rady Narodowej we Wrocławiu. Kierowniczką tej placówki została Halina Grygiel. Prowadziła ona ożywioną współpracę z tamtejszą szkołą podstawową, prowadząc różne formy pracy z dziećmi. Biblioteka ta odgrywała dużą rolę w tamtejszym, głównie robotniczym środowisku.

L a t a	1951	1952	1953	1954
Odwiedziny w ciągu miesiąca	1.199	1.491	1.344	1.250
Wypożyczenia w ciągu miesiąca	1.199	1.511	1.344	1.281

XI oddział na Oporowie, usytuowany na skraju osiedla, z izbą o powierzchni 20 m², nie miał dobrych warunków lokalowych. Od czasu powstania oddziału, tj. od maja 1952 r. kierowniczką została Henryka Wojciechowska, wcześniej pracownica księgarni w Bielawie, posiadająca ukończone 6 klas gimnazjum. Od grudnia 1952 r. kierownictwo objęła Kazimiera Polanowska, osoba ze średnim wykształceniem, aktywnie pracująca w środowisku. Systematycznie pracowała z dziećmi a w okresie szczególnego zainteresowania biblioteki centralnej rozwijaniem czytelnictwa w środowisku wiejskim, prowadziła różne formy pracy zespołowej wśród robotników w tamtejszym PGR.

Niewiele można napisać o pracy pozostałych oddziałów. Nie odgrywały one większej roli w upowszechnianiu czytelnictwa. Takie oddziały, jak np. placówka na terenach Wystawowych, czy zorganizowana potem przy Hall Ludowej, od początku nie cieszyły się popularnością wśród

czytelników. Oddział przy Gabinetie Radnego w MRN był właściwie niepotrzebny. Inne oddziały, które powstały w 1953 r. lub 1954 r. nie zdolały jeszcze rozwinąć swojej działalności. ¹⁵⁷⁾

Poniższe zestawienie obrazuje stan czytelnictwa w poszczególnych oddziałach na koniec 1954 r. ¹⁵⁸⁾

Numer i nazwa oddziału	Liczba czytelników	Liczba wypożyczeń	Liczba wypożyczeń na 1 czytelnika
I - ul. Staszica 15	1.700	49.009	29
III - Leśnica, ul. Średzka 16	1.404	44.780	32
IV - Psie Pole, ul. Krzywoustego 302	1.010	30.066	20
V - Nowy Dwór, ul. Chociborska 2/4	951	11.128	12
VI - Biskupin, ul. Rodakowskiego 1	1.538	15.891	10
VII - Żerniki, ul. Żernicka	318	9.941	31
VIII - Krzyki, ul. Wawrzyniaka 2	670	11.600	17
IX - ul. Traugutta 82	1.026	28.972	28
X - Zalesie, ul. Szymanowskiego 34	778	11.363	15
XI - Oporów, ul. Wiejska 2	625	14.154	22
XII - Ciążyn, ul. Chorzowska 38	513	14.845	29
XIII - Kartowice, pl. Gotwalda 1	614	4.521	7
XIV - ul. Żeromskiego 27	1.648	35.334	21
XV - im. I. L. Pereca, ul. Dubois 13	1.268	31.162	25
XVI - Park Kultury	242	6.738	28
XVII - Brochów, ul. Kolejowa 1	710	13.575	19
XIX - Muchobór Wielki, ul. Mickiewicza 25	171	3.445	20
XXIII - Swojec	133	4.780	36
XXIV - Sołtysowice	266	7.152	27
XXV - Gabinet Radnego MRN	208	746	4
XXVI - Dom Akademicki, ul. Tramwajowa 2	123	597	5
XXVII - Wojszyce, ul. Lipowa 1	84	551	7

Numer i nazwa oddziału	Liczba czytelników	Liczba wypożyczeń	Liczba wypożyczeń na 1 czytelnika
XXVIII - Kłecina, ul. Świdnicka 49	290	3.479	12
XXIX - Dom Akademicki ul. Kotsisa 17	42	76	2
R a z e m	16.368	353.905	22

Wykaz oddziałów miejskich MBP w 1954 r.

Lp	Numer oddziału i adres	Liczba książek na koniec 1954	Imię i nazwisko kierown.
1	2	3	4
1.	I - ul. Staszica 15	6.100	Maria Góraka
2.	III - Leśnica, ul. Średzka 16	5.233	Helena Gałązko- wa
3.	IV - Psie Pole, ul. Krzywoustego 302	3.728	Paulina Polańska
4.	V - Nowy Dwór, ul. Chciłborska 2/4	2.854	Feliks Cichoń
5.	VI - Biskupin, ul. Rodakowskiego 1	4.602	Maria Malawska
6.	VII - Żerniki, ul. Żernicka 144	2.251	Stefania Jaszczuk
7.	VIII - Krzyki, ul. Wawrzyniaka 2	4.220	Zofia Pawłowska
8.	IX - ul. Traugutta 82	3.112	Janina Lisowska
9.	X - Zalesie, ul. Szymanowskiego 34	3.143	Mlecznikowska
10.	XI - Oporów, ul. Wiejska 2	2.161	Kazimiera Pola- nowska
11.	XII - Ciążyn, ul. Chorzowska 38	2.434	Tadeusz Kołacz
12.	XIII - Kartowice, pl. Gotwalda 1	2.819	Łukaszewska
13.	XIV - ul. Żeromskiego 27	3.689	Danuta Dmitriew
14.	XV - im. L.L. Pereca, ul. Dubois 13	7.216	Toba Wulfowicz
15.	XVI - Park Kultury, ul. Parkowa	971	oddział w remoncie
16.	XVII - Brochów, ul. Kolejowa 1	2.915	Halina Grygiel
17.	XIX - Muchobór Wielki, ul. Młoc- kiewiczza 25	1.021	Anna Myślicka
18.	XXIII - Swojec	647	Katarzyna Wilk- torczyk
19.	XXIV - Sołtysowice	712	Krystyna Mazurek
20.	XXV - Gabinet Radnego MRN	1.009	Teresa Francik
21.	XXVI - Dom Akademicki, ul. Tramwajowa 2	636	Romana Laskow- ska

1	2	3	4
22.	XXVII - Wojszyce, ul. Lipowa 1	424	Katarzyna Wiktorczyk
23.	XXVIII - Klecina, ul. Świdnicka 49	876	Kazimiera Gdaczynska
24.	XXIX - Dom Akademicki, ul. Kotłosa 17	211	Romana Laskowska

Przypisy

1. T. Mikulski: Początek drogi. W: W odzyskanym domu. Wrocław 1956 s. 10.
2. S. Kulczyński: Grupa naukowo-kulturalna. W: Trudne dni. Wrocław 1960 T. 1 s. 118.
3. E. Paszke: Wspomnienia z lat 1946-1947 o działalności MRN we Wrocławiu. W: Ziemia A.: Powstanie i działalność MRN we Wrocławiu. Wrocław 1972 s. 266.
4. Informator - skorowidz m. Wrocławia 1947. Wrocław 1947 s. 61.
5. W. Konopka: Przyczynek do dziejów szkolnictwa polskiego we Wrocławiu. W: Trudne dni. Wrocław 1961 T. 2 s. 221.
6. A. Knot: Potrzeby i zadania biblioteczne na Dolnym Śląsku. Pionier 1946 nr 107 s. 6.
nr 110 s. 3.
7. St. Brückman: Ossolineum wczoraj i dziś. Słowo Polskie 1948 nr 99 dodatek: Zwierciadło nr 15.
8. J. Dudek: Szkolnictwo średnie ogólnokształcące na Dolnym Śląsku w latach 1945-1948. Wrocław 1980 s. 62.
9. T. Mikulski: Siły kulturalne Wrocławia. W: Mikulski T.: Temat Wrocław, Wrocław 1975 s. 367.
10. Wrocławski bilans 1948 r. Przełomowy rok w rozwoju Wrocławia. Słowo Polskie 1949 nr 1 s. 9.
11. Program Dni Kultury Polskiej na Ziemiach Zachodnich we Wrocławiu dnia 8, 9 i 10 czerwca. Sobota dnia 8 czerwca. Pionier 1946 nr 136 s. 1.
T.K.: Występ literatów polskich. Pionier 1946 nr 138 s. 1, 3.
nr 137 s. 3.

12. T. Mikulski: op. cit. s. 359.
13. Ibid. s. 367.
14. E. Zubik: I Światowy Kongres Intelktualistów we Wrocławiu. Kalendarz Wrocławski 1968 s. 101-109.
15. S. Kulczyński: Rozwój i osiągnięcia Uniwersytetu i Politechniki Wrocławskiej w r. 1948. Słowo Polskie 1949 nr 1 s. 3, 9.
Patrz również przypis 10.
16. H. Garlińska: Wywiad z prof. Bolesławem Iwaszkiewiczem. Kalendarz Wrocławski 1965 s. 29.
17. A. Wróblewski: Rocznica, która może przypomni o jubileacie. Teatr 1956 nr 10 s. 9.
18. B. Pasierb: Rok pierwszy. Wrocław 1972 s. 24 - 25.
19. Informator - skorowidz m. Wrocławia 1947. Wrocław 1947 s. 12.
20. A. Ziemia: Powstanie i działalność Miejskiej Rady Narodowej w latach 1945 - 1950. Wrocław 1972 s. 35.
21. Dwulecie samorządu terytorialnego na Dolnym Śląsku. W: Śląsk Dolny w drugą rocznicę powrotu do Polski 1945 - 1947. Wrocław 1947 s. 57.
22. A. Ziemia: op. cit. s. 93.
23. Ustawa z dn. 31 X 1951 r. o przekazaniu Ministrowi Kultury i Sztuki zakresu działania Ministra Oświaty w przedmiocie bibliotek i zbiorów bibliotecznych. Dz. U. 1951 nr 58 poz. 400.
24. Pismo Wojewódzkiej Rady Narodowej we Wrocławiu z dn. 29 IV 1952 r. w sprawie powołania referatów bibliotek w wydziałach i oddziałach kultury PPRN i MRN. WAP - PRNW-VII-28.
25. Rady czytelnictwa i książki powołano na podstawie Uchwały nr 424 Prezydium Rządu z 24 V 1952 r. MP nr A-48 poz. 655 i Zarządzenie nr 184 Prezesa Rady Ministrów z 2 VIII 1952 r. MP nr A-75 poz. 1196.
26. (w): Otwarcie Biblioteki Miejskiej. Pionier 1945 nr 50 s. 4.

27. Najdokładniejsze opracowanie R. Zawadzkiego: Rozwój i działalność publicznych bibliotek powszechnych na Dolnym Śląsku w latach 1945 - 1964. Wrocław 1967 oraz tegoż: Rozwój sieci publicznych bibliotek powszechnych na Dolnym Śląsku w latach 1945 - 1961. Materiały Metodyczne 1962 nr 3-4 s. 1-8 - podają daty: 18 września i 18 października 1945 r.
J. Długosz: Przegląd osiągnięć czytelnictwa i książki na Dolnym Śląsku 1945-1955. Wrocław 1955 s. 22 - podaje datę: 18 października 1945 r.
Kalendarz Wrocławski 1958 i inne roczniki podają datę: 18 września lub 18 października 1945 r. Inne materiały powtarzają te daty.
28. Kronika Dolnośląska. Gazeta Dolnośląska 1945 nr 6 s. 3.
29. Protokół z posiedzenia Zarządu Miejskiego we Wrocławiu w dn. 1 IX 1945 r. WAP-ZM 1 k. 50.
30. Pismo Min. Oświaty - Centralnej Zbiornicy Książek w Warszawie nr 42/45 z dn. 21 IX 1945 r. SA WIMBP sygn. 1/1/1 k. 1.
31. Protokół z posiedzenia Zarządu Miejskiego we Wrocławiu w dn. 30 IX 1945 r. WAP-ZM 1 k. 66.
32. Pokwitowanie z dn. 30 IX 1945 r. SA WIMBP sygn. 1/1/1 k. 13.
33. (tt): Na polską książkę. Pionier 1945 nr 31 s. 4.
34. Rachunek nr 201 z dn. 15 X 1945 r. SA WIMBP sygn. 1/1/1 k. 8.
35. Dowód dostawy z dn. 8 X 1945 r. SA WIMBP sygn. 1/1/1 k. 4.
36. Kraków - Wrocławowi. Pionier 1945 nr 43 s. 3.
37. Protokół z posiedzenia Zarządu Miejskiego we Wrocławiu w dn. 1 IX 1945 r. WAP-ZM 1 k. 50.
38. O polską książkę na Ziemiach Odzyskanych. Naprzód Dolnośląski 1945 nr 10 s. 3.
39. Na polską książkę. Pionier 1945 nr 31 s. 4.
40. Ibid. nr 38 s. 4.
41. Nowa praca polskiej książki. Dziennik Polski 1945 nr 244 s. 3.

42. Tydzień książki dla Wrocławia i Ziem Odzyskanych Zachodnich. Dziennik Polski 1945 nr 248 s. 4.
43. Komitet Tygodnia Książki dla Wrocławia i Ziem Odzyskanych Zachodnich. Dziennik Polski 1945 nr 255 s. 4.
44. Protokół z posiedzenia Zarządu Miejskiego we Wrocławiu w dn. 30 IX 1945 r. WAP-ZM 1 k. 66.
45. Patrz przyp. 26.
46. Protokół z posiedzenia Zarządu Miejskiego we Wrocławiu w dn. 23 III 1946 r. WAP-ZM 2 k. 36.
47. Ibid. w dn. 6 IV 1946 r. WAP-ZM 2 k. 44
48. Sprawozdanie z działalności Zarządu Miejskiego we Wrocławiu. WAP-ZM 64 k. 7.
49. Pierwszy rok w odzyskanym Wrocławiu. Wrocław 1946 s. 28.
50. Przewodnik po Wrocławiu. Wrocław 1946 s. 19.
51. Śląsk Dolny w drugą rocznicę powrotu do Polski 1945-1947. Wrocław 1947 s. 57.
52. Pismo Wydziału Społecznego - Oddziału Oświaty i Kultury Zarządu Miejskiego z 25 I 1947 r. WAP-Urz. W. Wr. XVII-70 k. 36.
53. Protokół z posiedzenia MRN we Wrocławiu. WAP-MRN 3 k. 340.
54. Sprawozdanie Komisji Bibliotecznej na posiedzenie MRN we Wrocławiu w dn. 29 IX 1947 r. WAP-MRN 3 k. 54.
55. Sprawozdania Oddziału Oświaty i Kultury Zarządu Miejskiego we Wrocławiu. WAP-Urz. W. Wr.-XVII-70 k. 56,67,88,92,98,109.
56. Wykaz kaucji. SA WIMBP sygn. 1/1/2 k. 38.
57. Kwestionariusz sprawozdawczo-statystyczny bibliotek. WAP-ZM 263 k. 121, 268.
58. Sprawozdanie MBP za 1948 r. SA WIMBP sygn. 1/1/5 k. 10.
59. Notatnik Wrocławski. Słowo Polskie 1949 nr 78 s. 6.
Sprawozdanie z działalności MBP za 1949 r. SA WIMBP sygn. 1/1/7 k. 8.

60. (pik.): Zacisze i Zalesie mają bibliotekę. Słowo Polskie 1949 nr 189 s. 6.
61. Słowo Polskie informowało, że oddział przy pl. Staszica 15 otwarto w ramach zobowiązania pracowników MBP dla uczczenia 70-tej rocznicy urodzin Generalissimusa Stalina. - Słowo Polskie 1949 nr 354 s. 8.
62. Sprawozdanie z działalności MBP za 1949 r. SA WIMBP sygn. 1/1/7 k. 8.
63. (emel.): Już w przyszłym tygodniu Biblioteka Miejska będzie otwarta. Słowo Polskie 1949 nr 257 s. 6.
64. Protokół z posiedzenia MRN we Wrocławiu w dn. 28 V 1949 r. k. 154, 12 i 26 VIII 1949 r. WAP-MRN 11 k. 59, 82.
65. Patrz przypis 63.
66. (-): Skończył się byt tułaczy. Biblioteka Miejska we własnym domu. Słowo Polskie 1949 nr 260 s. 4.
67. Sprawozdanie MBP za 1950 r. SA WIMBP sygn. 6/3/1 k. 29.
68. Ibid. k. 40.
69. Ibid. za 1948 r. SA WIMBP sygn. 1/1/5 k. 8.
70. Ibid. za 1949 r. SA WIMBP sygn. 1/1/7 k. 5.
71. Ibid. za 1950 r. k. 42, 43.
72. Protokół Komisji Finansowo-Budżetowej MRN we Wrocławiu z dn. 29 III 1949 r. WAP-MRN 12 k. 149.
73. Sprawozdanie MBP za 1950 r. op. cit. k. 39, 40.
74. Memoriał pracowników MBP z 19 V 1950 r. SA WIMBP sygn. 6/3/1 k. 64.
75. Pismo Prez. MRN z lipca 1950 r. SA WIMBP sygn. 6/3/1 k. 66, 67.
76. Kwestionariusze sprawozdawczo-statystyczne za lata 1948, 1949, 1950. WAP-ZM 263 k. 121, 268 i SA WIMBP sygn. 6/3/1 k. 80. Liczby książek za lata 1945-47 podano w przybliżeniu.

77. D. Jędrowiak: Praca kulturalno-oświatowa i wychowawcza działu dziecięcego WIMBP im. T. Mikulskiego we Wrocławiu w latach 1950-1980. 1982 s. 6-7 [maszynopis]. Praca magisterska. Uniwersytet im. B. Bie-ruta we Wrocławiu, Instytut Bibliotekoznawstwa. Promotor: dr St. J. Gruczyński.
78. Sprawozdanie z wizytacji MBP we Wrocławiu przeprowadzonej w dn. 3-5 VII 1951 r. SA WIMBP sygn. 6/3/2 k. 37-48.
79. Sprawozdanie z działalności MBP za 1951 r. SA WIMBP sygn. 6/3/2 k. 49-50.
80. Jan Choma już od 1949 r. opracował książki dla MBP na zlecenia.
81. Sprawozdanie z wykonania planu gospodarczego za 1951 r. Sprawozdanie z działalności MBP na odcinku czytelnictwa SA WIMBP sygn. 10/4/10 k. 31, 39.
82. Kwestionariusz sprawozdawczo-statystyczny GUS za 1952 r. SA WIMBP sygn. 10/4/10 k. 14-17.
83. Zalecenia powizytacyjne. SA WIMBP sygn. 10/4/11 k. 10,12,13,27.
84. Plan pracy MBP na rok 1953. SA WIMBP sygn. 10/4/11 k. 10,12, 13, 27.
85. Sprawozdanie z wykonania planu gospodarczego za 1952 r. WAP-PRNWr-VII-28.
86. Ibid. za 1954 r.
87. Sprawozdanie z wykonania zadań NPG za 1953 r. SA WIMBP sygn. 10/4/11 k. 52.
88. Sprawozdanie MBP za 1954 r. SA WIMBP sygn. 10/4/14 k. 36.
89. Sprawozdanie statystyczne MBP za lata 1951,1952,1953.
90. Sprawozdanie z działalności MBP za okres od 1 I 1954 do 1 I 1955 r. SA WIMBP sygn. 10/4/14 k. 29, 30.
91. O polską książkę na Ziemiach Odzyskanych. Naprzód Dolnośląski 1045 nr 14 s. 3.
92. Akta personalne nr 146 w Wydziale Kadr UWWMW.

93. Relacja ustna Jerzego Borsy z sierpnia 1982 r.
94. Relacja ustna Marii Bełtowskiej (Basel) z sierpnia 1982 r.
95. Sprawozdanie Biblioteki Miejskiej we Wrocławiu za 1946 r. SA WMBP sygn. 1/1/3 k. 48.
96. Sprawozdanie Oddziału Oświaty i Kultury od 16 III do 15 IV 1947r. WAP-Urz.W.Wr.-XVII-70 k. 56.
97. Sprawozdanie Komisji Bibliotecznej na posiedzeniu MRN we Wrocławiu w dn. 29 IX 1947 r. WAP-MRN 3 k. 54.
98. A. Jochelson: Początek tworzenia i organizacji polskiej kultury we Wrocławiu w latach 1945-1946. W: Sesja poświęcona kulturze Wrocławia w latach 1945-1965. Wrocław, 15 V 1965 r. k. 1-6
Maszynopis powiel. w zbiorach działu informacji naukowej WIMBP.
99. Akta personalne nr 1172 w Wydziale Kadr UWWiMW.
100. Wykaz kaucji SA WIMBP sygn. 1/1/2 k. 38.
101. Akta personalne nr 1 w Wydziale Kadr UWWiMW.
102. Akta personalne nr 866 w Wydziale Kadr UWWiMW.
103. M. Przeorska: Moje pierwsze lata pracy w MBP. Materiały Metodyczne 1973 nr 1 s. 7.
104. Otwarcie, które się nie odbyło. Biblioteka Miejska liczy już 4 tys. książek. Wrocławski Kurier Ilustrowany 1947 nr 157 s. 5.
105. B. Rt: A wstęga czeka na przecięcie ... Otwarcie którego nie było Trybuna Dolnośląska 1947 nr 323 s. 6.
106. (st.): Otwarcie Miejskiej Biblioteki Publicznej. Słowo Polskie 1947 nr 349 s. 6.
107. Protokół z posiedzenia MRN w dn. 26 VIII 1949 r. WAP-MRN 12 k. 59, 82.
108. Patrz przyp. 66.
109. Protokół Komisji Doboru Książek z dn. 11 XI 1948 SA WMBP sygn. 1/1/5, k. 46.

110. M. Mazurkiewicz: Referat na sesję poświęconą kulturze Wrocławia w latach 1945-1965.
Maszynopis powiel. w zbiorach działu informacji naukowej WIMBP.
111. Protokoły Komitetu Bibliotecznego z 1951. WAP-PRNWr.VIII-3.
112. Sprawozdanie z działalności MBP za czas od 1 I 1950 - 31 VIII 1950 r. SA WIMBP sygn. 6/3/1 k. 39.
113. Akta personalne nr 3876 w Wydziale Kadr UWWIMW.
114. Sprawozdanie z działalności MBP za rok 1951. SA WIMBP sygn. 6/3/2 k. 53.
115. Akta personalne nr 4925 w Wydziale Kadr UWWIMW.
116. Ibid. nr 5104.
117. Konkurs MBP we Wrocławiu. SAWIMBP sygn. 1/1/5 k. 48.
118. Notatnik Wrocławski. Słowo Polskie 1950 nr 45 s. 6.
119. Sprawozdanie MBP za 1950 r. SA WIMBP sygn. 6/3/1 k. 89.
(t.): Książki dla chorych. 72.226 tomów w Bibliotece Miejskiej.
Otwarto czytelną dziecięcą. Słowo Polskie 1950 nr 45 s. 6.
nr 309 s. 6.
120. Notatnik Wrocławski. Słowo Polskie 1951 nr 314 s. 5.
121. Sprawozdanie z działalności MBP na odcinku czytelnictwa. SA WIMBP sygn. 10/4/10 k. 40.
122. Analiza działalności pracy MBP. SA WIMBP sygn. 10/4/11 k. 38.
123. Sprawozdanie z działalności MBP we Wrocławiu za okres od 1 I 1954 do 1 I 1955 r. SA WIMBP sygn. 10/4/14 k. 34.
124. Notatnik Wrocławski. Słowo Polskie 1953 nr 16 s. 5.
nr 22 s. 5.
125. Patrz przyp. 123.
126. (km): Miejska Biblioteka Publiczna rozwija ożywioną działalność. Słowo Polskie 1953 nr 73 s. 3.
127. Analiza działalności pracy MBP. SA WIMBP sygn. 10/4/11 k. 38.

128. Liczby przedstawiają efekty pracy w miesiącu listopadzie w poszczególnych latach. Wysokie liczby w 1950 r. były prawdopodobnie wynikiem zniesienia opłat za korzystanie z bibliotek publicznych.
129. Nie można odtworzyć liczby czytelników na koniec 1952 r. W sprawozdaniach rocznych są dane z całego miasta. Podano na podstawie statystyki miesięcznej dane z ostatniego miesiąca zachowane w aktach, tj. z listopada 1952 r.
130. Liczby odwiedzin za lata 1948-1951 podano na podstawie sprawozdań MBP, natomiast za lata 1952-54 - miesięcznej statystyki.
131. T. Mikulski: Z doświadczeń Koła Polonistów Uniwersytetu im. Bolesława Bieruta. Życie Szkoły Wyższej 1954 nr 1 s. 41-48.
132. (Wer): Kwadrans Literackie w Miejskiej Bibliotece Publicznej. Słowo Polskie 1953 nr 26 s. 3.
133. M. Zawadzka: Czytelnia to nasz drugi dom. Słowo Polskie 1951 nr 44 s. 4.
134. Informacje oparto na sprawozdaniu miesięcznym czytelnictwa dla dzieci z lutego 1952 r. SA WiMBP-52 (BE⁵).
135. Jędrusiak Danuta, op. cit.
136. Podano liczbę odwiedzin w poszczególnych latach w miesiącu listopadzie. Liczba odwiedzin w czytelnictwie dla dzieci w 1954 r. jest średnią miesięczną z całego roku.
137. T.T.: Trzy wielkie wystawy książki trzeba zwiedzić we Wrocławiu. Słowo Polskie 1949 nr 121 s. 4.
138. Przeorska Maria: op. cit. s. 10.
139. Kwestionariusz sprawozdawczo-statystyczny. SA WiMBP sygn. 10/4/10 k. 17.
140. Akta personalne nr 173 w SA WiMBP.
141. Analiza działalności pracy MBP. SA WiMBP sygn. 10/4/11 k. 40.
142. Sprawozdanie z działalności MBP we Wrocławiu za okres od 1 I 1954 - 1 I 1955. SA WiMBP sygn. 10/4/14 k. 31-33.

143. Analiza działalności pracy MBP. SA WIMBP sygn. 10/4/11 k. 42.
144. Protokół z zebrania roboczego pracowników Wydziału Kultury MRN w dn. 2 XI 1953 r. WAP-PRNWr.-VII-15 k. 127.
145. Protokół z posiedzenia Komisji Kultury MRN w dn. 30 XI 1953 r. WAP-PRNWr.-VII-15 k. 129.
146. A.Cieński: Obraz Wrocławia w piśmiennictwie powojennym. Rocznik Wrocławski. 1980 T. XIX s. 98.
147. J. Łukasiewicz: Życie literackie we Wrocławiu.
W: Panorama kultury współczesnego Wrocławia. Wrocław 1970 s. 22.
148. Po ogólnopolskiej naradzie bibliotekarzy w sprawie czytelnictwa.
Bibliotekarz 1952 nr 3 s. 70.
149. Sprawozdanie z działalności MBP na odcinku czytelnictwa. (1952)
SA WIMBP sygn. 10/4/10 k. 39.
150. L. Kuciel: Z działalności Biblioteki Miejskiej wrocławskiej na polu pracy masowej z czytelnikiem. Bibliotekarz 1954 nr 4 s. 116.
Podane przez autora artykułu liczby różnych form działalności masowej są wyższe niż liczby zawarte w sprawozdaniu MBP za 1953 r.
IX Plenum KC PZPR odbyło się 22-30 X 1953 r. i poświęcone było zadaniom partii w walce o wzrost stopy życiowej mas pracujących. II Zjazd PZPR odbył się 10-17 III 1954 r.
151. Protokół z IX narady zawodowej kolektywu pracowników w MBP w dn. 9 IX 1953 r. SA WIMBP sygn. 10/4/11 k. 69.
152. Protokół z VII narady zawodowej kolektywu pracowników MBP w dn. 8 VII 1953 r. SA WIMBP sygn. 10/4/11 k. 67.
153. Sprawozdanie z działalności MBP we Wrocławiu za okres od 1 I 1954 - 1 I 1955 r. SA WIMBP sygn. 10/4/14 k. 31.
154. Ibid. k. 36.
155. Akta personalne nr 47 w SA WIMBP.
156. Sprawozdanie z lustracji MBP we Wrocławiu w dn. 7-8 i 10-12 V 1954, przeprowadzonej przez Romanowskiego Władysława kier. Gab. Instr. Metod. WBP. SA WIMBP sygn. 10/4/14 k. 80.

157. Informacje o oddziałach miejskich MBP pochodzą z różnych dokumentów zgromadzonych w składnicy akt WIMBP. W większości do opisanía działalności oddziału i ustalenia kierowników tych placówek służyły fragmenty różnych sprawozdań, protokołów czy zaświadczeń, jakie powstały w latach 50-tych. Dokładniejszych informacji nie można zebrać, gdyż sprawozdawczość MBP omawiała zazwyczaj całe miasto, bez uwzględniania poszczególnych placówek.
158. Liczby podano na podstawie sprawozdań statystycznych za 1954 r. SA WIMBP 1954 - 52-BE⁵.

Brak w zestawieniu informacji o kilku oddziałach wynika z kolejności oznaczenia i dotyczy: wypożyczalni centralnej MBP (oddz. II), wypożyczalni młodzieżowej MBP (oddz. XVIII), czytelni centralnej MBP (oddz. XX), czytelni dla dzieci MBP (oddz. XXI) i czytelni młodzieżowej przy ul. Traugutta 82 (oddz. XXII).

Indeks osobowy

(Wersalikami pisane są nazwiska pracowników Biblioteki)

Andrejewicz Marta 46
ANDRÈ Lucjan 25, 45, 50
ARCT Zbysław 4, 26, 35, 36, 45, 53, 54, 55, 64
AUGUSTYŃSKA Maria 81
Barczyk Józef 15
Baron Adam 62
BASEL Maria 25, 47, 48, 49, 95
BEDNARSKA STEFANIA 65
Bełtowska Maria zob. Basel Maria
Białowas Czesław 62
Bieńkowski Władysław 11
Bierut Bolesław 69, 70
BŁASZCZYK Maria 40
Błazewski Zdzisław 8
Bobruk Albin 62, 73
BORS Jerzy 46, 47, 95
Brandys Kazimierz 61
Brandys Marian 62, 73
Breza Aleksander 19
Broniewski Władysław 62, 73

Brückman St. 89
BRZEZIŃSKI Mieczysław 70
Cabaj Romuald 62
Centkiewicz Czesław 62, 67
Chmura Stanisław 19
CHOMA Jan 38, 94
CICHON Feliks 41, 87
Cieński Andrzej 98
CUKIERMAN Melania 40, 58, 59
Długosz Józef 91
DMITRIEW Danuta 41, 79, 80, 87
DOBRUCKA Maria 78
Drobner Bolesław 8, 13, 14
Dryll Marian 15
Dudek Jan 89
Dygat Stanisław 72
Dzieduszycki Wojciech 54
Estreicher Karol 36
Fiedler Arkady 62
FRANCIK Teresa 87
GACOWA Aleksandra 50, 52, 53, 58, 61
Galińska Alfreda 19
GAŁĄZKA Helena 41, 79, 87
Gałek 19
Galińska Halina 90
GARNCZAREK Władysława 41, 80

Gatkowski 19
Gąsiorowska Genowefa 19
GDACZYŃSKA Kazimiera 88
Giżycki Kamil 62
Goethe Johan Wolfgang 65
Goldfarb Samuel 37
GOLIŃSKI Jan 45, 50, 52, 53
Gomułka Władysław 10
Gorki Maksym 61, 65
Gostomska Zofia 7
GÓRSKA Marla 41, 78, 87
Gruszecka Irena 19
GRYGIEL Halina 41, 84, 87
Gryszkiewicz Tadeusz 19
GULEWICZ Maria zob. Przeorska Maria
HANNYTKIEWICZ Danuta 65
Heller Binem 62, 73
HIRSZOWICZ Magdalena 40, 75, 76
Hołuszka Aleksander 19
Horwath Władysław 31
Iwaszkiewicz Bolesław 12, 90
Iwaszkiewicz Jarosław 11
JAKUBOWICZ Łucja 36, 45, 55, 56
JANKOWSKA Elżbieta 70
Januszevska Hanna 67
JARACZEWSKA Marla 49, 50, 52

Jasielska Romana 30
 JUSZCZUK Stefania 41, 87
 Jaworski Kazimierz 19
 Jezierska Michalina 19
 Jędroliak Danuta 94, 97
 Jochelson Andrzej 48, 95
 Juszyński 19
 KANIAK Marcjanna 66
 Kaniówna Ewa 19
 Karpowicz Tymoteusz 62
 Kazanowicz Sergiusz 9
 Klemensiewicz Zenon 11
 Knot Antoni 7, 9, 89
 Kolbuszewski Stanisław 62
 KOŁACZ Tadeusz 41, 83., 87
 Konopka Wacława 9, 89
 Konopnicka Maria 67
 Kopernik Mikołaj 70
 Koszutski Kazimierz 62
 Kowalska Anna 10, 62, 72
 Kowalski A. 24
 Koziol Urszula 62
 Krasicki Ignacy 65
 Kruczkowski Leon 11
 KRZEMIENIECKI Leon zob. KUCIEL Leon
 Krzyżanowski Julian 11

KUCIEL Leon 40, 45, 57, 72, 73, 98
Kulczyński Stanisław 7, 8, 11, 89, 90
Kupczyński Bronisław 15
KUŹNIAR Władysław 51, 52
Kwapisz Jerzy 62
LASKOWSKA Olga 45
LASKOWSKA Romana 87, 87
Lenin Włodzimierz 62, 69, 70
Lent Samuel 71
LIBURA Jadwiga 81
LISOWSKA Janina 41, 81, 87
Loria Stanisław 15
Łoś Stefan 48, 62
Łukasiewicz Jacek 98
ŁUKASZEWSKA Aleksandra 87
ŁUNIEWSKA Amelia 40, 69, 87
MAJ Maria 80
MALAWSKA Maria 41, 81, 87
Maleczyński Karol 11
Marusieński Jerzy 24
MARZEC Helena 70
MAZUREK Krystyna 87
MAZURKIEWICZ Mieczysław 36, 45, 54, 57, 64, 96
MEDYŃSKA Helena 53, 64
Michno Stanisław 19
Mickiewicz Adam 68

MIECZNIKOWSKA 87
Mikołajek Tadeusz 62
Mikulski Tadeusz 7, 11, 65, 72, 89, 90, 97
Morcinek Gustaw 62
MYŚLICKA Anna 87
Neverly Igor 62, 63
Niltecki Roman 19
Obszerny 19
Ochab Edward 72
ORŁOWSKI Maksymilian 81
Orzeszkowa Eliza 63
Osóbka-Morawski Edward 10
Pasierb Bronisław 90
Paszke Edward 8, 14, 31, 54, 68, 89
PAWŁOWSKA Zofia 81, 87
PAWŁOWSKI Józef 78
PAWSŁOWSKI Witold 78
Piaskowski Stanisław 13, 14
PLEŚNIAK Olga 81
Podgórski Stefan 22, 48
POLANOWSKA Kazimiera 42, 84, 87
POLAŃSKA Paulina 41, 80, 87
PRZEORSKA Maria 31, 40, 50, 52, 95, 97
Puszkין Aleksander 65
PYTASZOWA Czesława 38, 40, 45, 56, 57, 71, 72
Racięcki 19

Rej Mikołaj 65
Romanowski Władysław 81, 98
ROTBLET Rachela 83
Rowicki Witold 48
Rozgórski Jan 15, 24, 31, 54
Rudnicki Lucjan 62
Siekierski W. 25, 49
Sielerzyńska 9
Sikora Henryk 71
SOBIENIECKA Irena 40
Sokorski Włodzimierz 72
Stalin Józef 69, 93
Staszic Stanisław 62
Strykowski Julian 62, 73
Stypowa 54
Szewczenko Taras 65
Szypp Sylwester 19
ŚWIERCZYŃSKA Anna 41
TOPOLIŃSKA Teofila 81
TRUMP Maria 53, 58
Tułasiewicz Tadeusz 54, 55
Turkowa 73
TWARDOWSKA Janina 53
Twardochleb Józef 54
USZYŃSKI Stanisław 54
Wachniewski Aleksander 14

Wichlińska Izabela 19
WIELGOSIŃSKA Helena 40, 66
WIKTORCZYK Katarzyna 87, 88
WOJCIECHOWSKA Henryka 84
Wojtasiewicz Helena 19
Wolter 65
WOŻNA Janina 61
WÓJCIK Anna 81
Wróblewski Andrzej 12, 90
WULFOWICZ Toba 41, 83, 87
Wyczółkowski Leon 70
Wyspiański Stanisław 65
ZAJKO Stanisława 41, 61
Zawada Bolesław 16
Zawadzka M. 97
Zawadzki Ryszard 91
Zelenay Tadeusz 62
ZIELIŃSKA Leokadia 41, 81
Ziemba Anna 90
Zubik Edward 86
Żeleński Boy Tadeusz 50
Żeromski Stefan 65
Żukrowski Wojciech 10, 72

2

Rachunek

dla Biblioteki Miejskiej
za dostarczone książki w liczbie sześć sztuk
a 65 zł. na łączną sumę 1040 zł. słownie
(tysiąc czterdzieści).

Wrocław: 17. I. 1945

S. Jakubowski

Rachunek za książki odsprzedane Bibliotece Miejskiej ze zbiorów
prywatnych.

5

Wrocław dn. 31. X. 1945r.

Pokwitowanie

dla Wydziału, Kult. i Szt.

Otrzymałem tytułem pensji za miesiąc październik
zł. 600 (słownie sześćset), z kasy biblioteki.

J. Bors.

Pokwitowanie podpisane przez pierwszego bibliotekarza Biblioteki
Miejskiej - Jerzego Borsę.

HENRYK RZEWUSKI.

PAMIĄTKI
STARÉGO SZLACHCICA LITEWSKIEGO.

~~212~~

Biblioteka Miejska
we Wrocławiu

Biblioteka Miejska
we Wrocławiu

WARSZAWA.

NAKŁAD I Druk S. LEWENTALA.

Nowy-Swiat, Nr. 1258a (39).

1877.

Sprawozdanie

Biblioteki Miejskiej m. Wrocławia
za okres od 1. stycznia do 31. grudnia 1946 roku.

Zarejestrowano abonamentów	392 ✓
Frekwencja mieszkańców przystępu	430
Zakupiono książek	783
Ofiarowano książek bibliotecz	53
Ofiarowano broszur bibliotecz	108
Oprawiono książek	159
Przeenumerata gazet:	6
Przemierni (słowo Polskie), Napiętni Dłuski.	
Trybuna Dłuska, Dziennik Zachodni	
Dziennik Polski, Przegląd polski.	
Przeenumerata tygodników:	9
Tygodnik Powszechny, Kurier, Odra.	
Odrodzenie, Świat i Jutro, Pielgrzym	
Sędziwi, Życie literackie, Twórczość.	

Wrocław 31. XII. 46

Maria Bańk
(bibliotekarka)

2 książki

Opłacono za mies.

4/8. opł. 10 zł wpis. X XI XII

1946 I II III IV V VI VII VIII IX X. Band

X XI XII Kasa 200 zł danisat (Sokol)

1947 I II. M. Mand M. Mand

Biblioteka Miejska
we Wrocławiu

LEGITYMACJA

Nr. **7**

Nazw. Kwiatkowski

Im. Sylwester

Biblioteka Miejska
we Wrocławiu

LEGITYMACJA

Nr. **678**

Nazw. Fek

Im. Stanisław

Opłacono za mies.

Stawie 10. 350. -

Kop 10. -

Wł. 24. 20. 10. -

Wł. 24. -

Wł. 24. 10. - 10. 10. - 10. 10. -
Wł. 24. 10. - 10. 10. - 10. 10. -

Legitymacje czytelników Biblioteki Miejskiej.

J Ó Z E F G R Y C Z

BIBLIOTEKARSTWO
PRAKTYCZNE
W Z A R Y S I E

PODRĘCZNIK I PORADNIK

1945

SPÓŁDZIELNIA WYDAWNICZA »CZYTELNIK«

1589

Z pierwszych zbiorów Biblioteki Miejskiej.

Czytelnicy proszeni
są o przeczytanie
książki Gorkiego

„Matka”

aby mogli wziąć
czynny udział
w dyskusji

Książka dostępna
jest w Wypożyczalni
Centralnej i Oddziałach
miejskich M.B.P.

Wstęp bezpłatny

W dniu dyskusji Wypożyczalnia Centralna i Czytelnie czynne od godz. 10 do 18
bez przerwy.

Oddziały nieczynne

MIEJSKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA
we WROCŁAWIU

zaprasza wszystkich Czytelników
i sympatyków na dyskusję
o książce M. GORKIEGO pt.

„Matka”

Prelekcję o M. Gorkim wygłosi
prof. Uniw. ST. KOLBUSZEWSKI

Dyskusja odbędzie się w lokalu Czytelni
Centralnej M. B. P. (Rynek 58 I piętro)
dnia 21 marca 1950 r. o godzinie 18-tej

Biuletyn „Czytelnia” Wrocław - 11.0-07-000-01-1950

40

Nie przesłany! Książki były złe — taki też czas
nie z nim przeszedł.

51025)

Foto Verde, Olla e - II ALA = 164 x 100 mm - 1/10

View

Nazwisko

Nazwisko

Daty wypłytyczek

[illegible]A full-page view of a blank sheet of graph paper. The paper has a light beige or cream color. It features a uniform grid of thin, dark gray lines. The grid consists of approximately 20 columns and 20 rows, creating a series of small squares across the entire surface. There are no margins, text, or other markings on the page.

Legitymacja czytelnika MBP 1950 r.

Regulamin Wypożyczalni Miejskiej Biblioteki Publicznej m. Wrocławia

I. Prawo korzystania z Wypożyczalni.

1. Prawo korzystania z Wypożyczalni mają wszyscy mieszkańcy m. Wrocławia.

Oplaty:

- a) miesięczna opłata dla młodsz. szkoln. wynosi 20 zł.
- b) miesięczna opłata dla osób zrzesz. w Zw. Zaw. 40 zł.
- c) miesięczna opłata dla osób niezrzeszonych 80 zł.
- d) Za legitymację regulamin, instr. katalogową 15 zł.

2. Wpisywanie:

- a) dla młodzieży i osób zrzesz. w Zw. Zaw. 50 zł. jednor.
- b) dla osób niezrzeszonych 100 zł. jednor.

4. Kaucja wynosi 500 zł.

Zwolnieni od kaucji są: członkowie Zw. Zaw. po uzyskaniu na zobowiązaniu podpisu Związku, ewentualnie pracodawcy. Młodzież ucząca się po uzyskaniu podpisu uczelni, a małoletni jeszcze opiekuna.

II. WYPOŻYCZALNIA.

- a) Wypożyczać można jednorazowo jeden tom.
 - b) Wypożyczenie drugiej książki wymaga złożenia kaucji i opłaty drugiego abonamentu (przy czym od kaucji za drugą książkę zwolnienie nie przysługuje nikomu). Książkę treści belewistycznej nie wolno trzymać dłużej niż 7 dni, zaś naukowych dłużej niż jeden miesiąc.
 - c) Książki poniżej 5 arkuszy druku 8° może trzymać czytelnik dodatkowo bez opłat.
 - d) O ile zadana książka jest wypożyczona można ją zamówić. Książki zamówione przechowywane są przez okres trzech dni.
 - e) Wypożyczoną książkę można prolongować bez opłat karnych, należy ją jednak okazać w Bibliotece w określonym terminie.
5. Przechowywanie książek.
- a) Za przetrzymanie książek belewistycznych ponad jeden tydzień a książek treści naukowej ponad jeden

miesiąc pobiera się opłatę w wysokości 2 zł. dziennie w pierwszym tygodniu, w nast. tygodniach przetrzymania 5 zł. dziennie.

6. *Życzenia czytelników.*

Życzenia czytelników będą w miarę możliwości uwzględniane przez zakup książek.

7. *Zatalenia należy wpisywać do książki zataleń.*

8. *Podpożyczanie.*

Podpożyczanie i bezpośrednia wymiana książek między czytelnikami jest niedozwolona.

9. Przy zamawianiu książek Czytelnicy winni stowżować się ściśle do instrukcji katalogowej.

10. Palenie w Wypożyczalni jest zabronione.

III. *Zgubienie, zniszczenie, uszkodzenie książki.*

11. Czytelnik odpowiada oświadczać za książkę z którą winien się oświadczać starannie.

W razie zgubienia książki, względnie całkowitego jej zniszczenia Komitet Biblioteczny ustala odkupienie książki lub zapłacenie jej równowartości.

12. Książki wypożyczone są własnością M. B. P. Wszelkie szkody wynikłe z zgubienia, zniszczenia książki a nie uregulowane w myśl pkt. 11 mogą być dochodzone na drodze karno-administracyjnej.

U w a g a: Za uszkodzenie książki uważa się kreslenie ołówkiem lub piórem robienie uwag, notatek, zaginięcie kartek, przeginięcie okładek, plamy wszelkiego rodzaju itp.

Za zniszczenie książki odpowiada czytelnik.

Przed wypożyczeniem książki należy zwrócić uwagę na jej stan i zanotować ewentualne uszkodzenia na karcie książki.

IV. *Zobowiązania wypożyczających.*

13. Abonament winien być wpłacony do 15 każdego miesiąca.
14. Korzystający z Biblioteki zobowiązują się do przestrzegania powyższego regulaminu.
15. Niestosujący się do tego regulaminu mogą stracić prawo do korzystania z wypożyczalni.
16. Książkę można zmieniać najpóźniej raz na dzień. Wrocław, dnia 11. X. 48.

41a Biblioteki Miejskiej w Łodzi

Lp.	Autor	Tytuł	Ilość egzemplarzy		
			całkowita	przeznaczona do oddania	zrealizowana
1.	Aldrig	Orzeł morski	2	320	640
2.	Aragon	Niewola o wielkość Francji	1	150	150
3.		Dawny Bazyli	1	500	500
4.	Balses	Gierpi-nia wynalazcy	1	270	270
5.	Barlicki	Proletariat	2	50	110
6.	Bek	Szosa wołokomska	2	400	800
7.	Boguszevska	O ludzie	3	300	600
8.	Bolmasiewiczowa	J.H.Fabre	1	150	150
9.	Borejssa	Hiszpania walcząca	1	300	300
10.	Bobinska	O szosodliwym chłopcach	3	300	900
11.	Brendys K.	Drzewiany koń	2	380	750
12.	Bress Z.	Mary Jerycha	1	450	450
13.	Broniewska	Salakiem I Armii	2	120	240
14.	Bylina	Konferencja Moskiewska	3	40	120
15.		Muletyn Główniej Komisji			
		Bełania Zbrodni tom II	2	600	1200
		" " tom III	2	500	1000
16.		Biała foka	2	450	900
17.	Centkiewicz	Cytadela	1	680	630
18.	Cronin	Maria Curie Skłodowska	1	840	840
19.	Curie Ewa	Luisie stamtąd	2	240	480
20.	Dąbrowski	David Copperfield	3	1300	3900
21.	Dickens K.	Z minionych lat	1	50	50
22.	Dominko J.	Trzej muskietierowie	1	380	380
23.	Dumas A.	Zwierzęta z lasu isławiewskiego	1	300	300
24.	Fiedler A.	Bolesław Chrobry I/II	1	1560	1550
25.	Gołubiew	Pisana w walce t.I i II	2	370	740
26.	Gomulka	Polaka na przesłomie łycia			
27.	Gajdowska	gospoiarszego	2	220	440
28.	Gładkow	Testament ojcowski	2	350	700
29.	Grosman	Smierć poety	2	500	1000
30.	Gruszecka	Od Karpát do Bałtyku	1	450	450
31.	"	W grodzie łaków	1	550	550
32.	Harthorne	Mity greckie	2	400	800
33.	Isaskiewicz	Nowele włoskie	1	480	480
34.	Jablonski	U źródeł teraźniejszości	1	220	220
35.	Jeans J.	Nisbo	1	350	350
36.	Konopczyński	Fryderyk Wielki a Polska	1	400	400
37.	Kochanowski	Wybór poezji	2	100	200
38.	Komarow	Z dziejów biologii	2	110	220
39.	Kossak S.	Gród nad jesiorem	1	220	220
40.	Kostrzewski	Kultura prapolska	1	1000	1000
41.	Kraszewski	Człowiek i zwierzę	2	350	700
42.	"	Erabina Gosel	1	300	300
43.	"	Powrót do gniazda	1	150	150
44.	"	Krzyżacy	3	500	1500
45.	Kruszkowski	Pawle pióra	1	500	500
46.	Kurek	Grypa szaleje w Naprawie	1	400	400
47.	Kutrzeba	Wstęp do nauki	2	500	600
48.	Kłanowski	Historia demokracji			
		Polakiej I/II	1	960	960
49.	Livingstone	Oświata przyszłości	1	190	190
50.	Mickiewicz	Ballady i romanse	1	110	110
51.	Morstin	Kłós panny	1	450	450
52.	Nakłowska	Metallony	1	200	200
53.	Orken	Komornicy	1	420	420

Wykaz książek nadsyłanych z Ministerstwa Oświaty w 1948 r. dla MBP
we Wrocławiu.

Sprawozdanie
Miejskiej Biblioteki Publicznej w "roczniku
za 1948 r.

I. Książki

Ilość woluminów zainwentaryzowanych 1948
krajowe w okresie sprawozdawczym

II. Prace i materiały

Ilość wydawnictw 1948
• średnio dziennie w 1948 r.
• abonamentów

Godziny otwarcia od 10-13 i od 15-18, w soboty od 10-16

III. Czytelnia Centralna

Ilość odwiedzin 1948
• średnio dziennie
• wypisanych tomów
• zapisanych czytelników
• aktywnych
• tomów
w tym: • literatury marksistowskiej;
• dzienników polskich
• rosyjskich
• czeskich
• czasopism polskich
• rosyjskich
• angielskich

Biblioteka otwarta 1.II.1948 r.
Godziny otwarcia: od 12 - do 20

IV. Oddziały

1. Oddział

Otwarcie 19.12.48r.
Godziny 3 razy w tygodniu.
Ilość odwiedzin 1948 r.
• przeciętnie dziennie
• czytelników
• tomów

2. Oddział

Otwarcie 27.II.48
Godziny 3 razy w tygodniu
Ilość odwiedzin 1948
• przeciętnie dziennie
• czytelników
• tomów

3. Oddział

Otwarcie 18.VIII.48 r.
Godziny do 30.11. 3 razy w tygodniu, od 1.12.48 r. codziennie
Ilość odwiedzin
• przeciętnie dziennie
• czytelników
• tomów

V. Personel

Od 1.1. do 14.6. 3-1 osoby
15.6 - 30.9 4-1
1.10 - 30.11 0-1
1.12 - 31.12 0-1

Personel jest ilościowo niedostateczny wobec zwiększonego rozwoju biblioteki.

VI. Lokal

Do 31.7. biblioteka zajmowała 2 izby
Od 1.8. - zajmuje 3

Lokal jest szczupły. Nie mała uruchomienia czytelników dla młodzieży.
Pracownia jest ciemna. Czyta się utrudnia oświetlenie 1. oddziału.

VII. Akcja propagandowa czytelników

1. Prelekcja przy 50.000. odwiedzin
2. "Referendum" w sprawie godzin otwarcia
3. Konkurs czytelników
4. W czasie od 1.II. do 31.12.48 zamieszczenie 22 wzmianek i artykułów w prasie.

Wrocław, dnia 19.I.1949.

KONKURS

Miejskiej Biblioteki Publicznej we Wrocławiu.

Na trzech listach umieszczono

- I. 12 nazwisk autorów.
- II. 12 tytułów dzieł napisanych przez autorów podanych na liście I.
- III. 12 nazwisk osób lub nazw geograficznych, o których jest mowa w dziełach podanych w liście II.

Należy ułożyć wspólną listę dobierając dla każdego autora (z listy I) dzieło przez niego napisane (z listy II) i treść (z listy III) zawartą w danym dziele.

np.

Brandys K. Miasto niepokonane Warszawa.

Warunki konkursu:

1. Udział w konkursie mogą brać wszyscy czytelnicy Miejsk. Bibl. Publ. którzy opłacili abonament za grudzień 1948 r.
2. Odpowiedzi są ważne jedynie na kuponach należących do regulaminu.
3. Każdy czytelnik może ułożyć tylko jedną odpowiedź.
4. Odpowiedzi należy składać do dnia 18 XII. na ręce bibliotekarna.
- ✓ 5. Uczestnicy dzielą się na 3 grupy:
I studenci II młodzież szkolna III dorośli czytelnicy.
- ✓ 6. Wśród czytelników, którzy złożą odpowiedzi, rozdawane zostaną nagrody książkowe w ilości trzech dla każdej grupy.
7. W losowaniu biorą udział czytelnicy którzy w I grupie dali wszystkie odpowiedzi trafne, w II co najmniej 10 odpowiedzi trafnych, w III co najmniej 11 odpowiedzi trafnych.
8. Losowanie odbyło się publicznie w dniu 18. XII. o godz. 12 w lokalu Wypoczynali M. B. P.
- ✓ Uwaga: Wszystkie dzieła stanowiące treść konkursu znajdują się w wypoczynali lub czytelnik M. B. P.

I. Autorzy.

1. Helena Boguszczyńska
2. Kazimierz Brandys
3. Janina Broniewska
4. Ilia Grudziow

5. W. Jakóbczyk
6. Juliusz Kulpiński
7. Olga Kuźniecowa
8. Janusz Meissner
9. Ludwik Hieronim Morstin
10. Bohdan Suchodolski
11. Wanda Wasilewska
12. Werszyhora Piotr

II. Tytuły.

1. Doktor Marcin
2. Gorki
3. Granica pokoju
4. Ktos panny
5. Kryształowa kula Krzysztofa Kolumba
6. Ludzie wśród ludzi
7. Miasto niepokonane
8. O człowieku, który się kulom nie kłaniał
9. Polskie tradycje demokratyczne
10. „Warszawa” kurs na Berlin
11. Ludzie z czystym sumieniem
12. Wzróg pod mikroskopem

III. Treść.

1. Ameryka
2. Danusia z P. P. S.
3. Kopernik Mikołaj
4. Marcinkowski Karol
5. Mickiewicz Adam
6. „O tych, co mają serca polskie a skrzydła radzieckie” przyniesli wolność Warszawie.
7. Ukraina
8. Odra
9. Pasteur Ludwik
10. Piasek Aleksy
11. Świerczewski Karol gen.
12. Warszawa

Miejska Biblioteka Publiczna
we Wrocławiu

Grupa

KUPON KONKURSOWY

Czytelnik
Zawód

Nr.

L.	Autor	Tytuł	Treść
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			
11			
12			

Podpis

Ilote odpowiedzi trafnych.
Decyzja Komisji Konkursu.

P. W. Z. G. Obr. Psa Wrocław, / 900 / 1.500 / 00 / F.50200

Regulamin konkursu czytniczego ogłoszonego w 1948 r. przez MBP
we Wrocławiu

Regulamin Czytelni MBP 1948 r.

UO Regulamin Czytelni Miejskiej Biblioteki Publicznej we Wrocławiu

1. Z czytelni korzystać mogą wszyscy mieszkańcy Wrocławia w wieku powyżej lat 16.
Inne osoby po porozumieniu się z kierownikiem Biblioteki.
2. Korzystanie z Czytelni jest bezpłatne.
3. Czytelnik otrzymuje regulamin i instrukcję katalogową na co opłaca 15 zł.
4. Książek Czytelni nie wolno wносить poza obręb sali.
5. Książki i czasopisma otrzymuje Czytelnik od bibliotekarza dyżurnego w Czytelni na podstawie wyboru z katalogu lub informacji bibliotekarza. Bibliotekarz może dopuścić Czytelnika do półek z książkami na podstawie każdorazowego porozumienia. Książki zwraca bibliotekarzowi.
6. Dzienniki i czasopisma wyłożone na stołach i stojakach przeznaczonych dla Czytelni sami odkładają po przeczytaniu na miejsce.
7. Nie wolno wchodzić na salę Czytelni z teczkami, parasolami i większymi torbami, w wierzchnich okryciach, dużych kapeluszach i z parasolami.
8. Wymagane do pracy książki przyniesione z Wypożyczalni lub innych źródeł muszą być zgłoszone u bibliotekarza, który robi adnotacje na karcie czytelnika.
9. Każdemu Czytelnikowi otwiera się kartę Czytelni na podstawie podpisanej deklaracji i dowodu osobistego z podwójnym zameldowaniem.
10. W czytelni obowiązuje cisza.
Rozmowy między Czytelnikami są zabronione. Rozmowy z bibliotekarzem należy prowadzić szeptem.
11. Palenie w Czytelni jest zabronione.
12. Nie wolno kredzić ani pisać na książkach. Wszelkie notatki należy robić na własnych kartkach papieru.

Wrocław, dnia 14. X. 48.

INSTRUKCJA DO KATALOGU dla Wypożyczalni

Uwagi ogólne.

1. Zawczasu przygotować kartkę papieru.
Wpisać u góry nazwisko, imię i Nr abonamentu
nagłówek od reszty kartki.
2. Wybrać interesujące książki w katalogu.
Wpisać na kartkę Nr znaku miejsca znajdującego się na karcie katalogowej w prawym górnym rogu.
N-ry najbardziej pożądaných książek podkreślić.
3. Nie wpisywać numeru inwentarsowego ani daty wydania, gdyż to uniemożliwia odnalezienie książki, która stoi na półce w kolejności znaku miejsca.
4. Wpisywać należy n-ry kilku lub nawet kilkunastu książek, aby mieć pewność, że jedną z nich się otrzyma.
5. Wręczyć bibliotekarzowi kartkę wraz z legitymacją i życzącą książkę.
6. Sprawdzić czy bibliotekarz odnotował w legitymacji otrzymaną książkę.

Uwaga: Szczególną instrukcję otrzyma Czytelnik z kłosem.

Instrukcja do katalogu dla korzystających
z wypożyczalni MBP. 1948r.

Sprawozdanie miesięczne z wypożyczalni w oddziale MBP przy pl. Staszica 15

Miejska Biblioteka Publiczna
w Wrocławiu
Oddział I - Akademicki

Sprawozdanie za m. Lipiec 1952r.

Od I Pl. Staszica 15.

Dz.	pro.	Wst.	Zakaz	Odczyt	Młod.	Dorosty	Wiek.	Marka	Razem.	
1	1		303	67	10	58	2	8	78	
3	2			156	23	144	6	16	186	
4	6			172	13	165	12	19	229	
5	1	1		148	20	139	7	21	187	
7				186	30	164	9	32	232	
8				87	4	85	8	8	105	
10	2	1		144	22	135	4	17	178	
11	1	2		85	20	76	4	10	110	
12				166	18	156	8	33	215	
14	3	1		172	18	158	10	23	209	
15	2		391	81	8	76	10	12	106	
17	1			166	19	159	15	24	217	
18	4	1		79	13	71	9	21	114	
19	4			159	17	148	10	24	199	
21	2			162	22	156	12	31	221	
24	3			200	24	187	11	27	249	
25				64	13	57	6	6	76	
26	4			179	24	167	24	37	252	
28	1			136	18	126	3	11	158	
29	3			94	9	85	10	14	118	
31				166	7	160	17	23	203	
46	8		269	2863	352	2666	197	417	3632	

Liczba czytelników na początku miesiąca 1050
zwiększyła się o 46
zmniejszyła się o 8
u końca miesiąca 1088

Liczba czytelników zarejestrowanych na początku miesiąca 303
u końca miesiąca 269

Przebieg ruchu dziennego
Liczba oddań 130
Liczba wypoż. 176

Stan księgozbioru 4719

Brak 4 regatów na książki beletrystyczne i naukowe. W lokalu grzyb i stale brak wody, uszkodzenie pojemnika mroźniczego.

Wrocław 1. sierpnia 1952r.

Górska Maria
Kier. Od.I

11.08.52
12.08.52
13.08.52
14.08.52
15.08.52
16.08.52
17.08.52
18.08.52
19.08.52
20.08.52
21.08.52
22.08.52
23.08.52
24.08.52
25.08.52
26.08.52
27.08.52
28.08.52
29.08.52
30.08.52
31.08.52

OPRACOWANIE

Dolnośląska Biblioteka Publiczna we Wrocławiu

100222352